

УДАРНІК

Літературно-художественно-
да обществено-політiескo-
кoмi журнaл

12

1938

ИП 29-1
5

У Д А Р Њ І К

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОЇ
ДА ОБШЧЕСТВЕННО-ПОЛІТИЧЕСКОЇ
КОМІ ЖУРНАЛ

ЛЕЗО КОМІ АССР-са
СОВЕТСКОЇ ПИСАТЕЛЬСЛОН
СОЮЗ

№ 12

ДЕКАБР 1938 ВО

ОТДЕЛ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

У Д А Р Н И К

ЛИТЕРАТУРНО - ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
И ОБЩЕСТВЕННО - ПОЛИТИЧЕСКИЙ
КОМИ ЖУРНАЛ

ОРГАН ССП КОМИ АССР

№ 12

ДЕКАБРЬ 1938 год

„ВКП(б) ІСТОРИЈАЛЫГ КРАТКӨЈ КУРС“ ЛЕҶӨМКӨД ЈИТӨДЫН ПАРТІЈНӨЈ ПРОПАГАНДА СУВТӨДӨМ ЈЫЛЫГ

ВКП(б) ЦК-лөн ПОСТАНОВЛЕНІЈЕ

1.

„Ставсојузса коммунистическөй (большевикјас) партија исторіја Краткөй курслөн“ светө петөм ем зев ыжыд событїе большевистскөй партија ідејнөј оломын. „ВКП(б) исторіја Краткөй курс“ петөмөн, партија получитис большевизмлыг выль вынөбра ідејнөј дружіе, марксизм-ленинизм јукөнын основнөј знавіејаслыг енциклопедїја. Партија исторіјалөн курс—большевизмлөн научнөј исторіја. Сынн изложитөма да обобшитөма коммунистическөй партијалыг гигантскөј опыт, кодлы равнөјсө ез имеитлы да оз имеит мірын ні өти партија.

„Ставсојузса коммунистическөй (большевикјас) партија исторіјалөн Краткөй курс“ ем зев важнөј средство большевизмөн овладејтан, партијаса шленјасөс марксистско-ленинскөј теоріјабн, мөдногөн-кө общественнөј развітїелыг да политическөј тышлыг законјас төдөмлүнөн вооружајтан мог разрешајтан делдын, партијнөј да непартијнөј большевикјаслыг политическөј бөитөлностөсө кыпөдан средство, марксизм-ленинизм пропаганда делө колана теоретическөј жужта вылө кыпөдан средство.

„Ставсојузса коммунистическөй (большевикјас) партија исторіјалыг Краткөй курс“ лөсөдөмөн, ВКП(б) ЦК петліс ташөм моҗасыг:

1) Колө вөлі сетны партијалы партија исторіја куға жефінөј руководство, руководство, кодї представлајтө ВКП(б) исторіја да марксизм-ленинизм основнөј вопросјаслөн офіціалнөј, ВКП(б) ЦК-өн

прөверитөм толкованїе, кодї оз леҶ некушөм произвольнөј толкованїејас. „ВКП(б) исторіјалыг курс“ леҶөмөн, кодөс ошкөма ВКП(б) ЦК-өн, пуктысөсө пом партијалыг исторіја изложитөмын произволлы да Һеразберіхалы, партијнөј теоріја да партија исторіја зев важнөј вопросјасын унагикас вїдөбласјаслөн да произвольнөј толкованїејаслөн обїлҗелы, кодјас имеитлісны места партија исторіја куға вел уна воҗжык леҶлөм учебникјасын.

2) „ВКП(б) исторіјалыг Краткөй курс“ лөсөдөмөн, ВКП(б) ЦК сувтөдөліс аслыс могөн бырөбны пропаганда јукөнын марксизм да ленинизм костын вреднөј торјалөм, кодї лоїс бөрја војасын да кодї вайөдіс сетчө, мыј ленинизм кутісны преподавајтны кызі самостојателнөј ученїе марксизмыг торјалөмөн, диалектическөј да историческөј материализмыг торјалөмөн, партија исторіјаыг торјалөмөн, вунөдөмөн, мыј ленинизм быдміс да развітчис марксизм подув вылын, мыј марксизм ем ленизмлөн подув, мыј, ленизмлыг тајө подувсө төдтөг, оз поҶ гөгөрвоны ленинизм.

„ВКП(б) исторіјалыг курс“ лөсөдөмөн ВКП(б) ЦК сувтөдөліс аслас могөн сетны ВКП(б) теоріја да исторіја куға сешөм руководство, кодын вөлі ескө өтүвтөма өти быдсаө жефінөј марксистско-ленинскөј ученїелыг іскусственнө торјөдөм составнөј частјас—диалектическөј да историческөј материализм да ленинизм, а историческөј материализм вөлі ескө јитөма пар-

тіа політикакѡд, — руководство, кодын вѡлі ескѡ петкѡдлѡма Маркс да Ленин ученијелыс торјѡдны поэтѡм јединство, целостност да прејемственност, марксизм-ленинизмыс јединство, да изложитѡма сїѡ выльсѡ, мыј пыртѡма Ленинѡн да сїѡ ученијасѡн марксистскѡј теорїаѡ империализм да пролетарскѡј революціјаас эпохаын пролетариат классовѡј тышлыс выль опыт обобщићтѡм подув вылын.

3) Откымын важ учебникјаслы паныд, кодјас излагајтлісны ВКП(б)-лыс исторїа медвоѡ историческѡј јѡз гѡгѡр да кодјас кутлісны тѡд-вылын кадрјасѡс, јѡз вылын да најѡ биографїјаас вылын воспи-тајтѡм, — „Краткѡј курс“ излагајтѡ партијалыс исторїасѡ марксизм-ленинизмыс основнѡј идејајасѡ развертывајтѡм база вылын да кутѡ тѡдвылын партијнѡј кадрјасѡс, медвоѡ, марксизм-ленинизм идејајас вылын воспи-тајтѡм.

„ВКП(б) исторїалыс Краткѡј курс“ лѡсѡдѡмѡн, ВКП(б) ЦК петліс могы сетны марксизм-ленинизмыс ученије историческѡј фактјас подув вылын. ВКП(б) ЦК кутліс тѡдвылын, мыј марксистско-ленинскѡј теорїа ташѡм изложитѡмыс медса јѡна лѡсѡлѡ делѡ интересјаслы, сы вѡсна мыј историческѡј фактјас вылын буржык, јестественнѡјжык да понатнѡјжык демонструјтны марксизм-ленинизмыс основнѡј идејајасѡ, сы вѡсна мыј ВКП(б)-лѡн исторїа ачыс ем марксизм-ленинизм дејствијеын, сы вѡсна мыј марксистско-ленинскѡј теорїалыс правільностѡ да жїзненностѡ прѡверитѡма практикаи пролетариатлѡн классовѡј тыш опыт вылын, да ачыс марксистско-ленинскѡј теорїаыс развївајтчис да озырміс практикакѡд медса топыд јїтѡдын, пролетариат революціоннѡј тышлыс практическѡј опыт обобщићтѡм подув вылын.

4) „ВКП(б) исторїалыс Краткѡј курс“ лѡсѡдѡмѡн, ВКП(б) ЦК сувтѡдліс мог мездыны марксистскѡј література марксизм-ленинизм теорїалыс да партија исторїалыс велуна вопросјас толкованијеын упро-

шщенчествоыс да вулгаризацијаыс.

Ташѡм сама вулгаризацијаыс да упрошщенчествоыс аҗисны петкѡдчѡм, например, бѡрја кадѡ паскалѡм, јавѡ антїмарксистскѡј да партијаѡн важѡн осуѡитѡм виѡд-ласјасын, исторїаын личностлѡн роль јылыс, кор исторїаын личностлѡн роль јылыс вопрос излагајтеисѡткымын лже-теоретикјасѡн да пропагандистјасѡн полу-есеровскѡј поҗицијаасан.

Марксизм-ленинизм ташѡм сама вулгаризаторствоѡ да упрошщенчествоѡ относїтчѡ мїјан странаын социализм победа јылыс вопрос не-правильнѡја тѡлкујтѡм.

Јѡна паскалѡм бѡстисны ѡнїа эпохаын војнајаслѡн характер јылыс вопрос куҗа марксистско-ленинскѡј виѡдласјас изврашшајтѡм, справедливѡј да несправедливѡј војнајас костын торјалѡм гѡгѡр-вѡтѡм, большевикјас вылѡ, кыҗи аслыс сїкас „пацифистјас“ вылѡ не-правильнѡј виѡдлас.

Историческѡј наукаын бѡрја кадѡ антїмарксистскѡј изврашщеније-јас да вулгаризаторство вѡлі јїт-чѡмаѡс Покровскїјлѡн сїҗ шуевана „школакѡд“, кодї тѡлкујтис историческѡј фактјас изврашщениѡја, историческѡј материализмы паныд освещшајтліс најѡс талунја лун виѡдлас боксан, а не сїѡ условијеас виѡдлас боксан, кодјас обстановкаиын мунїсны историческѡј событїејасыс, да, бурещ сїѡн, искажајтліс збыль исторїасѡ.

Збыль исторїа антїисторическѡја фальсїфіцирујтѡм, исторїа мїчмѡдны антїисторическѡј зїлѡмјас, сїѡс правївѡја изложитѡм пыҗдї, ва-јѡдлісны, например, сетчѡ, мыј мїјан пропагандаын партијалѡн исторїаыс петкѡдлыссыліс мукѡд-дырїыс, кыҗи победајаслѡн сплошнѡј туј, кушѡм кѡҗ ез вѡв временнѡј пораженїејастѡг да от-ступленїејастѡг, мыј јавѡ мунѡ паныд историческѡј правдалы да, бурещ сїѡн, мешајтѡ кадрјасѡс правїлнѡја воспи-тајтѡмлы.

Антїмарксистскѡј вулгаризаторскѡј путанїца петкѡдчис сїҗ-жѡ сѡ-

ветскѡй государство вылѡ непра-
вильнѡй вїзѡдласяс паскѡдѡмын,
соціалїстическѡй государстволыс,
кызі соціалїзм победа вылѡ да
ужалыс јѡзлыс соціалїстическѡй
завојеванїејас капїталїстическѡй
кышалѡмыс дорјѡм вылѡ рабочѡй-
јас да крестана кїын главнѡй ѡру-
жїејлыс рольсѡ чїнтѡмын.

„ВКП(б) історїалѡн Краткѡй курс“
пуктѡ пом марксізм-ленїнізм тајѡ
да ташѡм сама вулгарїзаціјаыслы,
марксізм-ленїнізмлыс установкајас
восстановлївајтѡмѡн.

5) „ВКП(б) історїалыс Краткѡй
курс“ лѡсѡдѡмѡн, ВКП(б) ЦК сувтѡдлїс
аслас могѡн нагляднѡја
профемонстрїрујтны марксістско-
ленїнскѡй теорїялыс вынсѡ да
тѡдчанлунсѡ, кодї научнѡја востѡ
общество развїтїејлыс законјас,
—теорїялыс, кодї велѡдѡ приме-
најтны сїјѡ законјассѡ пролетарї-
атлѡн революціоннѡй дејателностѡ
тѡн вескѡдлѡм вылѡ, —теорїялыс,
кодї, кызі і быдїкас наука, дуг-
дывтѡг развївајтѡ да совершен-
ствуйтѡ да кодї оз пов вежны
торја важмѡм положенїејас да
вывѡдјас выл вывѡдјасѡн да по-
ложенїејасѡн, кодјас лѡсалѡны
выл історїческѡй условїејаслы.

ВКП(б) ЦК петлїс сыс, мы
марксізм-ленїнізм теорїја тѡдтѡг,
большевїзмѡн овладејтѡг, асыд
теоретическѡй бѡрѡколѡм вентѡг,
мїјан кадрјас кутасны чотны кык-
нан кок вылас, ѡд соціалїстиче-
скѡй строїтелство став отраслјасѡн
правильнѡја вескѡдлан мог требуј-
тѡ практикјассаы марксістско-ле-
нїнскѡй теорїја подувјасѡн овла-
дејтѡм, требујтѡ практїческѡй де-
јателностлыс вѡпросјас разрешїтї-
гѡн теорїјаѡн руковѡдствуйтчыны
кужѡм.

Ѳшыбочнѡ думажтны, бытѡ теорї-
јаѡн овладејтан мог вын сертї-
ыс сѡмын работнїкјаслѡн неыжыд
круглы. Марксістско-ленїнскѡй теорї-
јаѡн овладејтѡм—нажївнѡй делѡ.
Бурещ ѡні, сѡветскѡй власт да
СССР-ын соціалїзмлѡн победа
дырї, лѡсѡдѡма огранїчїтѡм по-
занлунјас сы вылѡ, медем мїјан
руковѡдашщѡй кадрјас успешнѡја

овладевајтїсны марксістско-ленїн-
скѡй теорїјаѡн, ізучїтїсны партїя-
лыс історїја, Маркслыс, Енгельс-
лыс, Ленїнлыс, Сталїнлыс труд-
јас. Сы могыс, медем овладејтны
марксізм-ленїнізм теорїјаѡн, колѡ
сѡмын петкѡдлыны тајѡ целсѡ
шедѡдѡмын кѡсїѡм, настојчївост
да характерлыс чорыдлун. Позѡ-
кѡ успешнѡја овладејтны сещѡм
наукајасѡн, кызі, напїрїмер, фізїка,
хїмїја, біологїја, то вѡшта-нїн абуѡс
подувјас сомневајтчыны, мыј позѡ
тырвыјѡ овладејтны марксізм-ленї-
нізм наукаѡн.

6) „ВКП(б) історїалыс курс“
лѡсѡдѡмѡн, ВКП(б) ЦК сувтѡдлїс
мог отсавны кадрјаслы, кодјас
нуѡдѡны теоретическѡй да пропа-
гандїстскѡй уж, перестроїтчыны,
бурмѡдны уж качество, заводїтны
помавны асыс теоретическѡй бѡ-
рѡколѡм, бырѡдны тырмытѡмтор-
јас да пробелјас аслас ідеологї-
ческѡй подготовканы да кыпѡдны
пропагандїстскѡй уж колана суд-
та вылѡ.

Став тајѡ могјасыс, кодјасѡс
сувтѡдѡма ВКП(б) ЦК-ѡн, азїсны
асыныс разрешенїе „ВКП(б) Істо-
рїалѡн Краткѡй курсы“.

II.

Кушѡмѡс пропагандїстскѡй уж-
лѡн основнѡй тырмытѡмторјасыс?

Кушѡм направленїеын колѡ
перестроїтны партїялыс пропа-
гандїстскѡй да теоретическѡй уж-
сѡ?

1) Партїјнѡй пропаганда сувтѡ-
дѡмын основнѡй тырмытѡмтор ем
партїјнѡй пропагандаѡн вескѡдлѡ-
мын колана централїзаціалѡн
абутѡмлун да пропагандаын татыс
петыс кустаршщїна, неорганизо-
ванност.

Партїјнѡй пропаганда јукѡнын
кустарнїчество да неорганизован-
ност петкѡдчїсны меѡвоз сыын,
мыј партїјнѡй организацијајас про-
пагандалыс основнѡй формаѡн
бѡрїсны устнѡй пропаганда кру-
жокјас пыр, вунѡдѡмѡн, мыј пропа-
гандалѡн кружковѡй метод вѡлї лѡ-
салана меѡсасѡ партїјалѡн нелегал-

нѳ кадколастлы, сіѳ кадас партіја ужлѳн условіејас вѳсна, да мыј сѳветскѳј власт условіејас дырјі да болшевістскѳј партіја кын пропагандалѳн сещѳм вынѳра брудіе, кызі печат, емлун дырјі, лѳсѳдѳма зік выл условіејас да поѳанлунјас пропагандалѳн ограничѳтѳм размах вылѳ да сѳн централизованнѳја вескѳдлѳм вылѳ.

Сы пыѳдѳ, медым ісползујтны тајѳ поѳанлунјассѳ, партіјнѳј организацијајас воѳѳ кутчысѳны пропагандалѳн важ формајассѳ, сіѳс артавтѳг, мыј кружокјас ѳніја условіејасын оз-нын вермыны лѳны мѳјанлыс кадрјассѳ болшевізмѳ велѳдан главнѳј методѳн, мыј маркѳвизм-ленінізмѳ кадрјассѳ велѳдан основнѳј методѳн должен лѳны болшевікјаслѳн пѳрысжык поколеніе опыт вылын іспытаннѳј болшевістскѳј партіјалыс історіја да теоріја самостѳятелнѳја велѳдан метод, а партіја должен локны та куѳа кадрјаслы ѳсѳг вылѳ печат пыр да налѳн велѳдан процессын кыптыс вопросјас куѳа централизованнѳј высококваліфіцірованнѳј консультаціја пыр, лекціјајас, докладјас пыр да с. в.

Пропагандалыс основнѳј методѳн кружокјас пыр устнѳј пропаганда бѳрјѳмѳн, партіјнѳј организацијајас увлєкітчісны ѳшыбочнѳј затејѳн ѳтутвны кружокјассѳ став коммуністјассѳ, партіјнѳј кружокјаслыс сет лыѳбокваліфіцірованнѳј вескѳдлѳм вылѳ да секі-жѳ ѳязателнѳј иѳрадокын зік став коммуністјассѳ партіјнѳј кружокјасѳн ѳгулнѳј „ѳхват“ бѳрса вѳтчѳм вылѳ ставка пунктѳмѳн.

Кружокјас лыѳ бѳрса вѳтчѳмѳн, партіјнѳј организацијајас лєзісны кісыныс главнѳј звенѳс—пропагандалыс качество.

Кружокјаслѳн ѳбіліе, пропагандістскѳј уж сущєство сертыс контролірујтны поѳанлуныс партіјнѳј организацијајассѳ лышітѳмѳн, вѳјѳдѳс сетчѳ, мыј партіјнѳј организацијајас лєзісны кіјасыс пропагандаѳн вескѳдлѳм, ассыныс сѳјателностсѳ медсѳсѳ коммуніст-

јассѳ кружокјасын „шымыртѳм“, најѳ лыѳ да посещѳјемѳст жылыс канцеларско-статістическѳј сѳвєніејас чукѳртѳмѳ вѳјѳдѳмѳн. Та вѳсна кружокјас пѳрісны автѳномнѳј да бесконтролнѳј организацијајассѳ, кодјас нудѳдны ужсѳ асланыс рїск да страх вылѳ.

Кружокјаслѳн ѳбіліе вѳјѳдѳс, воѳѳ, сѳѳ, мыј пропагандістјаслѳн кадрјас лѳны тырѳмаѳс теоретическі малѳподготовленнѳј, а шѳкыда і політическі неграмотнѳј да прѳверїтѳм іѳзѳн, кодјас не сѳмын оз вермыны ѳсавны партіјасы шлєнјаслы да беспартіјнѳј-јаслы ѳвладејтны болшевізмѳн, но способнѳјѳс сѳмын вєжны маркѳвїстско-ленїнскѳј теоріја ізлагѳтѳм вреднѳј упрѳщенчєствоѳн да путајтны ассыныс слушателјассѳ.

Пропагандістјас лыѳ бѳрса вѳтчѳмын партіјнѳј организацијајас лєзісны асланыс кіјасыс пропагандістскѳј кадрјас подготовїтѳмѳн да переподготовїтѳмѳн теоретическѳја вескѳдлѳм да кружокјасын пропагандістјас уж бѳрса контрол. Сы пыѳдѳ, медым централізујтны пропагандістјасѳн вескѳдлѳм да бурєщ сіѳн ѳбєспєчітны пропагандістјаскѳѳ уж качествомыс кыптѳм, партіјнѳј организацијајас ѳшыбочнѳја бѳстїсны тајѳ сѳлѳс лыѳ вылѳ курс, пропагандістскѳј кадрјаслы ѳсѳг сѳлѳ распылітѳмѳн прєдпрїятїејас бердын парткабїнетјаслыс жыѳд лыѳ, пропагандістјаслыс семїнарјас, пропагандістјаслыс краткосрѳчнѳј курсјас да с. в. лѳсѳдѳмѳн. Тајѳ учреждєніејасыслѳн лыѳ бѳрса качествомы ушщєрб вылѳ вѳтчѳм вѳјѳдѳс сетчѳ, мыј парткабїнетјас да пропагандістјаслѳн семїнарјас лѳїсны лышітѳмаѳс колана партіјнѳј вескѳдлѳмыс, а прѳсемїнарјасса да парткабїнетјасса вескѳдлысјас квалифіцірованнѳј кадрјаслѳн тырмытѳмлун вѳјѳдѳс налыс уж качество, чїнтѳмѳ, наын сѳлѳ сѳвѳдѳмѳн пропагандістјаслѳн неудѳлетворєнностѳ, семїнарјас да кабїнетјас посещѳјтѳм формалнѳј повїнностѳ пѳртѳмѳн.

Кружокјас посешцајтѡм партијаса шленјаслы објазанностѡ пѡртѡмѡн, партијејасѡс кыѡи началнѡј классјасса вечнѡј школьникјасѡс вѡдлалѡмѡн, кодјас абу способнѡјѡс маркѡизм-ленѡнизм самостѡјателнѡја велѡдѡмѡ, партинѡј организаціяјас бѡстѡисны вел уна админѡстратѡивнѡј ухѡшпрениејасѡ партијаса шленјасѡс кружокјасѡ кыскѡм да кутѡм вылѡ, сувтѡисны мелѡчнѡј опека да кружокјасын коммунистјаслыг ужѡс мелѡчнѡја регламентѡрујтан тѡј вылѡ.

Кружокјас ужын вужјасѡисны неправѡлнѡј да партијаса шленјаслы идејно-полѡтѡическѡј быдѡмѡсѡ тормѡзѡитыс школарскѡј методјас, кодјас петкѡдѡисны став кружокјаслы ѡтѡ „велѡдчан“ лунјас, најѡ ужлыс ѡтѡ регламентјас насаждајтѡмын, кружокјасыс бесѡдалыс да жѡвѡј товарѡщескѡј ѡскусејалыс метод вѡтлѡмын.

Тайѡн ограниѡитѡитѡг, парторганизаціяјас бѡстѡисны бѡюрократѡическѡј да вреднѡј затѡејад „контролѡрујтны“ маркѡистско-ленѡинскѡј кнѡга быд лыѡфысѡс да заставлѡјтны ѡтѡитывајтѡчыны лыѡфѡмын.

Пропаганѡистскѡј ужын тайѡ неправѡлнѡј установкајас вѡснаыс, коммунистјаслѡн, кодјас објазанѡс вел уна во чѡж занѡмајтѡчыны ѡтѡ і сѡјѡ-жѡ кружокјасын да кодјасѡс лѡшитѡма гортаныс маркѡистско-ленѡинскѡј лѡтература велѡдѡмын колана ѡтѡѡгыс, вѡшѡ теорѡтѡическѡј подгѡтовка дѡнѡ инѡтерес, а кружокјаслыс занѡтѡејас посешцајтѡм шѡкыда пѡрѡсѡкыд обузаѡ.

Кружокјасѡ пырѡгѡн добровѡлностлыс прѡнцип нарушитѡм, партијаса шленјасѡс кружокјасѡ механѡическѡја, прѡнудѡитѡельнѡја заѡислѡјтан бѡюрократѡическѡ-админѡстратѡивнѡј практиѡа, кружокјас вылѡ кыѡи партинѡј просвѡщенѡјелѡн зѡк ѡтѡ форма вылѡ неправѡлнѡј вѡзѡдлас, ѡрѡдѡисны партијејаслыс сѡѡ ескѡм, мыѡ најѡ вермасны успешнѡја ізучајтѡны маркѡизм-ленѡнизм самостѡјателнѡја лыѡфѡмѡн. Бурѡш тайѡн вѡчѡма ушщѡрб коммунистјасѡн

маркѡизм-ленѡнизмлыс подувјас пыдысан, самостѡјателнѡ велѡдан ѡѡлѡлы, партинѡј кадрјасѡн идејнѡја быдѡмѡмлы.

Кѡлѡ восстанѡвитны коммунистјаслы маркѡистско-ленѡинскѡј теорѡјаѡн овлаѡејтѡмын асланыс вынѡсѡ да способностјасѡ ескѡм.

Кѡлѡ жугѡдны вреднѡј предрасѡудѡк, бытѡѡ велѡдѡчыны маркѡизм-ленѡнизмѡ поѡѡ сѡмын кружокын, сеѡи кор збылысѡ маркѡизм-ленѡнизм велѡдѡмын главнѡј да ѡсновнѡј способ ем самостѡјателнѡја лыѡфѡм.

2) Кружковѡј уж да устѡнѡј пропаганда вѡобшщѡ вывтѡ јѡна паскѡдѡмлѡн, печат пыр пропагандалы ушщѡрб вылѡ, ѡсновнѡј помѡкајасыс ѡтѡѡн лѡис печатнѡј да устѡнѡј пропаганда кѡтыртѡмын вреднѡј торјалѡм, кодѡ аѡѡис асѡыс петкѡдѡчѡм пропаганда ѡтѡѡелјаслѡн да печат ѡтѡѡелјаслѡн торјѡн сушщѡествујтѡмын кыѡи ѡбѡкомјасын, крајѡкомјасын да наѡкомпартияјасыс ЦК-јасын, сѡѡи і ВКП(б) ЦК апаратын.

Маркѡизм-ленѡнизм пропагандаын главнѡј, рѡшајущѡј ѡружѡеѡн должен лѡны печат—журналјас, гаѡетјас, брѡшјурјас, а устѡнѡј пропаганда должен бѡстны подѡсобнѡј, вѡспѡмѡгательнѡј места. Печат сѡтѡ поѡанлун сѡјѡ лѡбѡ мѡѡ истѡна пыр-жѡ вѡчны ставлы дѡстојанѡјеѡн, сѡјѡ та вѡсна вынажык устѡнѡј пропагандаыс. Кык ѡтѡѡелјас кѡстын пропагандаѡн вѡскѡдѡлѡм торјѡдѡлѡм-жѡ вѡјѡдѡис маркѡизм-ленѡнизм пропагандаын печатлыс рѡл ѡнтѡмѡ да, сѡщѡм ногѡн, болшевиѡстскѡј пропагандалыс размах векнѡдѡмѡ, кустарнѡичесѡвоѡ да неорганизованнѡстѡ.

Партинѡј пропаганда да агѡтація ѡтѡѡелјас, устѡнѡј пропагандаѡн асѡыныс ѡѡѡятѡлностѡсѡ ограниѡивајтѡмѡн, кружокјас лыд бѡрса вѡтѡѡмѡн, ез іспѡлзујтѡны пропаганда ѡѡѡ вылѡ партинѡј печат, да тайѡ резулѡтатын лѡшитѡисны аснысѡ поѡанлуныс збылыс вѡскѡдѡлыны пропагандаѡн.

Асланыс ѡѡѡѡѡныс печат ѡтѡѡелјас, пропаганѡистјаслѡн колана

кваліфіцірованнѡй кадрјасыє лшіт-чѡмѡн, кодјас пѡшти ставнас мунісны уствѡй пропагандаѡ, лоісны неспособнѡйјасѡн нуѡдны печат пыр марксізм-ленінізм пропаганда.

3) Партіјнѡй пропаганда фелѡын зев важнѡй тырмытѡмтор ем партіјнѡй організацијајассає міјанлыє кадрјас, міјанлыє сѡветскѡй інтеллігенціја, — партіјнѡй, комсомолскѡй, сѡветскѡй, хоѡајственнѡй, кооператівнѡй, торговѡй, профсојузнѡй, селскохоѡајственнѡй, просвещенческѡй, војеннѡй кадрјас, мѡдногѡн-кѡ, партіјнѡй, государственнѡй да колхознѡй апаратса кадрјас, кодјас отсѡгѡн работчѡй класс да крестанство управлајтѡны сѡветскѡй странаѡн, політическѡја подготовітан фелѡ дінѡ, марксістско-ленінскѡја калітан фелѡ дінѡ пренебреженіе. Міјан партіјнѡй пропагандалѡн практіка, медгасѡ станок дорса работчѡйјасѡс шымыртѡм вылын сосредотічѡмѡн, упустітис тѡдвылыє команднѡй кадрјас—міјанлыє сѡветскѡй, партіјнѡй да непартіјнѡй інтеллігенціјаѡс, кодјас емѡс тѡрытја работчѡйјас да крестана.

„ВКП(б) історіјалѡн Краткѡй курс“ сувтѡдѡ аслас могјасыє ѡтѡдѡ пуктыны пом міјан сѡветскѡй інтеллігенціја дінѡ да сіјѡ політическѡй, ленінскѡй воспитаніјелѡн нуждајас дінѡ тајѡ фікѡй, антїленінскѡй, пренебрежітѡлнѡй отношеніјелы.

„ВКП(б) історіјалѡн Краткѡй курс“ вескѡдѡма, медвоѡ партіјнѡй, комсомолскѡй, хоѡајственнѡй да мукѡд работнікјаслѡн руковѡдашщѡй кадрјас дінѡ, став міјан партіјнѡй да непартіјнѡй інтеллігенціја дінѡ кычї карын, січї і сіктын.

Міјан партіјнѡй, сѡветскѡй, хоѡајственнѡй да мукѡд руковѡдашщѡй ленінскѡй кадрјас, кодјас занатѡс практіческѡй ужѡн, јона колісны теоріја јукѡнын. Партіја історіјалыє курс лѡсѡдѡмѡн, ВКП(б) ЦК сувтѡдліє мог завофїтны міјан кадрјаслыє тајѡ тео-

ретическѡй да політическѡй бѡрѡ-колѡмсѡ бѡрѡдѡм.

ВКП(б) ЦК петліє сыыє, мыј „...вермім-кѡ ескѡ мі, кужім-кѡ ескѡ мі міјанлыє партіјнѡй кадрјасѡс, улысає да выліѡз, подготовітны ідеологіческі да закалітны најѡс політическі сещѡм ногѡн, медым најѡ свободнѡја вермісны оріентірујтчыны пыщкѡсса да международнѡй обстановканын, кужім-кѡ ескѡ мі вѡчны најѡс тырвыјѡ зрелѡй ленінецјасѡн, марксістјасѡн, кодјас способнѡйѡс решајтны серјознѡй ѡшыбкајстѡг странаѡн вескѡдлає вопросјас, то мі ескѡ тајѡн разрешітїм ѡкмыє дасѡд јукѡнсѡ міјан став могјаслыє“ (Сталін).

ВКП(б) ЦК петліє сыыє, мыј большевістскѡй руковѡдстволѡн іскусство требујтѡ теоріја тѡдѡм, мѡдногѡн-кѡ ѡбщество развітієлыє законјас, работчѡй двїженіє развітієлыє, пролетарскѡй революціја развітієлыє, соціалістическѡй строітелство развітієлыє законјас тѡдѡм да соціалістическѡй строітелствоѡн вескѡдлѡм куѡа практіческѡй ужын тајѡ законјаснає ползујтчыны кужѡм.

Стає міјан кадрјас составлајтѡны сѡветскѡй інтеллігенціјалыє зев ыжыд арміја. Сѡветскѡй інтеллігенціја аслас став вујјаснас јітѡма работчѡй классѡд да крестанствоѡд. Тајѡ зік выл інтеллігенціја, кодкѡд ѡткофыє абу мірса нї ѡтї странаын.

Нї ѡтї государство ез вермы да оз вермы лоны аслас інтеллігенціјатѡг, нѡшта-нын оз вермы лоны аслас інтеллігенціјатѡг работчѡйјаслѡн да крестаналѡн соціалістическѡй государство. Міјанлыє інтеллігенціја, кодї бѡдміє сѡветскѡй власт војасѡ, составлајтѡны государственнѡй апаратлѡн кадрјас, кодјас отсѡгѡн работчѡй класс нуѡдѡ асыє пыщкѡсса да ортсыса політिकासѡ. Сіјѡ—тѡрытја работчѡйјас да крестана да работчѡйјаслѡн да крестаналѡн піјан, кодјас выдвінітчісны команднѡй постјас вылѡ. Торја тѡдчанлун кутѡ інтеллігенціја сещѡм странаын, кычї

міян, кѡні государство направ-
лајтѡ овмѡслыс да культуралыс
став отрасљас, сы лыдын і візму
овмѡс, і кѡні быд государственнѡј
работник, медым сознательнѡ да
успехѡн вѡчны ассыс уж, должен
гѡгѡрвоны государстволыс політи-
касѡ, сылыс могассѡ страна орт-
сыын да пыщкын.

Сікѡ, сѡветскѡј интеллигенціасѡ
марксістско-ленінскѡја воспитатан
мог ем большевикјас партіјалѡн
медса первоочереднѡј да зев важ-
нѡј могјасыс ѡті.

ВКП(б) ЦК констатірујтѡ, мы
сѡветскѡј государствоын интелли-
генціјалѡн тащѡм важнѡј роль вы-
лѡ візѡдтѡг, бѡрја кадѡз нѡшта
абу бырѡѡма міян интеллигенціја
дінѡ пренебрежівельнѡј отношені-
је, коді ем аслас міян сѡветскѡј
интеллигенціја вылѡ сіѡ візѡдлас-
јассѡ да интеллигенціја дінѡ отно-
шеніејассѡ зев вреднѡј вужѡѡм,
кодјас вѡлі паскалѡмаѡс револю-
ціјаѡс кадын, кор интеллигенціја
вѡлі помещіікјаслы да капіталі-
стјаслы служба вылын.

Интеллигенціја дінѡ тајѡ прене-
брежівельнѡј отношеніеыс ассыс
выраженіе сѡ азѡ кадрјаскѡѡ
ідејно-воспитательнѡј уж еновтѡ-
мын, интеллигенціја, служашѡјјас,
учітельјас, врачјас, студѡнчество,
кѡлхознѡј интеллигенціја да мукѡѡ-
јас пѡвсын політическѡј уж еновтѡ-
мын, партіјнѡј да непартіјнѡј ин-
теллигент дінѡ, кызі мѡѡ сорта
морт дінѡ пренебрежівельнѡ-высо-
комернѡј отношеніеын, кѡѡ ескѡ
сіѡ вѡлі тѡрытја стахановец, ко-
ѡѡс аслас заслугајас вѡсна выдві-
нітѡма сѡветскѡј государствоѡн
руководашѡј пост вылѡ.

Сѡветскѡј интеллигенціја дінѡ
тащѡм антѡбольшевістскѡј отноше-
ніеыс ем дѡкѡј, хуліганскѡј да
сѡветскѡј государствоы оласнѡј.
Колѡ гѡгѡрвоны, мыј бурещ интел-
лігенціја пѡвсын, міян кадрјас
пѡвсын політическѡј уж еновтѡм
вајѡдіс сыѡ, мыј міян кадрјаслѡн
јукѡн, коді лоі партіја політичес-
кѡј вліяніеыс бокрын да ідејнѡј
закалкаыс лішігѡѡн, політичес-

кѡја кежіс, зугеіс да лоіс добыча-
ѡн іностраннѡј разведкајаслы да
најѡ троцкістско-бухарінскѡј да
буржуазно-націоналістическѡј аген-
туралы.

ВКП(б) ЦК лыдѡѡ, мыј интел-
лігенціја дінѡ тајѡ „махајевскѡј“,
антіленінскѡј отношеніелы колѡ
пуктыны пом.

Колѡ воспитатны сѡветскѡј ин-
теллигенціасѡ марксізм-ленінізм
самѡн.

Тащѡм интеллигенціјатѡг сѡвет-
скѡј государство оз вермы успе-
хѡн вескѡѡлыны странаѡн.

„ВКП(б) історіјалѡн Краткѡј
курс“ ем сѡветскѡј интеллигенціја-
ѡс тащѡм воспитатѡмлѡн сред-
ство.

III.

ВКП(б) ЦК шуѡ:

1. Лыдѡыны неправілінојѡн парт-
просвешченіе сет кружокјасѡн
коммуністјасѡс колічественнѡја
шымыртѡм вѡсна вѡтчан практика,
пропаганда качестволы ушшерѡ
вылѡ, коді вајѡѡѡ вынјас дрѡбітѡмѡ
да пропагандістскѡј ужлыс уровень
чінтѡмѡ.

2. Објатны партіјнѡј органи-
заціјајасѡс бырѡѡны партіјнѡј про-
паганда фелѡын организационнѡј
кустарнічество, сыѡн вескѡѡлѡмын
лѡсѡѡны колана централізаціја да
партіјнѡј пропаганда котыртѡм
перестроитны сещѡм ногѡн, медым
обеспечітны сіѡ качестволыс,
сіѡ ідејнѡј уровеньыс кыптѡм.

3. Марксізм-ленінізм пропаганда
подулѡ пуктыны „Ставсојузса
коммуністическѡј (большевикјас)
партіја історіјалыс Краткѡј курс“.

ВКП(б) історіја велѡѡѡм дѡфе-
ренцірујтны тащѡм ногѡн:

Кадрјаслѡн нѡзовѡј звѡнолы,
кодјас лыдын ем не тырвыѡ под-
готовленнѡј јортјаслѡн тѡдчы-
мѡнја јукѡн, буржык ізучатны
курссѡ сокращеннѡј објомын
партіја історіјалѡн кујім основнѡј
етап куза: 1) большевістскѡј
партіја лѡсѡѡѡм вѡсна тыш (I—IV

главајас), 2) большевикјаслн партија пролетариат диктатура всна тышын (V—VII главајас), 3) большевикјаслн партија власт бердын (VIII—XII главајас).

Среднеј звенолы, кодї состоїтн тдчымн јонжыка подготовленнї јортјасы да ем мїјан кадрјаслн јонжыка уналыда звено, ВКП(б) ЦК рекомндујтн велднны „ВКП(б) исторїјалыс Краткї курс“ ставнас, сын став 12 глава куза.

Вышнї звенолы, мдннн-кн јонжыка подготовленнї јортјаслы буржык велднны „ВКП(б) исторїјалыс Краткї курс“ бн глава подразделјас куза, Маркслыс—Енгелслыс—Ленннлыс—Сталинлыс соответствујушнїо произведењїе јаслн первоїсточнїкјас сертї шнщ велднмкн.

4. Сыс петнмн, мн марксизм-ленннзм велднмлн главнїо методн должен лонн самостоятелнїа велднмлн метод, шнщтыны обкомјаслы, крајкомјаслы да нацкомпартїјајасца ЦК-јаслы чннтыны партїјнїо просвешченїе кружокјаслы лн.

Бн ыжн предпрїатїеын, учреждениеын, вузын нн сушществујты уна да, а мукн днрїјс і уна со кружок пыдн, делн дннн правлнїа матыстчнм днрїї лн буржык имеїтны ыжн предпрїатїеын, ыжн учреждениеын, примнрн, 2—3 кружок ннзовнї кадрјаслы, 2—3 кружок среднеї уронеа да нн повншеннїо кружок меда развнїтїо да подготовленнїо јнзы, а вузјасын —среднїо да повншеннїо тїпа некымын кружок.

Сїктса рајонјасын „ВКП(б) исторїјалыс Краткї курс“ кружокјасын велднны кдсјсјас днрїї да квалифїцированнїо пропагандїстјас емлун днрїї почн имеїтны некымын кружок сїктса интелїгенцїялы: партїјнїо да снветскїо актнвлы, учнтелјаслы, торгово-кооператнвнїо работнїкјаслы, колхозннїо актнвлы да с. в.

Кружокјаслыс лн чннтнм днрїї

колн петны најос збылыс квалифїцированнїо пропагандїстјасн обеспечнтан могыс.

5. Бнрднны партїјнїо просвешченїе кружокјасн мырднн зачнслајтнмлыс адмнїстратнвно-бнурократнческїо практїка.

Разјаснїтны бнд коммуїстлы, мн кружокјасын участвујтнм ем нїк доброволнїо делн.

6. Кружокјаслн уж должен лонн стрнїтнма ловїа беседа да товарншщескїо фїскуссїа подувылын. Кружокјасыс должен лонн решнтелнїа внглнма вреднїо школарско-адмнїстратнвнїо методјас, казеншщнна да схематнзм, кодјас падмнбднны партїјнїо да непартїјнїо большевикјасн идеїнїа воспнїтајтнм. Пропагандїстјас долженнс сетны товарншщескїо разјаснењїе кружокса шленјаснс ннтересујтана вопросјас куза.

Колн помавны кружокјаслыс уж формалнн-бнурократнческїа регламентнрујтнмкн (партїјнїо велднчнмлн једннїо лун, уж бнрын пыр-жн кык час днра занатїејас, кружокса участнїкјаснс ннтересујтан практнческїо вопросјас сувтнбднмыс нткажнїтчнм да с. в.). Бнд кружок занатїејаслн раснїсанїе должен лнснбдчыны снїїо участнїкјасн ншщн пропаганднсткн, местнїо условїејасыс петнмн. Бнд занатїе должен мунны сы днра, мнїда кружокса участнїкјас лыддфасны коланадн сувтнбднм вопросјас основателнїа обсуждајтнм вылн.

Кружокјаслн уж должен лонн кнтыртнма снїї, медем не ннжнбдны занатїејаснсн јона днр кад кежлн. Колн не лезны ннїа кружокјаслн кореннїо тырмытнмторјаслыс ннїс, кор ограннїтнм мында кад торїднчнн первої темајаслы, а октабрбнрса кадколаст, кодн куто зев важнїо тндчанлун партїја исторїяын, колн велднтнмн.

Партїјалыс исторїја велднм куза кружокјас долженнс формнрујтчыны снїї, медем обеспечнтны снїїо участнїкјаслн обшщобразова-

тєлнѡ да полїтїческѡй подготѡв-
калы јонжыка ѡтїсама уровєн.
Подготѡвка уровєн сертї буржык
їмеїтны кружокјаслыє куїїм тїп
„ВКП(б) Історїјалыє Краткѡй курс“
велѡдан ѡїференцірованнѡй харак-
теркѡд лѡсалѡмѡн:

а) мїјан кадрјас нїзовѡй звєнолы
кружокјас, кодјас „ВКП(б) історї-
јалыє Краткѡй курс“ велѡдѡны сок-
рашєннѡй објомын да теорїјалыє
вопросјас јонжыка доступнѡй ізлѡ-
женїеѡн;

б) среднѡй звєнолы кружокјас,
кодјас „ВКП(б) історїјалыє Крат-
кѡй курс“ велѡдѡны ставнас торја
главајас куѡа;

в) јонжыка подготѡвленнѡй јорт-
јаслы кружокјас, кодјас „ВКП(б)
їсторїјалыє Краткѡй курс“ велѡ-
дѡны быд глава подразделјас ку-
ѡа первоїсточнїкјас ѡтщѡц лыф-
ѡмѡн.

7. Пыртны практїкаѡ лекціјајас,
кодјас ем марксїзм-лєнїнїзм про-
пагандалѡн важнѡй метод. Бура
подготѡвїтѡм, соѡержатєлнѡй лек-
ціја должен лоны серјознѡй ѡтсѡ-
гѡн јортјаслы, кодјас самостѡја-
тєлнѡ велѡдѡны „ВКП(б) історїја-
лыє Краткѡй курс“ да марксїзм-
лєнїнїзм классїкјаслыє проїзвєдє-
нїејас. Колѡ сїѡжѡ сувтѡдны
международнѡй положєнїе вопрос-
јас куѡа да торја теоретїческѡй
да полїтїческѡй вопросјас куѡа
лекціјајас. Лыдѡны целєсообраз-
нѡїѡн, меѡым лекціја бѡрын лек-
тор вѡчавїтїс сєтѡм вопросјас вы-
лѡ. Пыртны практїкаѡ вѡсса лек-
ціјајас кѡтыртѡм, посєшщїтѡмыє
нємыѡд дѡнѡн. Бырѡдны пропаган-
дїстјаскѡд ужын кустаршїцїна
да бескѡнтрѡлност, кодї петкѡд-
чїс парткабїнетјас да пропаган-
дїстјаслыє сємїнарјас огулнѡја на-
сїждїтѡм бѡрса вѡтѡмын. Објажїт-
ны парторганїзаціјајасѡс кык
тѡлысєа срукѡн тѡдмєвны да вїд-
лавны парткабїнетјаслыє сєт, на-
лыє лыдсѡ чїнтѡмѡн, парткабїнет-
јасѡс пропагандїстјаслыє ѡтсѡг вы-
лѡ да полїтїческѡй самоѡбразѡва-
нїеѡн зїнїмајтчыєјаслыє консул-

таціја вылѡ колѡмѡн, кычї правїлѡ,
партїја горкомјас да рајкомјас
берѡын. Предпрїятїејасын да
учреѡдєнїејасын парткабїнет-
јас, кодјасѡс абу ѡбєспєчїтѡма
квалїфіцірованнѡй консултантјасѡн,
колѡ лѡны чїнтѡма, лїбѡ іспол-
зујтѡма самоѡбразѡванїеѡн зїнї-
мајтчыєјаслы чїталњїјас да бїблїѡ-
тєкајас пыѡдї. Објажїтны партор-
ганїзаціјајасѡс чїнтыны пропаган-
дїсткѡй сємїнарјаслыє лыд, про-
пагандїстјас сємїнарјаслыє уж
ВКП(б) ыжыд карса рајкомјас,
горкомјас, обкомјас да крајкомјас
берѡын сѡсрєдѡтѡчїтѡмѡн.

Пропагандїстјаслыє сємїнарјас
лѡсѡдїгѡн партїјнѡй органїзаціјајас
долженѡс ѡбєспєчїтны најѡс марк-
сїстскї-ѡбразѡваннѡй, полїтїческї
прѡверїтѡм руковѡдїтєлјасѡн.
ВКП(б) горкомјас, обкомјас да
крајкомјас долженѡс нудѡны постѡ-
јаннѡй кѡнтрѡл пропагандїстјас-
лѡн сємїнарјас уж соѡєржанїе
бѡрса.

ВКП(б) історїја куѡа пропаган-
дїстјас сємїнарјаслѡн уж должен
лоны стрѡїтѡма ВКП(б) історїја
велѡдан куїїм ѡсновнѡй формалы
лѡсалѡмѡн да, сєкї сїѡ артѡлѡ-
мѡн, меѡым пропагандїстјаслѡн
сємїнарјас „ВКП(б) історїјалыє
Краткѡй курс“ велѡдїгѡн мунїсны
тѡдчыѡн вѡжык кружокјасыє.

Сємїнар ѡз вермы лоны пропа-
гандїстјасѡс „накачївајтан“ мес-
таѡн. Пропагандїстјас сємїнарја-
сын занїятїејас колѡ пуктыны сє-
щѡм нѡгѡн, меѡым вѡлї ѡбєспєчї-
тѡма сємїнарса быд учїстнїкыє
творєскѡй уж, нудѡсїс теоретї-
ческѡй вопросјас жївѡја ѡсуждај-
тѡм, меѡым вѡлї ѡбєспєчїтѡма те-
оретїческѡй да методїческѡй воп-
росјас куѡа товарїшщєскѡй ѡс-
кусїїја.

9. Објажїтны ВКП(б) ЦК-лыє
агїтаціја да пропаганда ѡтѡлѡс
ѡтѡвтны мїјан партїјалыє јонжыка
квалїфіцірованнѡй пропагандїстја-
сѡс, лекторјасѡс, докладчїкјасѡс,
консултантјасѡс, кодјас долженѡс
сѡтруднїчајтны теоретїческѡй жур-

налјасын, централнѡй газетјасын, выступајтны местајас вылын лекціјајасѡн да докладјасѡн, сетны дејствѡннѡй отсѡг местнѡй партійнѡй организацијајаслы марксизм-ленинизм пропагандаын.

Лыдфыны коланаѡн чукѡртны да систематическі јѡзѡдавны печат листбокјасын медбур пропагандистјаслыг опыт, налыг занатіејас, консультаціјајас, лекціјајас.

Рекомендујтны горкомјаслы, обкомјаслы, крајкомјаслы да нацкомпартијајасца ЦК-јаслы практикујтны пропагандистјасѡс да печатса работникјасѡс регуларнѡја чукѡртавлѡм пропагандалыг основнѡй вопросјас обсуждајтѡм могу.

10. Бырѡдны печатлыг кыгі марксизм-ленинизмѡн зев важнѡй ѡрудіејелыс да пропаганда всесојузнѡй трибуналыг тѡдчанлун дѡнјавтѡм.

Кыпѡдны печатлыг роль марксизм-ленинизм пропаганда фелдын. Та могу објажитны „Правда“, „Красная звезда“, „Комсомольская правда“, а сїѡ-жѡ республиканскѡй, крајевѡй да областнѡй партійнѡй да комсомольскѡй газетјаслыг редакціјајасѡс систематическѡја печатајтны газет листбокјасын марксизм-ленинизм теоретическѡй вопросјас куѡа статјајас, медбур пропагандистјаслыг консультаціјајас, лекціјајас, лыдфынысјаслѡн „вопросјас“ вылѡ „вочакывјас“. Котыртны „Правда“, „Красная звезда“, „Комсомольская правда“, а сїѡ-жѡ республиканскѡй, крајевѡй да областнѡй партійнѡй да комсомольскѡй газетјасца редакціјајас составын пропаганда ѡтделјас, сені журнѡдысјаснас теоретическі подготѡвленнѡй јортјасѡс сувтѡдѡмѡн, да кыскыны редакціјајасца пропаганда ѡтделјасын ужѡ медбур пропагандистјасѡс.

Лыдфыны коланаѡн перестроитны „Большевик“ журнал сїѡ, медем сїѡ вѡлі партіјалѡн теоретическѡй органѡн да марксизм-ленинизм вопросјас куѡа всесојузнѡй консультаціјаѡн, аслас листбокјасын

партіјаса шленјасѡс да беспартійнѡјјасѡс интересујтан теоретическѡй да политическѡй вопросјас куѡа разјасненіејас да вочакывјас сетѡмѡн.

Објажитны ВКП(б) ЦК-са пропаганда да агітација ѡтделѡс да Госполітиздатѡс обеспечитны пропагандистјаслы да торјѡн-нын нїзовѡй активлы отсѡг вылѡ, кодјас велѡдѡдны партіјалыг історіја, популярнѡй брошјурајас леѡм, а сїѡ-жѡ разработајтны партіја історіја куѡа пособијејас леѡан план.

11. Осуѡитны кыгі дїкоост да хуліганство сѡветскѡй інтеллігенціја дїнѡ да марксизм-ленинизм самѡн сїѡс ідејно-політическѡја воспїтајтан могјас дїнѡ пренебрежителнѡй отношеніе. Објажитны партійнѡй организацијајасѡс восстановитны сѡветскѡй інтеллігенціја дїнѡ правїлнѡй большевїстскѡй отношеніе да паскѡдны інтеллігенціја пѡвсын, служашщѡјјас пѡвсын, студѡнчество да колхознѡй інтеллігенціја пѡвсын ідејно-політическѡй уж. Лыдфыны парторганизаціјајаслыг пропаганда јукѡдын первой ѡчерѡда да главнѡй могѡн партійнѡй да непартійнѡй інтеллігенціја кадрјаслыг теоретическѡй да политическѡй бѡрѡколѡм бырѡдѡм, сѡветскѡй інтеллігенціја-лы большевїзмѡн овладејтѡмын, ВКП(б)-лыг історіја велѡдѡмын да марксизм-ленинизм классїкјаслыг прѡїзведееніејас велѡдѡмын быдгїкас отсѡг обеспечїтѡмѡн.

12. Пасјыны теоретическѡй фронтса работникјаслыг серјознѡја бѡрѡколѡм, кодї петкѡдчысѡ најѡ теоретическѡй слабунын, актуалнѡй теоретическѡй вопросјас смеда сувтѡдны најѡ полѡмын, начѡтчїчество да буквоједство паскѡдѡмын, марксизм-ленинизмлыг торја положеніејас вулгарїзујтѡмын да опѡшлајтѡмын, теоретическѡй мысл бѡрѡколѡмын, зев ыжнѡд практическѡй опыт, кодѡс чѡжѡма партіјаѡн социалїстическѡй строїтелство став учасѡкјас вылын, теоретическѡја обѡбшшажтѡм тырмытѡмлунын. Чукѡстны теоретиче-

скѡй фронтса став работнїкясѡс рѣшїтельнѡја да ѡдѡ вескѡдны теоретїческой фронтлыг терпїтны поѣтѡм бѡрѡкольчѡм, теоретїческой вопросяс, кодяс жѡткѡны марксістско-ленїнскѡй теорїја возѡ, смела сувтѡдны полѡмкѡд помалѡмѡн, буквоједствокѡд, начетчїествовкѡд, схоластїкакѡд, марксістско-ленїнскѡй теорїялыг торја положенїеяс вулгарїзїрујтѡмкѡд да опошляјтѡмкѡд помалѡмѡн.

13. Бырѡдны ідеологїческой овмѡслыг запушченност, кодї азїс, торїѡн, ассыг петкѡдѡм Маркс—Енгельс—Ленїн Інстїтутлѡн неудоветворїтельнѡй ужын, кодї лезїс ува іскаженїе да неточност Маркслыг да Енгельслыг сочїненїеяс роч кыв вылѡ вужѡдїгѡн, а сїз-жѡ вредїтельскѡй характера зев грубѡй полїтїческой ѡшыбкаяс Ленїн сочїненїеяслѡн ѡткымын томяс дїнѡ прїложенїеясын, прїмечанїеясын да коментарїеясын.

14. Обяжїтны Маркслыг—Енгельслыг—Ленїнлыг Інстїтут медга женыд срокѡн вескѡдны іскаженїеяс, кодясѡс лезѡма Маркслыг—Енгельслыг сочїненїеяс роч кыв вылѡ вужѡдїгѡн, а сїз-жѡ зев грубѡй полїтїческой ѡшыбкаяс, кодяс емѡс В. І. Ленїн сочїненїеяс дїнѡ, напрїмер, XIII-ѡд том дїнѡ прїложенїеясын да прїмечанїеясын.

Обяжїтны Маркслыг—Енгельслыг—Ленїнлыг Інстїтут ѡдѡдѡны Маркслыг—Енгельслыг да В. І. Ленїнлыг сочїненїеяс переїздајтѡм.

15. Пасїыны мїан теоретїческой журналяслыг мїан партїја олѡмлѡн да тышлѡн насущнѡй вопросясыг торялѡм, налыг самозамыканїе да акаѡемїзм дїнѡ тенденцїяяс.

Обяжїтны теоретїческой журналяслыг редакцїяясѡс перестроїтны ассыныг ужнысѡ, асланыг лїстбокяс вылын актуальнѡй теоретїческой вопросяс сувтѡдѡм обеспечїтѡмѡн, соціалїстїческой

строїтельстволыг опыт обобшчајтѡм, мїан кадряслыг теоретїческой запросяс обслужївајтѡм, выл теоретїческой проблемаяс разработајтѡм да теорїја вопросяс куза творческой дїскуссїя сувтѡдѡм обеспечїтѡмѡн.

16. Руковоѡашѡй партїйнѡй кадряслѡн полїтїческой переподготовка сїстема дїнѡ, кодѡс установїтѡма ВКП(б) ЦК февральско-мартовскѡй пленумѡн, содтѡд нубѡдны партїялыг квалїфіцїрованнѡй пропагандїстскѡй кадряс переподготовїтѡм да подготовїтѡм куза тащѡм меропрїятїеяс:

а) котырты пропагандїстясѡс да газетнѡй работнїкясѡс переподготовїтѡм куза вога курсяс тащѡм центрясын: 1) Москва, 2) Ленинград, 3) Кїев, 4) Мїнск, 5) Ростов, 6) Тбілісі, 7) Баку, 8) Ташкент, 9) Алма-Ата, 10) Новосїбірск. Пропагандїстясѡс переподготовїтѡм куза вога курсяс, кодясѡс лѡб котырѡма тајѡ центрясас, долженѡс обслужївајтны не сѡмын сїјѡ областѡ, країсѡ, но і орча областяс, країяс, республикаяс. Пропагандїстяслѡн вога курсяслыг программа должен лоны лѡсѡдѡма прїменїтельнѡ „Ленїнскѡй курсяс“ программа дїнѡ, а занатїеясѡс должен лоны стрѡїтѡма сїзі, медым развївајтны пропагандїстскѡй ужлыг да Маркслыг да Енгельслыг, Ленїнлыг да Стаїнлыг произведенїеяс самостојательнѡ пыдіа велѡдѡмлыг навукяс.

Пропагандїстясѡс переподготовїтѡм куза вога став курсяс кывзыгяслыг обшѡй контїнгент лѡсѡдѡны 1500—2000 морт лыдын, сещѡм ногѡн, медым тајѡ составас, прїмернѡ, жынсѡ составляјтїсны газетнѡй работнїкяс.

б) Котырты ВКП(б) ЦК бердын марксізм-ленїнїзмлыг Высшѡй школа куїм вога курсѡн партїялыг вылын квалїфікацїяа теоретїческой кадряс подготовїтѡм могыс.

17. Лѡсѡдѡны высшѡй учебнѡй заведенїеясын марксістско-ленїн-

скѡй теоріа преподавайтѡм „ВКП(б) історіалыс Краткѡй курс“ пыдіа ізучітѡм подув вылын. Такѡд ітѡдын:

а) лєнінізмлѡн, діалектіческѡй да історіческѡй матеріалізмлѡн самостоятєльнѡй курсјас пыдіа пыртны вузјасѡ „марксізм-лєнінізм основалыс“ јєдінѡй курс, војдѡр соціално-економіческѡй дісціплінајас вылѡ сетсан часјаслыс обшчѡй лыд учебнѡй планын сохрانیтѡмѡн. Вузјасын марксістско-лєнінскѡй теоріалыс подувјас преподавайтѡм должен заводітчыны „ВКП(б) історіалыс Краткѡй курс“ велѡдѡмсан марксізм-лєнінізмлыс первоісточнікјас ѡтщѡщ ізучайтѡмѡн. Політіческѡй економіа преподавайтѡм должен нудѡсны „ВКП(б)-лыс історіа“ велѡдѡм бѡрын;

б) ѡні сушествувјтыс діалектіческѡй да історіческѡй матеріалізмлѡн, лєнінізмлѡн да ВКП(б) історіалѡн торја кафедрајас пыдіа лѡсѡдны вузјасын марксізм-лєнінізмлыс јєдінѡй кафедра;

в) універсітетјасын да інстітутјасын, кѡні емѡс філософскѡй, історіческѡй, літературнѡй факултетјас, сохрانیтны сіјѡ факултетјасас діалектіческѡй да історіческѡй матеріалізмлыс курс преподавайтѡм;

г) поручітны ВКП(б) ЦК пропаганда да агітація Отѡеллы да высшѡй школа фєлѡјас куѡа Ставсојузса Комітетлы бѡрјыны 1939—40 велѡдчан во заводітіг кежлѡ марксізм-лєнінізм кафедрајасса руковѡдїтелјасѡс да представітны најѡс ВКП(б) ЦК-лы вынѡсѡдѡм вылѡ. Предложітны нацкомпартіјајасса ЦК-јаслы, ВКП(б) крајкомјаслы, обкомјаслы да горкомјаслы бѡрјыны марксізм-лєнінізм подувјас велѡдѡм куѡа теоретіческі подготовітѡм да політіческі провереніѡй преподаватєлјасѡс;

д) котыртны марксізм-лєнінізм Высшѡй школа бердын вузјаслы марксізм-лєнінізм куѡа преподаватєлјасѡс переподготовітан квајт тѡлысса курсјас.

IV.

Марксізм-лєнінізм пропагандаѡн партіјнѡй вескѡдлѡм вузвыјѡныс бурмѡдѡм могыс ВКП(б) ЦК шуѡ:

18. Ѳувтны ВКП(б) ЦК-лыс, нацкомпартіјајасса ЦК-јаслыс, ВКП(б) крајкомјаслыс да обкомјаслыс партіјнѡй пропаганда да агітація отѡелјас да печат да іздательство отѡелјас, пропагандалыс да агітаціалыс јєдінѡй отѡелјас лѡсѡдѡмѡн.

19. Сосредоточітны пропаганда да агітація отѡелјасын став уж марксізм-лєнінізм печатнѡй да устнѡй пропагандајас да устнѡй пропагандірујтѡм куѡа да массѡвѡй політіческѡй агітація куѡа (партіјнѡй пресса; пропагандістскѡй да агітаціоннѡй література лєзѡм; марксізм-лєнінізмлыс печатнѡй да устнѡй пропаганда котыртѡм; пропагандістскѡй уж ідејнѡй пышкѡс бѡрса контрол; пропагандістскѡй кадрјас бѡрјѡм да распределітѡм, партіјнѡй кадрјас політіческѡй переподготовітѡм да подготовітѡм; массѡвѡй політіческѡй агітація котыртѡм).

Пропаганда да агітація отѡелјас уж подулѡ пуктыны ВКП(б) ЦК-лыс тајѡ шуѡмсѡ практіческѡја олѡмѡ пѡртѡм.

20. Марксізм-лєнінізм пропагандалыс качество кыпѡдѡм могыс лыдѡны коланаѡн, медем пропаганда фєлѡын парторганізаціяјас мыжсісны воѡ вылѡ, кыді правілѡ, быдсікас мукѡд ужыс мездѡм јортјаслѡн кадрјас вылѡ, кодјас вермѡвы тырвыјѡ сіны аснысѡ тајѡ ужыслы да музлытѡг кыпѡдны асыныс теоретіческѡй да пропагандістскѡй квалифікація.

Такѡд ітѡдын поручітны ВКП(б) обкомјаслы да крајкомјаслы бѡрјыны медбур пропагандістјасѡс постојаннѡй пропагандістскѡй уж вылѡ.

21. Пропаганда да агітація отѡелјасса работнікјас долженѡс бѡрјыссыны парторганјасѡн јѡнжыка квалифіцірованнѡй пропаган-

дѡст професіоналјас да партіј-
нѡй літераторјас лыдыс.

ВКП(б) ЦК, нацкомпартіяјасса
ЦК-јас, ВКП(б) обкомјас, крајком-
јас да горкомјас пропаганда да
агітаціја отѡелјас составѡ должен
лоны котыртома лекторскѡй груп-
пајас.

22. Сыкѡд ітѡдын, мыј кружок-
јаслыс лыд чінтѡм, а сіѡ-жѡ парті-
јнѡй кабинетјаслыс лыд чінтѡм
предпріятіејасын да учрежденіе-
јасын мездас пропагандістскѡй
работнікјаслыс јукѡн карјасын,
щѡктыны обкомјаслы, крајкомјас-
лы да нацкомпартіяјасса ЦК-јаслы
вештыны тајѡ работнікјас лыдыс
јонжыка подготовленнѡйјассѡ про-
пагандістскѡй уж јонмѡдѡм вылѡ
сіктса рајонјасѡ.

23. Реорганізујтны партіја гор-
комјасса да рајкомјасса сушщест-
вујтыс култпропјас пропаганда
да агітаціја отѡелјасѡ. Лыддыны
коланаѡн пропагандалыс да агіта-
ціјалыс отѡелјас лѡсѡдѡм сіѡ-жѡ і
сіѡ рајкомјасын, кѡні ѡні абуѡс
култпропјас. Лѡсѡдны, мыј парті-
ја рајкомјасын пропагандалыс да
агітаціјалыс отѡелјас лѡсѡдѡм раз-
решајтсѡ ВКП(б) ЦК-ѡн быд рајон-
лы торјѡн квалифіцірованнѡй ра-
ботнікјасѡс бѡрјѡм серті, обком-
јас, крајкомјас, нацкомпартіяјасса
ЦК-јас представленіе куѡа.

Пыртны партіја горкомјасса да
рајкомјасса пропаганда да агіта-
ціја отѡелјас составѡ карса да
рајонса партіјнѡй кабинетјас сещѡм
ногѡн, медым парткабинетјасѡн
јуралысјас ѡтщѡщ вѡліны про-
паганда да агітаціја отѡелјасса
јуралысјасѡс вежысјасѡн.

24. Лѡсѡдны, мыј партіја обком-
јаслѡн, крајкомјаслѡн, нацкомпар-
тіяјасса ЦК-јаслѡн, окружкомјас-
лѡн, горкомјаслѡн да рајкомјаслѡн
пропаганда да агітаціја отѡелја-
сѡн јуралысјас вынѡѡдѡсны ВКП(б)
ЦК-ѡн, а тајѡ комітетјасса пропа-
ганда да агітаціја отѡелјасыс став
мукѡд кывкутыс работнікјас вын-
сѡѡдѡсны обкомјасса, крајкомјасса
да нацкомпартіяјас ЦК-јасса бю-
ројасѡн.

Објажітны обкомјасѡс, крајком-
јасѡс, нацкомпартіяјасса ЦК-јасѡс
кык тѡлысса срокѡн тырвыјѡ бѡр-
јыны да вынѡѡдны пропаганда да
агітаціја отѡелјасса работнікјасѡс.

25. Маркс—Енгелс—Ленін Інстї-
тут ужлѡн марксїзм-ленїнїзм про-
пагандакѡд топыд ітѡд вѡсна лыд-
фыны коланаѡн сетны Маркслыс—
Енгелслыс—Ленїнлыс Інстїтут
ВКП(б) ЦК-лѡн пропаганда да
агітаціја Отѡел веденіеѡ.

26. ВКП(б) ЦК објазывајтѡ став
партіјнѡй комітетјасѡс серјознѡја
бостчыны марксїзм-ленїнїзм пропа-
гандаѡ—большевістскѡй партіјалѡн
кровнѡй фелѡѡ. Партіјалѡн комї-
тетјас објазанѡс вескѡдлыны про-
паганда фелѡѡн збылыс, сіѡ пыщ-
кѡсѡ пыѡѡ іјѡтѡѡчѡмѡн. Обкомјас,
крајкомјас да нацкомпартіяјасса
ЦК-јас долженѡс бостны асланыс
кіјасѡ марксїзм-ленїнїзм пропаган-
да котыртан став фелѡ перестроїтѡм
вескѡдлѡм тајѡ шудмыскѡд лѡс-
салѡмѡн.

Став партіјнѡй органїзаціјајаслы
їнѡмѡн, мыј ЦК-лѡн тајѡ шудм
самѡн партіјнѡй пропагандалыс
став фелѡ перестроїтѡм кутас тре-
бујтны партіјнѡй органјассаѡн торја
внїманїе да тѡждысѡм, ЦК пре-
дупреждајтѡ парторганїзаціјајасѡс
пропаганда перестроїтѡм дїнѡ ме-
ханїческі-формалнѡй подхѡд опас-
ностыс, пропагандістскѡй ужлыс
став воѡза опытсѡ огульнѡја оха-
ївајтны бысѡїкас зїлѡмјасыс.

Партіјнѡй пропаганда фелѡѡн
вескѡдлѡм бурмѡѡм могыс лѡсѡд-
ны, мыј быд горкомын, обкомын,
крајкомын да нацкомпартіяјаса ЦК-
ын должен лоны спеціалнѡй сек-
ретар, кодї заїнаїтѡѡ сѡмын про-
паганда да агітаціја котыртан да
сіѡ содержанїе вопросјасѡн.

* * *

ВКП(б) ЦК щѡктѡ рајкомјаслы,
горкомјаслы, обкомјаслы, крајком-
јаслы да нацкомпартіяјасса ЦК-
јаслы разјаснїтны тајѡ шудмсѡ
партіјнѡй актївлы да партіјасса став
шленјаслы.

ВКП(б) ЦК тѡдчѡдѡ, мы „Став-сојуза коммунистическѡй (большевикъс) партїа исторїалѡн“ петѡм должен лѡны мїан кадръс—партїнѡй, комсомольскѡй, сѡветскѡй, профсојузнѡй, хоъајственнѡй, культурнѡй работнїкълѡн, став сѡветскѡй интелїгенцїа кадрълѡн став теоретическѡй бѡрѡколѡм бырѡдѡм дїнѡ бергѡдчѡмлѡн заводїтчѡмѡн.

„ВКП(б) исторїалѡн Краткѡй курс“ пунктѡ заводїтчѡм мїан партїа да сѡветскѡй народ олѡмын

выл вынѡбра їдејно-полїтическѡй кыптѡмлы.

Марксїзм-ленїнїзм теорїаѡн овладејтѡмѡн, кодї вооружајтѡ обшественнѡй развітїелыс законълс тѡдѡмѡн, мїан кадрълс лѡсны збылыс непобедїмѡн да нѡшта успешнѡжыка нубдасны тајѡ теорїа знамъа улын, Ленїн—Сталїн партїа вескѡдлѡм улын став сѡветскѡй народѡс коммунизм победаѡ.

1938 во нојабр 14 лун.

Печатајтѡма 1938-д воса нојабр 16-д лунса „Вѡрлецыс“ газетыс

КОНСТИТУЦИЈА ТВОРЕЦЛЫ

Великѡј вождѣ, те сетін цвет,
Код муѡ савкјѡ алмаз свет,
Код томлун зормѡдны оз сет,
Выл, шуда лунјас дорјѡ.

Те сетін сетчѡ пыран клуч,
Кѡн нѡшта југыд шондѣ луч,
Кѡн оз-нын грѡзѣт важса муз,
Кѡн он-нын кывлы „горе“.

Те мын ѡзтін бѣкѣ јон,
Те гѣјѣн вѡвлытѡм закон.
Мѣ тѡдам сылыс ыжыд дѡн,
Код зарнѣа уборын.

І сѣкѡд чужѡ мѣча нан,
І садјын јаблѡг воѡ шањ,
Уж вылын венсѡ ајкѡд ан,
Пыр выл вен шедѡ спорын.

Заков—мѣ кодлѡн туганјыв,
І сѣкѡд тулыс, сыланкыв,
І рѡфиналѡн пѣ і ныв
Мѣр вѡсна пыр дозорын.

Став мувыв паста медбур јѡз,
Мѣј мѡвпавлѣсны немјас чѡж,
Великѡј Сталин, тенад тѡждѣ
Пыр олѡ најѡ дорын.

С. Стальскѣј вертѣ лѡвѡдѣс Иван Ваѡ.

ЧЕЛѢАФЛЫ

СУЛЕЈМАН СТАЛЬСКѣЈ
(1869—1937)

Сулејмансан тѣјанлы прѣвет.
Странаным сѡвмѡ тѣлы, чѡлад.
Сен југыд асыв којѡ свет
Том тѣјан мывкыд сѣнлы, чѡлад.

Ас дѣныс вѡтлѡј тѣ дышлун,
Встрѡчајтѡј сѣлѡмѡн быд лун.
Мед кѡр моз локтѣс, вѡтлѣг ун,
Тѣ дорѡ шондѣ вужѡр, чѡлад.

Тан восса тѣјанлы быдтор.
Те леб, кѡт уј—оз нѣнѡм сор.

І козув зѣрд і море дор
Љуб вѡлѣ тѣјанлы век, чѡлад.

Мѣр мѣјан паскыд, пом нѣ берд,
Сен уна шуд і кнѣга тед.
Но ставсѡ быдѡн тѡдѣд мед,
Быд часын велѡдчѡј тѣ, чѡлад.

Страна, кѡн тулыс сын тыр,
Код быдтѣс тѣјандѡс, оз быр,
Мед крајсањ крајѡз сѡвмѡ пыр,
Алмаз моз зѣрдалѡмѡн, чѡлад.

Комѣдѣс Г. Федоров.

ВГЕНАРОДНӨЈ ПРАЗНИК

А. Г. ГАБОВ

Вај жаржыка җирдалө,
Бордјаса лунјас,
Вај воғланө мунөммыс
Чорҗөдлөҗ өд,
І висталөҗ миҗанлы
Ассыныд думјас,
Кыс миҗанкоғ оломыс
Сурас-ө мөд?

І мыла-нө морөсным
Ојдөма гажөн,
І мыла сиз јөзыслөн
Томмөма нем,
І мыла-нө ташөм гаж
Ез вөвлы важөн?—
Ті, бордјаса лунјасөҗ,
Висталөҗ мем.

* * *

Мі төрыт-кө
Аскиа лун јылыс повлім,
А талун-нын полөмсө
Сөдөм оз төд.
Мі төрыт-кө уж јылыс
Полөмөн овлім,
А талун-нын оломыс
Лөбма мөд.

Уж ставнымлы лоис—
Геројство да слава,
Уж вөчөмыс миҗанлы—
доблест да чест.
І ужјассө вөчам ми
Өтвылыс ставөн,
Мед гым шыөн јурјалис
Врагјас јур вест.

Кор ужысылыс корөмсө
Сөдөмнад кылан,
Сек злҗыка көсјыссө

Ужавны тед.
І уж вылын сылан,
І шојчгөн сылан...
Мі шојччамө—буржыка
Ужавөс мед.

Ныв-пиҗанлы школалөн
Вөссөма өҗдөс,
І сөмын-нын повтөга
Школаас мун.
Сөветскөҗ том челафлы—
Вөвліс кыз важөн—
Со оз-нын сувт гудырөн
Воан выль лун.

Ме оломыс бөрјөдла
Сецөмі кывјас,
Мед виставны сјөс,
Мыј талун-нын ем.
Зев гажаөс, долыдөс
Зонјас і нывјас,
•І на вестын пуксөма
Шудлуна нем.

І томјөзкөд өтвылыс,
Томјөзкөд радыс
Щөщ песнајас горөдө
Пөрыслөн вом:
— Мі морөсын чуқјөзыс
Тырөма радыс,
І сөдөмным кажитчө
Томсыс-на том.

Мі важөнсө јен нимтөг
Сорнитны повлім
(дај јен нимнас миҗанлыс
Тупкісны вом),
Җик пемөсјас моз-жө ми
Немјасөн овлім,
І сир-курыд оломлөн
Ез тыдав пом.

І 6ні мн трнбуна выл6
 Кор кажам
 І ол6мным јылыс
 Кор в6чам доклад,
 Мн кывзысјас пелјас6з
 Лыдпасјас вајам,
 Мыј мор6сын кып6д6
 Гажлун да рад.

І внгаланторјасыд
 Мајбыр6ј сур6:
 Те 6тнтор шуан,
 Нын в6зјус6 м6д.
 Выл м6впјасыд сорнлы
 Кы6ны сур6с.
 І важса-моз 6л6мыд
 Пол6м оз т6д.

А нывбаба—ск6тыс-на
 Ом6лжык в6влн,
 Сыл6н став правос:
 П6с пачвомдор,
 да гырнч да укват...
 Но кыв шуны повлнс,
 Мыј нывбаба ол6мыд
 Жугыл н нор.

А 6нн-нын нывбаба
 Рағалнс кнјас,
 І ол6мыс воғын
 Щ6щ вост6ма сн.
 Со нывбаба—уж вылын
 6ткод 3к мнјан,
 Со нывбаба—сещ6м-ж6
 Творческ6ј вын.

Со нывбаба штурман,
 І лотчнк н шефер,
 І муын н сын6дын
 Нуб6д6 вен.
 Со ужыс щ6щ нај6лы
 В6чал6 копыр,
 Уж в6ч6мыс мор6сас
 Орденјас ем.

І немјас6н ј6зјасыс
 Овлнсны шем6с,
 І немјас6н нај6л6н
 Ез петав кыв.
 Мыј азғывлнм в6тјас6н,
 Лоис-нын вем6с,
 Нем ч6жјасса кынјасыс
 Лоисны сыв.

Ас 6ктјасыс азға ме:
 Болнца, школа,

Ем култура керкајас,
 Трактор, комбајн...
 К6т кытч6 мн ветлывлам,
 Кытч6 к6т волам,—
 Выл ол6мл6н быдлаын
 Нумјал6 бан.

Со в6р п6всын 6јас.
 Тан тракторн6ј база.
 Со сурсјас6н јујас6
 Ісковт6 кер.
 Щем в6р п6всын ол6мыс.
 Лоис щ6щ гажа,
 Щем в6р п6всын шудлуныс
 Пыщкас оз т6р.

Со 6ктјасын ыбјасным
 Ота6с мнјан,—
 Колхозјасл6н кыш6дч6
 Куз шепта нан,
 Колхознклы
 Кыш6дчыс наныс сен сн6
 Бур ол6мс6 гажа6с,
 6олыд6с, шан.

І ј6з костын дружбамс
 Луныс лун јонм6,
 І ј6зкостса дружбамс
 Некор оз куз.
 3к 6ткод6с лоисны
 Ненец н комн,
 Удмурт н татарн,
 І роч, белорусс.

І тулыс к6т гож6м,
 К6т олам мн сет6н,
 К6н полусл6н некор 3к
 Оз сывлы јн,
 Пым сталнск6ј шонднлыс
 Шонднс6 сет6м
 3к быдлаын 6ткод6
 Кылам6 мн.

Мед снм6с моз внғны
 Мыј шед6днм косын,
 Мед оз-нын ло мн муын
 Внрјуыс класс;
 Мед быдторс6 азғыны,
 Т6дны н кывны;
 Мед уж шы6н јурјалнс
 Парма н рас;

Мед ол6мыс н6шта-нын
 П6ртмагнс мнч6н;
 Мед ј6зкостса дружбамс
 В6дн зев јон,—

Москваын, кык во сајын
Отвылыс ставон
Ми примітім Сталинскѳ
Мудрѳ закон;

Закон, мыј народјаслы
Вынјорсѳ бетѳ,
Закон, мыј народјаслы
Козналѳ шуд,
Закон, мыј јѳз шуд вѳсна
Тыш былѳ петѳ,

Мед олѳмыс ез-нин вѳв
Кѳзыд ны руд.

І пукѳма празникыс
Мијан јур вестѳ,
І вомјасным горѳѳѳ
Збој сыланкыс.
Законын мыј гижѳма,
Пѳртамѳ честѳн
І мужік і нывбаба,
Том зон і ныв.

ВСЕНАРОДНОЇ ПРАЗНИК ЛУН

Г. ЖЕРМОЛЫН

Декабр витѣд лунлы гѣа
Ассым кывѣас, ассым дум,
Медым зорѣалѣ тан мѣжан
Всенародноѵ празник лун!

Тажѣ луннас том і пѣрыс
Петѣ—ојѣдѣ улычыв,—
Медым шуны сѣлѣм шѣрғыс
Сталин јортлы атѣ кыв.

Быдѣн зѣлѣ талун корсны
Медбур паскѣм куцѣм ем,
Медым гажѣдѣчыны, ворсны.
Мѣжан шуда олан нем.

Кѣсѣдѣ талун быдѣн сывны—
Пѣрыс морт і ныв, і зон;
Мед став выннас кутѣс кывны
Сетыс Сталинскѣдѣ закон.

Сталин! Те мѣжанлы сетѣн
Шуда олѣм, зумыд шаг.
Сѣдѣн талун ставѣн петѣм,
Вылын нуам алѣдѣ флаг.

Мѣжан вестыс некѣр бара
Југыд шондѣным оз мун...
Мажѣн зорѣалѣ тан јара
Всенародноѵ празник лун.

ВОЖҘЛЫ

Л. КЫЗҘУРОВ

Шуда Те оломсө миҗанлы сетин,
Коддс і вѳтѳн ег аҗылбј мј,
Миҗанлы сѳлѳмѳ воыс во ѳзтін
Љевінлѳн знамјалыс куслытѳм бii
Врагкѳд Те тышкасны миҗанѳс вуин,
Перјыны мед ескѳ бур оланног,
Олѳмыс миҗан мед сешѳмѳн вѳл,
Кытчѳ оз вермывлы поздысны шог.
Җорчалѳ талунја миҗан странаным,

Чужѳмыс сылѳн со лоіс җік мѳд:
Важ мозыс абу-ѳд гажтѳм да
пемыд,
Важ мозыс абу-тај курыд да сѳѳ.
Те вѳсна гѳлѳсѳс радлѳмѳн сеті,
Те вѳсна, рафејтан вожѳ Сталин
јорт!
Воҗѳ Те лебзыны миҗанлы сетин
Зумыд да вынјѳра сталинскѳј борѳ.

СТАЛЫНЛЫ

М. ЛЕБЕѳ

Езыс веркѳсѳн песовтѳѳ Ежва.
Сылѳ кыр рѳчын пармаса ая.
Сіјѳ мыла, збѳј гѳлѳсын вежнѳ
Јургѳ вожѳ јылыс сыланкыв шаы.

Шорјас җолгѳны, шургѳны јујас,
Фолыд сылѳмын пармаса вѳр.
Насаы чолѳм тед, выл мјрѳс течыс,
Насаы чолѳм тед, вожѳ, сѳлѳмшѳр!

Мјрса олѳмсыс ме ѳтј капла,
Фолыда ола, кѳн җоріҗ да роз,
Сіҗ-жѳ чолѳм тед, Сталин јорт, ыста
Сешѳм чолѳм, код ѳзјѳ, кыз оз.

Југыд шондѳн ѳзјалѳ кадыс,
Лыдтѳм җірдалѳ му вылын цвет.
ѳзјан цвет пыщкас олана јѳзыс
Ыстѳвы, Сталин јорт, теныд прѳвет.

УРЖУМЫГ ДЕТИНКА

А. ГОЛУБЕВА

Крамольникјаскӧд тӧдмасӧм

Крамольникјас вӧліны гортаныс і радшырыс востреітісны Саҥаӧс да Гережаӧс.

— Но, кыз тенад успехјасыд?— јуаліс Фмітріј Спірідонов.

— Вел бурӧе, велӧдча. Ме вот ті-
јанлы јортӧс вайӧді.

Саҥа тӧдмӧдіс Мавроматіӧс да му-
кӧд ссылнӧјјасӧс Гережакӧд.

Час мыстї-нін крамольникјас гӧгӧр-
воісны, мыјӧн лолалӧ да інтересујт-
чӧ налӧн выл тӧдсаныс, дасвітараӧса
Гережа Костріков. Рабочӧј Зојкін
мӧдіс јуасны Гережалыс Казаҥ јылыс
да сы јылыс, кызі олӧны і ужалӧны
казанса рабочӧјјас.

— І тани Гережа ез вермы кутчысны.
Омӧла тӧдса јӧзыс пыржык сіјӧ јан-
дысїс, но тани быттӧ вылыс чужїс.
Сїјӧ чеччыштїс табуретка вылыс і
пӧса, тeryба пондіс вїставлывы став-
сӧ, мыј аҥыліс Казаҥын. Сїјӧ гӧр-
дӧдіс, мыщјалїс волнујтчӧмысла. Сы-
лы ез тырмыны кывјас, сіјӧ некымы-
ны шеныштавлїс кыкнан кїнас.

Сїјӧ вїставліс фабрікантјас Крес-
товніков воккотыр јылыс, најӧ мајт-
тӧг пуан завод јылыс, кӧн ужалӧны
рабочӧјјас, кызїк каторжнӧјјас ул да
најт, дука цехјасын, таыс грӧшјас
пӧлучїтӧмӧн, вїставліс і сы јылыс,
кызї Алафузовскӧј текстїльнӧј фабрі-
каыс старшӧј мастер вочавїсіс рабо-
чӧјлы вентїлаціја корӧм јылыс.

— Не ташӧмыс-на овлӧ, кӧҥајева-
јасыд ыжыд мастерјас рабочӧјјаслыс
пӧстӧ пычкыны,—лӧга чуқыртчыліс
Зојкін, сылы усї тӧдвылас, кызї сіјӧ
ужавліс ростовса мастерскӧјјасын.

Крамольникјас діныс Гережа да Са-
ҥа мунїсны сорӧн.

— Пыравлӧ щӧкыджыка,—корїсны
најӧс Спруде воккотыр.

— Пыравлывлӧ, ребјата,—содтїс
Зојкін.

Крамольникјаскӧд тӧдмасӧмӧн зев
дӧвӧлнӧј Гережа мунїс гортас ас ув-
еыс мусӧ чувствуйттӧг. Орччӧн вос-
лалїс букуш і скӧр Саҥа. Сїјӧ мыјкӧ
кыкыс кымын борӧдіс аслыс ныр
улас, но Гережа ез каҥав.

Гортас, кор најӧ ужнајтїсны да
мунїсны водны, Саҥа дузгӧдчїс, пук-
сіс пызан дорӧ і пондіс лыдфны
кыга.

— Мыј-нӧ те тајӧ лыдфан?

— А но тенӧ,—шеныштчїс Саҥа.
Но Гережалыс вӧлі колӧ кӧҥ кызї, а
тӧдмӧдны мыла скӧралӧ јортыс.

Мївута кымын чӧволӧм мыстї, Са-
ҥа вїсталїс, мыј сіјӧ лӧгасїсӧ сіјӧн,
мыј Гережа медвоҥсӧ ез сылы вїстав
Казаҥ јылыс.

— Војыс куҥ, ме тед унатор-на
вїстала.

Кор најӧ водїсны, Гережа бостсїс
вїставлыны ас олӧм і Казаҥын вел-
лӧдчӧм јылыс.

— А Казаҥын „Андрей Кожуховӧс“
лыдфны?—друг јуалїс Саҥа.

Гережа первојыс-на кылїс ташӧм
нїмсӧ.

— Мыј јылыс сен, Саҥ?

— Революционерјас јылыс.

— Ек, чӧрт, кыс ескӧ сіјӧс суҥд-
ны?—пыркмунї Гережа.

— А ме лыдфї. Тајӧ кыгасӧ мїјан
Вјаткаын студентјас да реалистјас
губнїк мӧда-мӧдлы сетавлісны. Сїјӧ
запрешшеннӧј. Інтереснӧј, он еновт.

Саҥа мӧдіс вїставлыны кыгаас гї-
жӧмтор јылыс. Но вїставліс сіјӧ нӧж-

јѳ, ез кыпыда. Интереснѳј ињјасын
Гережа термѳдлѳмѳн зурѳдѳс јортсѳ
бокас.

— Но, воѳдсѳ мы, воѳѳ?

Медѳѳртѳ вѳтсѳ вѳлѳ помалѳма.

— ѳшѳдѳсны? Ж-а-а-л,—куѳа ло-
лыштѳс Гережа.

— Крамольникјасѳс пыр ѳшлѳны лѳ-
ѳѳ ссылкаѳ мѳѳѳѳѳны.

— А јортјасыс Андрејлѳн колѳс-
ны?—мѳвпалѳгтыр јуалѳс Гережа.

— Колѳсны.

ѳыр-на сорнѳтѳсны Гережа да Са-
на „Андреј Кожухов“ јылыс і уржум-
са револуционерјас јылыс.

— Лун кујѳм мыѳтѳ на дѳнѳ бара
мунам,—унмовѳгтыр шуѳс Гережа.

Кујѳм лун мыѳтѳ најѳ мунѳсны „кра-
мольникјас“ дѳнѳ. Спруѳе воккотырыс
ѳтѳ сетѳс налы нулыны ѳтѳ вој кежлѳ
„Искра“ гаѳета. Тајѳ вѳлѳ медвоѳза
нелегалнѳј гаѳета, кодѳс најѳ азѳис-
ны і кутѳсны кѳаныс.

— Лыѳѳѳј, ребјата, сѳмын осто-
рожнојжыка.

Налѳн ез-нын пукавсы гѳѳтѳтанѳнын,
колѳ вѳлѳ термасны гортѳ, ѳѳјѳжык
лыѳѳыны гаѳетасѳ. Најѳ пондѳсны
прѳшѳајтчыны крамольникјаскѳд. Се-
режа гаѳетсѳ тубыртѳс да ѳѳѳѳс дѳ-
рѳм улас.

Улыч вылѳ петѳм мыѳтѳ Гережа
і Сана полѳгтыр вѳѳѳдѳлѳсны гѳгѳрбок.
Улычыс вѳлѳ тыртѳм. Најѳ ѳѳјѳ, пѳш-
тѳ котѳрѳн, кутѳсны вославны горт-
ланѳ. Но восков кыѳ кымын таѳѳ му-
нѳм мыѳтѳ најѳ друг сувтѳсны,—мѳвп
выланыс уѳѳ Спруѳѳлѳн наказ „лѳны
осторожнојжыкѳн“.

Котѳртны оз поѳ, пыр-жѳ быѳѳн
каѳаласны, буржык мунны нѳжјѳжык,
прогулка вылын моз. Гережа топы-
да топѳдѳс гаѳетсѳ морѳс берѳас, і
најѳ мѳдѳсны сѳѳѳм нѳжјѳ, кыѳ вет-
лывлѳны векжык вѳсысјас і зев-нын
пѳрыс јѳз. Најѳс пановтѳс куѳѳмкѳ
муныс, сѳјѳ инмѳдѳчѳс Гережаѳ гырѳ-
ѳанас. Гережа кымылѳс: а друг-кѳ
тајѳс сѳјѳ вѳчѳс нарошнѳ, мед тѳд-
мавын, мыј ѳѳѳма Гережалѳн дѳрѳм
улас.

Најѳ сувтѳсны, вѳччыѳѳны, мыј лѳѳ
воѳѳ, но муныс ез бергѳѳчыв, сајалѳ-
лѳс матыса керкаын.

Најѳ мунѳсны, і налы кажѳтѳс, мыј
улычыслѳ помыс оз во.

Быд поснѳ торјыс повѳѳѳдѳлѳс најѳс.
ѳѳрјалѳн ѳуртыштѳм, восса ѳшнѳ і
сенѳ кодлѳн-кѳ ывлаѳ вѳѳѳдыс лубо-
пытнѳј јур, ветлысјаслѳн восковјас,
орчча улычјасыс гѳлѳсјас. Налы ѳајт-
чѳс, мыј ставнас карыс тѳѳѳ, мыј најѳ
нуѳны ѳѳѳм нелегалнѳј гаѳета.

Налы лѳѳ нѳмкод, кор матысмысны
керка ѳораныс. Но танѳ Поставалов-
скѳј улыч пѳлѳс сајсан налы паныд
петѳс ісправник.

Кыз тушаа, жењыд кокјаса, сѳјѳ
мунѳс, ѳтар-мѳѳар бок вылас ѳѳуна
катласѳгтыр.

Но вот, ѳнѳ сѳјѳ на вѳстѳ воас,
сувтѳѳас најѳс і шуас:

— А но-кѳ, том јѳз, петкѳѳлѳј, мыј
сѳѳѳмсѳ тѳ нуанныд дѳрѳм уланыд?

І пырыс-пыр-жѳ танѳ, гортѳан кујѳм
восков сајын, Поставаловскѳј улыча
вылын, најѳс арестујтасны і горѳѳѳ-
вѳјјаскѳд нуѳѳасны Болшаја улыча вы-
лѳ полѳѳѳскѳј управлѳнѳјѳѳ. Сен најѳс
понѳсны допрашѳвајтны; кѳн најѳс
бѳстѳсны гаѳетасѳ, но најѳс нѳнѳмвы-
лѳ оз вѳставны. Сен најѳс бѳстас-
ны і...

Гережалы да Савалы помсѳ ез ков-
мы мѳвпыштны. Исправник, најѳс ка-
ѳавлытѳг, сѳкыда лолалѳгтыр, нѳжјѳ-
нык мунѳс на дортѳ.

ѳнѳ налы повны вѳлѳ нѳнѳмыс, најѳ
котѳрѳн пырѳсны асланыс ѳворѳ.

Сана бѳстѳс јурыс фуражкасѳ да
чышкѳс кымѳс вылас јѳна петѳм
пѳссѳ.

Гережа котѳртѳс амбарѳ, медым
сенѳ пѳлѳсас турун ѳукѳр да важ-
гын улѳ ѳѳѳны гаѳетасѳ.

Гортын најѳс вѳччысѳсны ужнајтны.
Ужѳн ѳѳрын најѳ мунѳсны уѳны.

Амбарын најѳ ѳѳтѳсны сѳс, ѳѳѳссѳ
тасалѳсны да бѳстѳсны лыѳѳыны.

Гаѳета вѳлѳма сѳкыда гѳгѳрвоана,
најѳ еѳѳатор гѳгѳрвоѳсны. Тајѳ налѳн
вѳлѳ полѳтыкакѳд медвоѳза тѳѳмасѳм.

— Вај јѳшѳѳ ѳтчыд лыѳѳѳам, кыѳ-
јассѳ гѳжѳма рѳчѳн, а мыј најѳ лѳѳ-
ны—он гѳгѳрво,—Гережа дѳзмѳмѳн
кучкѳс асѳѳ пѳѳѳс куѳаныс.

— Вернѳ, кыѳѳ по-немецкѳ,—ѳт-
кыѳѳѳ вѳѳѳѳѳмѳн шысѳс Сана.

ѳѳѳѳѳ да жалпырыс најѳ тубырке-
рѳсны гаѳетасѳ да ідралѳсны сѳјѳс пѳ-
лѳсѳ, турун улѳ.

— Аскі мі налыг ставсѝ жуасам. Тѝдан, Саң, а мі вес талун тазік полім. Первојсѝ котѝртім пѝжар вылѝ моз, а бѝрас муртса-муртса кокнымѝс пукталім.

— А мыј-нѝ те ачыѝ сѝѝ мунін?—скѝрміс Саңа.

— Мыјла? Ме тожѝ полі. А ѝні аҕа, повнытѝ нѝнѝмла. І тајѝ локжык, кор мі таҕ ветлѝблам, кыҕи талун мунім. Буржык мунны прѝста. Мунам і мунам асным улыч куҕаыс.

— Лаҕнѝ, пондам прѝста ветлыны,—буркнѝтис Саңа.

Мѝѝ рытвас Гережа да Саңа нуисны газета.

Гережа сетіс Мавроматілы „Искра“.

— Енѝ гѝгѝрвоѝј, навернѝ, ребјата?—јуалис сѝѝ.

— Абу зев кокні, Спѝрідон Сѝмітрѝевіч,—довкнѝтис јурнас Гережа.

— Вот тајѝ кнѝжкаыс тѝжанлы кокнѝжык лѝѝ.—Мавроматі суҕѝѝс „Коді мыјѝн олѝ?“ нѝма кнѝга.

— Но, мунам,—пыр-жѝ шуіс Гережа і ҕебіс кнѝгасѝ піщѝгас дѝрѝм улас.

Горт дорѝҕыс најѝ воісны нѝнѝмыс повтѝг. Талун најѝ сѝѝс сѝѝ вѝчісны, кыҕи шуісны тѝрыт. Мунісны кыҕи і век, спокојнѝја і весігтѝ мувіганыс бѝрнѝтисны да сералісны.

ҕѝнѝ вој бара јортјас колмѝѝісны кнѝга лыѝѝѝ сајын. Сені вѝлі уна сещѝмтор, мыј тѝѝс Гережа старікрабочѝј вѝставлѝм серті Казанына. Кнѝжка налы кажітҕіс, најѝ сѝѝс лыѝѝісны дорвыв кујімыс.

— Вот тајѝ кнѝжкаыс, гѝгѝрвоана,—шуіс Гережа,—нуам аскі і корам вылјасѝс.

Кѝмѝѝыс револуцѝонерјас прѝмітисны најѝс бур тѝдсајасѝс моз. Тајѝ рытѝ најѝ дыр пукалісны крамѝльнѝјас ордын. Јуісны чај і кывзісны револуцѝонерјаслыс вѝсталѝмјас. І тајѝ-жѝ рытѝ Гережа аҕзіс ѝтѝк Спруѝе вок ордыс кіыс аслыс нога лѝсток. Тајѝ лѝстокѝ вѝлі печатајтѝма абу сѝѝ, кыҕ печатајтчылѝны кнѝжкајас да газетаяс. Бумагаыс вѝлі омѝлік да вѝж, а буквајасыс зев сѝѝѝс да абу ѝткодѝс—ѝтѝ ыжыѝжык, мѝѝ ічѝтжык. Кажітчѝ, лѝстокѝ вѝлі печатајтѝма кужтѝм кіѝн.

Гережа заіңтересујтҕіс лѝстокѝн

да пондіс јуасны Спруѝелыс, мыјла сѝѝс таҕі печатајтѝма?

— Тајѝ аслыс сѝкас—кіпомга печат,—вочавіҕіс Спруѝе і мѝѝіс вѝставлыны Гережалы, кыҕи тајѝ лѝстокјасѝ печатајтѝны гектограф вылын.

Вежон мыҕі Гережа да Саңа Спруѝесаң пѝлучітисны заданіје „вѝдлыны“ аслыныс печатајтны лѝстовка.

— Бур! Вѝдлам!—пыр-жѝ вочавіҕіс Гережа. Саңа аҕзыліс, кыҕи сѝѝ нѝмкобысла јона гѝрдѝѝс да пондіс взволнованнѝја нѝртны кіјасѝ.

— Тѝжанлы медвоҕ лоас вѝчны гектограф. Гектографлы вылѝ тѝжанлы ковмас нѝбавны гліцерін. Мед не лептыны подозреніје, аптекаѝ тѝжанлы ветлыны ковмас ѝчередѝн. Помнѝтѝѝ, мыј тајѝ уҕын колѝ ыжыѝ осторожноҕ, —јешщѝ ѝтчыѝ предупрѝдѝтис Спруѝе.

Гережа і Саңа вѝліны сещѝм часлѝѝс да гѝрдѝѝс, мыј нѝнѝм ез вермыны вочавіҕыны, ѝтѝтор кыҕи:

— Ставсѝ вѝчам осторожнојја!

Најѝ мунісны горт дорѝҕ да чѝвѝолісны, но кыкнаныс мѝвпалісны ѝтѝтор јылыс.

Тајѝ абу шутка, налы дѝверајтѝны „крамѝльнѝјас“ ташѝѝм важнѝј заданіје. Најѝ зѝласны вѝчны заданіјесѝ бура, і секі крамѝльнѝјас богтасны најѝс јортјасѝ. І најѝ щѝщ лоасны револуцѝонерјасѝн да пондасны ѝтщѝщ крамѝльнѝјаскѝѝ тышкасны царлы паныѝ.

Заданіје выполняјтѝѝ

Асывнас, мыјѝн сѝмына најѝ садмисны, медвоҕа мѝвпѝн Гережалѝн вѝлі—ветлыны аптекаѝ гліцерінла. Уржумын вѝлі став карыслы ҕік ѝтѝк земскѝј аптека, Болшаја улца вылын. Тајѝ аптека дортыс быѝ вѝскресеннаѝ Гережа ветліс прѝјутсаң гортас.

Јона ічѝт дырјіныс Гережа да Саңа ез ѝтчыѝ котѝртглывны аптека дорѝ гырыс ѝшѝн вылѝ пуктѝм, гѝрд і лѝз, стеклѝыс вѝчѝм гырыс шарјас вылѝ вѝчѝѝны. Сек-жѝ сылы удајчывліс вѝвлыны аптека пыщкас. (Кор вѝіс мам, бабушка ветлыліс лекарствѝла і сѝрыс нубдліс Гережаѝс).

Медвоҕаыс аптекаын сѝѝс чујмѝ-

фисны кык тор. Полкајас вылын—гырыс жежыд, фарфоровој вевтјаса банкајас, на выло вөлі гіжөма кушөмкө чујмөдана сөд буквајас. Жужыд конторка вылын, код сајын сулаліс жежыд халата да бөкіа морт, і босталіс лекарствоыс сөм,—кык радөн сулалісны пузырокјас, куз, бытөбө бөжас, уна рөма рецептјасөн. Рецептјас вөліны лөзов да віж рөмаөс. Бабушка вісталіс, мыј лөзов бөжа лекарствојассө позө јуны, а віжајаснас—нозө сөмын мавтчыны лібө зырасны. Уна рөма рецептјассө вөлі нарошно лөсөдөма неграмотнөјјаслы, медым најө ез сорлавын лекарствајассө. Пузырокјас вылас, куз бумага бөжасыс өтдор, кодјасөс көрталөма голіас, гофрированнөј пробкајас выло вөлі пысалөма алөј да жежыд шапкајас, кодјас мунөны вөлі чепчікјас выло.

Өні самөј тајө аптекаас сјө мунө нөбны гліцерін гуса типографјалы. Сјө зев јона волнујтчіс, сјөс шыдаліс то пөсө, то көзыдө, но ортсыбаныс, сјө беспокоітчөмсө ез петкөдлы.

— Но, ме муні—шуіс сјө Саңалы, кодлөн вежыс петіс сыөн асөсө кутөм выло.

Саңакөд најө сорнітчісны азгылыны собор дорын пелөсын.

Сережа воіс аптекаө көкјамыс час асылын. Аптека вөлі тыртөм, сјө чујмалөмөн візөдаліс лекарствајаса полкајас, стекланинөј шарјас өшің вылыс, латінскөј гіжөда жежыд фарфоровөј банкајас. Ынөм абу вежөма, ставыс вөлі аптекаын сылөн чедаө дырса лунјасас моз-жө.

Сјө вічысыштіс һөдыр. Жежыд масланөј краскаиң красітөм өзөсыс петіс аптекаиң заведујтыс-һемең Келлер. Сјө вөлі пастасөма лым жежыд, крахмалалөм морөса дөрбөмө, манжетјасөн і сувтса воротныкјасөн.

Уна рөма галстуксө вөлі көрталөма өкуратнөј баңткіөн.

Јожікө шырөм жежыд јурсыс і гөдубөј ічөт сінјасыс візөдісны скөра зөлөтөј оправаа пенсөһө пырыс.

Сјө вөлі сөшөм чіст і розовөј, бытөкө сөмын-на петөма пывсаныс.

— Мыј тіянлы угоднө?

— Мыј дов?—јуаліс сјө Сережа-

өс чөткөја да зік правілюја кывјассө шуаліг.

Дасвіт во чөж дорыв, быд лун һөламыныс һө ешажык пөв, сјө сөталіс өтік і сјөс-жө јуалөмјас. Мукөд рөч кывјассө сјө зүглөдіс і шуаліс лока.

— Дасвіт ур дон гліцерін,—вөчавізіс Гережа. Келлер чөла сузөдіс полка вылыс віж гофрированнөј колпачока „гліцерін“ етікөкаа һөыжыд пузырок. Гережа мынтіс сөм, бөстіс пузыроксө, сујіс сјөс зөптас, зөв спокојнөја петіс аптекаыс.

Пелөсын вічысіс сјөс Саңа. Најө сінмасісны, і Саңа термастөг муніс аптекаө. Сјө најө пондісны ветлыны аптекаө быд лун. Вежон мыгті амбар пелөсын турун чукөр і важ гын улын вөлі чукөртөма і зөбөма гліцерін тыра бура уна пузырок.

Но Гережалы кажітчіс, мыј гліцеріныс еша-на: Сјө кутіс ветлыны аптекаө і рытнас, көр Келлерөс вежө сылөн отсасыс фелдшер, комын вітарөса ічөтік, рыжөј і зор морт. Фелдшер јылыс сорнітісны, мыј сјө рафејтө јуыштны, дружітө городөвөј-јаскөд да јона ылөдчө. Жежыд аптекарскөј халатсө сјө ез пөрчыыв весігтө гортас, сјө лыдөдіс, мыј жежыд халатнад сјөс ставыс лыдөдөны доктор тујө і інтеллігентнөј морт тујө.

Рытнас Гережа муніс аптекаө да, кызі і век, јуаліс дасвіт ур дон гліцерін.

— Мыјла тіянлы гліцерінчікыс, том морт? Чужөм һөзөдөны? Барыһнајаслы көсјавныд кажітчыны?—кутіс һөмјавны фелдшер.

— Ог, ме гліцерінсө јуа, медым гөлөсөј һөжнөјжык лоі,—вөчавізіс повзытөг Гережа.

Фелдшер серөктіс і мөдіс сузөдөны жажјыс гліцерін тыра пузырок.

Медвозга лістовка

Гережалы вөлі окота, кыз-мыј позө өдјөжык заводітны лістовкајас печатајтөм. Крамольнікјасһөн возөвыло індөдјас вічыстөг, сјө шуіс ачыс бөстчыны уж дөрө. Но сы понда, мыј тајө ужыс вөлі сылы і Саңалы вылөн, і најө ез-на төдны чорыдасө, кызі іменнө вөчсө гек-

тограф, то шуисны сузбдны тбса бйблотекаршалыс енциклопедическбй словарь і вйбдлыны сес „гектограф“ кывлыс вежбртассб. Словарыи, најб ыжыд радлун вылб, вблбма зон репент, став точнбй справкаясбн да ивббдясбн гектограф вбббм жылыс, а справка помас вблй вйставсб самбй гектографбн ужалан ногыс.

— Кбрт лйст колб—бтй, гlycerin ем—мбд, желатйн сузбдам зевкокнйа.— Вббчам!—Пбса і увереннбйа дбжнالیс Сережа, бытбб сйбб оз-нын медвоз-заныс вбч гектографсб.

Гектографлыс кбрт лйстбб шуисны вббббдны кузнечлы. Гортас вблйны пйрбб пбжалан лйстяс, кодясбс позбб вблй бостны гектограф вылб, но Сережалы таббб кажйгчйс бпаснбйбн.

— Сруг бабушкалы лйбб тенад мамыдлы бытббб нарошнб ковмас лйстыд, а сйбб абу местаас. Кбн да код бостйс, да мыббс? І мбдасны жуасны да тбдмббдны. Нет, буржык вай асыным лбсбдам.

Рытнас најб мбббббчйсны кар сабб кузнеч дйнб. Керкаясны вблй бзтавсбны бйяс, кор најб петйсны керкаыс.

— Војканяс, бара жугытбб шбйтны мунад?—повдйс ропкыны Малаы тбт. Сйбб Сережабс да Санабс пыр-на лыбббйс челаббн. Јортяс чбволйсны, нуммуныны сйбб ропкбм вылб і бббб мббйсны улйч куза.

Кузнечаббб вблй верст кык. Кузнеча вблй кар саын. Малмыжскбй тракт дорын поле шбрын, кбнй вблй чур-вйбб росжыббм некымын кустарнык,— немыд, важ, ічббтык кузнеча. Блысан сйбб рытнад петбббчйс не то сбб мылкбн, не то му чукбббн, код жыван бй ббж моз лебйсны кйњас.

Кузнечалбн бббс вблй зйкббб востбма. Туј дорсан тыдалйс гбрнасаныс бй.

Сережа Санакбб матыстчйсны бббс дорб. Кузнеча шбрас му жож вылын лукалыс морт і мыкбб корсйс куз јашшыкыс. Најбс азббм мыстй сйбб термастббг мунйс гбрна дорб да мбббйс пблты пушканбн.

Шомыс жугыджыка ломзйс, пуркнйтыс бй.

Кузнеч, вблбмкб, абу варов і сор-нйтны рабейттбм старйк. Сйбб ез чу-

мы, кор тбббс, мыј налы колб шбр-коб ыждаа лйст, сылы Уржумса олыс-јас ез бтчыд шбктывны вбчны та-щбм лйстјастб пйрбб пбжавны.

— Вйт лун ббрын лбб дас,—роп-кббс старйк, бербббчйс налайб мыш-кбн і пондйс вйдавны јашшыкыс ку-щбмкб кбрттувјас.

Таббб вйт луннас Сережа Санакбб велбббйсны „Варшавјанка“. Кывјасбб налы сетйс бтй крамољнык, а мбтивсбб бура тбббс Сана, сйбб кыкыс кывлыс таббб сыланкывсб Вјаткаыи.

Сережа шуис, мыј кокныжык велбббны сыланкыв, кор сйббс сылан,— сйбб і шуисны вбчны.

Јуыса, жар асылб најб мунйсны кар сабб вбрб. Сенй позбб сывны мы-да колб. Сенй најбс, лебачјасыс, пу-јасыс да турунјасыс ббтдор, некобб оз кыв.

Најб пырйсны пыбббб вбрб.

Пожбм кырс куза, бытббб пбс, жарыс нбжбйбн вйзувтйсны сйр војт-јас. Щбкыд, жужыд турун пбвсын рбмалйсны вбрса зорйјас, сон дорын копрасйсны Иван чајлбн розовбй султанјас.

Најб пуксйсны турун вылб сонкббб радбн, медым ковмас-кб век позбб вблй сетчбб зббсыны. Соныс вблй жу-жыд і шбкыда тырбма поснйббк кыз-јасбн і бмйз куштјасбн.

Медвоз најб некымын пбв лыбббйсны сыланкывлыс текстсбб ставнас, а ббрас кык пбв первојја ноль строч-касб.

— Но, Сана, вай заводйт.

Сана сувтйс, кызббктыс, мыжыс мышнас пожббб, бостйс сывны. Орч-ббн сулалйс Сережа, кйас сылббв вблй гйжбм сыланкывја лйст.

Вихри враждебные веют над нами,

Темные силы нас злобно гнетут.

В бой роковой мы вступили с врагами.

Нас еще судьбы безвестные ждут.

Сережа первојсбб сылыс ез уве-реннбйа, сйбб омббла-на помнйтыс текстсбб і некыз ез вермы кыјны мбтивсбб. Но којмббб пбв сылбм бб-рын сйбб мбббйс сывны кокнйа. Мед-јона сылы кажйгчйс „Варшавјанкалбн“ нольбб куплет.

— Вай таббб местасбб бтчыд повто-рйтам.

І најо кутісны бывны:

Месть беспощадная всем супостатам,
Всем паразитам трудящихся масс,
Мшенье и смерть всем царям-плутократам,
Близок победы торжественный час!

Тақ најо велодісны тајо сыланкыв-сб.

Квајтд лунас Сережа да Сања мбдбдчісны кузнеч орбд. Лыст влі дае. Најо мытісны сбм да мунісны лыстон гортб.

Колб влі осторожнбја лыстб вайны гортб.

Кузнечасаң верст жын мундм мыті, најо пукісны канаваб да пужалісны канаваын, кытчбз ез ло зік лемыд. Сек најо петісны да нуісны лыстб гортаныс.

Туј вылын налы некд ез паны-дае.

Вojнас, кор быдбн унмовсісны, најо петісны дворб да пондісны осторожнбја коджныны пывсан сајын гу. Татчб влі шубма зебны лыстб.

Најо кодјісны гусб да суса кывзысісны, оз-б кодкб мун матіті. Но дворын влі лбн, геждбжа кбнкб керкајас сајын сібдбм гблбсбн увтіс пон да војса стбрбж вачкаліс колотушкаб, орчча улчајасбд ветлбдліг моз.

Најо кодјісны гу, пуктісны кбрт ліст, тыртісны сјбс мудн. Мусб талалісны да рбвнајтісны бстальнб дворыскбд.

Мбд рытнас Сережа Санакбд котбргісны крамольнікјас дорб. Сережа вібталіс Спруфелы, „мыј налбн ставыс дае“.

— Сіз, сіз! Бур. Помнітбј, колб осторожност.

Спруфе сетіс налы газета „Искра“, кбні влі взытбма ултіыс гбрд карандашбн стајја.

Тајб етајасб најб долженбс влі перепіштіны печатнбј буквајасбн да размножтіны гектограф вылын.

— Печатнбј „буквабн гібдны сымогы, лыстовка-кб сурас жандармјас кіб, мед ез тбдмбдны гібдб серві, код тајбс гібіс,—гбгбрвобдіс Спруфе і, чбволыштбм мыті, шуіс нбжбнйк, бытбкб фіктујтіг:

— Печатајтбм лыстовкајасбб ковмас субтакбд паныд војнас шыб-

лавны базарнбј площаб вылб да Малмыжскбј тракт вылб. Суббтаб—базар лун. Матыса сібтјасыс локтас оз еща јбз. Тајб лыстовкајасас крестана дорб шыббчбм, најбс самодеержавібекбд тышб чукбстбм. Гбгбрвоін! Толкб помнітбј, друпјас, колб фејствујтіны хладнокровнбја да осторожнбја.

Вojнас, бзбссб амбарлыс іганбн тупкбм мыті, Сережа Санакбд кутчысісны уж бербд. Пызан вылын бзјіс сіс. Сіскыс трачка кыліс, і гырыс восковбј војтјас нбжбнйк візувтісны важ ыргбн подсвечнік вылб. Најб копыра јурјассаң вужбрјасыс вбрісны і качајтчісны керјыс вбчбм пбтблбк да ственјас выті. Шыватбг војбыд јурднбзгыс најб старајчбмбн, вежласбмбн, перепіштісны лыстовка. Петукјас сылісны којмбдыс, кор ужсб влі помалбма. Уліч вылын јурјаліс асыв. Јбрјас сајын рожокбн ворсіс пастук, вбтлалісны лудб мбсјасбс. Ыжыд сіс пыфбі подсвечнікыс тыдыштіс ічбтік сылбм сіс пом, ставнас кынмбм жежыд нербдјас коб восковбј војтјаса.

Најб зебісны газета да перепіштбм лыстбб пельсб турун улб і водісны уғыны.

Мбд луннас, пывсанын, влі шубма печатајтіны лыстовкајас.

Најб занавесалісны бшіс, важ нулабіч вылб, код вылын мыссылісны, паскбдісны бткода вундалбм, чістбј бумага стопка. Мбд лабіч вылб пуктісны кбрт ліст, код пышкб кібтісны желатіно-гліцеріновбј масса.

— Но, заводітім, Сања,—шуіс Сережка. Сіјб пужіс дбрбм сосјасбб, медым најб сылы ез мешајтіны, і бостіс перепіштбм текста бумага ліст. Осторожнбја да нбжбнйк сіјб пуктіс тајб лыстбб гліцеріновбј масса вылб. Кымын мівут влі колб вічны ліст, сіјб ез тбд, і шуіс лыфыны вітбз. Сесва нбжбнйк кыскыштіс ліст дорбдыс і пондіс сіјбс лептыны. Текстлбн лывбј буквајас кылісны гектограф вылб, ачыс-жб бумага лыстыс желатіно-гліцеріновбј составыс лоі госа і нінбм вылб војб ез шогмы. Сережа намраліс да шыбытіс сіјбс лабіч улб.

Сања копыртчіс гектограф вестб.

— Сана, артмис. Артмис,—німкода вашкөдөмөн шуис Сережка. Сіјө квәтис чистөј бумага лист і осторожнөја волсаліс сіјөс печатајтчөм ліловөј буквајас выдө.

— Отік, кык, кујім, нол, віт,—терыба лыддіс Сережа і нөжјөнїк лептыштис бумага листөс дорөдыс. Сы вылын төдчөдчис став текстыс. Сережалөн дрөжжитны мөдісны кіјасыс. Тајө вөлі налөн медвоzza листовка. Сіјө петіс вывті өдөдн. Буквајасыс вөліны жірнөјөс, шом кодрөма, кажітчисны мылкјаөн, но зато текстөс вөлі позө кокніа лыддыны. Став кывјасыс петісны чоткөја первожааныс медбөрјабзис.

Сережа ылыстис листовкаа кісө бокө і зев радпырыс сіјөс візөдіс, быттө зев бур карғинадс.

— Бура артмө! А!—мігнітис сіјө Сааналы. Листовкасө лабичө пуктөм мысті сіјө терыба і суса пукталіс өта-мөд бөрсаныс чистөј бумага листјас гектограф выдө і сіз-жө терыба і суса босталіс дас прокламаціјас. Сана муртса удітис течны листовкајассө чукөрө, коді лоіс пыр ыжыджык і ыжыджык.

— Гашкө тырмас-да?—шуис Сана.

— Оз, вај јешчө. Колө став чистөј бумагасө бырөдны.

Кор ез кол ы өті бумага лист, Сережа помаліс печатајтны.

Најө пондісны терыба іравны асланыс уждыс коласјассө, бумага торјас жожыс, сесса осторожнөја петкөдісны гектографсө двөрө і бара гуалісны сіјөс важ інас.

Өні колө вөлі пөртны өлөмө крамольнікјаслыс медбөрја і медколана заданіе—шыблавны прокламаціјассө кар паста.

Кор узіс кар

— Но, вај мөдөдчыны. Первој мунам базар выдө. Сесаң Малмыжскөј тракт выдө,—шуис Сережа.

Најө терыба пондісны зөблавны листовкајас, сујавны најөс піщөг пыщкө да зөпјасө. Листовкајасыс вөлі уна, дөрөмјас чургөдчисны морөс вылын, быттө гырыс гөрбјас. Зөпјас тожө полтчисны, но листовкајас вөлі уна-на. Секі Сережа пон-

діс зөблавны листовкајасө сапөг гөлөн пыщкас да дөрөм сос піө.

Кор вөлі ставыс дас, најө кусөдісны сиссө да осторожнө петісны пывсаныс. Дворын дыр сулалісны да кывзисны, оз-ө кодкө лок.

Јуңса вој вөлі пемыд, жар. Осторожнөја кокчунјылын најө мунісныс двор кузта пывсансаң завор дорөда петісны улыч выдө.

Уржум кар узіс. Став керкајасын вөлі кусөдөма біјас, а өткымын өшінјассө тупкөма ставендн. Сережа да Саңа өдјө мөдісны Поставловскөј улыч кузта Базарнөј площаддорө. Каланча вылын кучкалісны даскык час, кор најө воісны базардорө.

Тані јортјас полігтыр візөдісны гөгөрбөк. Бөрсан некөд ез мун. Секі, копыртчөмөн, најө котөртисны площадка пөлөн лебувса куз векнідік прилавокјас дорө.

Тајө пызан-прилавокјас вылас базар лунјасө крестана пуктавлісны гојан пріпасјас: выјјас, колкјас, јајрыс. Өні татчө колө вөлі колны листовкајас. Чөла да терыба најө пондісны пуктавны листовкајас прилавок кыкнанладор бокас.

Плошцад вылын сулалісны додјас, лөзалөм вөвјас дыша сојисны турун, а додјас вылын узісны крестана. Унаөн базар выдө волісны рытсаныс.

Корсурө повзөмөн прыскајтліс, лібө гөрөктывліс кущөмкө-нібудвөв, наланө јурсө бергөдлігтыр, вөрөшітчис кодкө дод вылын узыс крестана пыщкыс. Секі Сережа да Сана зөбсагісны додјас сајө, суса кывзысг да өтарө-мөдарө візөдігтыр. Но вылыс ставыс лөнліс, і најө возө пукталісны листовкајас. Регыдөн кујім куз пөв прилавокөс зікөз вөлі вевтөдөма бумага листјасөн. Ылысаң најө мунісны волсалөм јежыд кічышкөдјас выдө.

Өні колө вөлі мунны Малмыжскөј тракт выдө. Сіјө вөлі кык пос сајын, базарсаң верстөн жыңдн сајын. Копыртчөмөн, сіз-жө осторожнөја, кың і локтисны, пыр өтарө-мөдарө візөдалігтыр, најө өновтисны площадсөс.

Отік керка дорын Сережа сувтіс, перјис зөпгыс листовка да, пелка

чеччыштдмөн, шыбытис листовкасд завор вомён садјо. Сааа повѣдмөн кватитис сјјс кібдыс. Тајо керкаас оліс ісправнік.

— Пышјам!—Гережа тувкіс Сааа-лы бокас, і најо котдртисны тракт дорб.

Кор уліча коліс бдрб, Гережа шдпкдбдмөн шуіс:

— Мед тддас, мыј револуціонер-јас оз узны.

Возын тыдаліс Малмыжскдј тракт. Туј кыкнанладор бокас сддаліс жу-жыд пожом јаг. Муртса најо уфитис-ны леччыны пос вылыс, кыз бдрвы-лын тддлытдг кыліс жєныдік лечыд шыа свісток. Кажітчіс, шуғлалдны кднкд қік матын, не то керкајас са-јын, не то пос сајын.

Лыстовкајас мордс бердд топддд-мөн, Гережа да Сааа сувтисны. Но тајо влі дті здук, кыкнаныс чепдс-јисны котдртны вожд. Вдрыс влі ма-тын, татчд влі позд зєв бура зєб-оны втдддмыс.

Первој свісток бдрын кыліс мдд, кузжык, і медбдрті ставыс лдніс.

Гережа да Сааа котдртисны Мал-мыжскдј тракт кузта.

— Сулав! Колд шыблавны став лыстовкајасд!—кутис соскддыс јортсд Гережа, і сјјо сувтис.

Дыр најо сулалісны, кывзысгтыр, абу-д на бдрса втчысјас? Но гдгбр влі лдн. Азқисны најддс сдмын ју-са гырыс козувјас да пожом вдр.

— Мддім!

Час жын мысті ставсд медбдрја лыстовкадз влі шыблалдма Малмыж-скдј тракт вылд.

— Бдрсд мунам мдд тујдн. Міја-нбс, вермас лоны, кыјдддны пос вы-лын,—шуіс Гережа. Сјјд бура пом-нітис Спруделыс інддд „лоны осто-рожнојжыкдн“.

Бдр мунан тујыс муніс нур пыр. Жежыд ру улдз волсасдма му вывті, і сбкыд влі азқыны трдпасд. Ло-лывліс ылдас чеччавны вуцкыс вуцкд. Најо шдкыда вјавлісны пі-дсбз кдзыд нур ваб. Коз пујаслдн лысјас кучкалісны најс чуждм куз-таныс.

— Ніндм, воам гортд—космам,—збдмдліс Гережа јортсд. Ывлаын мддіс југдыны, кор најо кдтасдмадс,

муздмадс, но зєв доволнојдс воісны гортаныс.

Амбарын горша сојісны сдд нан крај да јуісны крїнча тыр јдв. Сєсєа дшлісны ва паскдмсд да водісны узны. Но ун єз лок. Најо кујлісны да шдпкдбдмөн сорнітисны аскіја лун јылыс. Кызі лоб встретітдма базар вылын лыстовкајас јавітчдм? Кыз пондасны котравны ісправнікјас да городвдјјас кар кузта мыжаја-сдс корсг? Кызі лыстовкајасдс крє-тана зєблаласны турун пыцкд да нуасны вожд сіктјасдд? Налы окота влі раднысла сывны, сы понда, мыј најо кужисны разддны лыстовкајас.

Тајо војд, а вернојжык—асывнас, Гережа прїзнајтчіс Сааала, мыј сы-лдн ем дтік околітдм. Сылы зєв око-та влі муины Сормовскдј заводд рабочдјдн.

Медвозза јубр вајіс Малаја ба-бушка. Сјјд сдмын-на воіс базарыс, повдма да волнујтчд, весігтд сдд чышјаныс сылдн вєшјдма боквыс.

— Господі Јисусе, стракыс-дд ку-щдм! Муні базар вылд, а сен быттд туремној двор. Ісправнік котралд, городвдјјас котралдны. Зык, гор-збм, свістокјас турзбны. Бумагајас корсдны! Талун војнас, сорнітдны, студєнт-крамольнікјас кар пагта бу-магајас шыблалдмадс. А бумагајасас страшндј кывјас царлы паныд гїжа-лдма.

— Господі Јисусе, мыј-нб тајо та-щдмыс лоб? Бумагајас гдгбр шы-блалдма і Малмыжскдј тракт вылын, і базар вылын да сорнітдны, і ісправ-нік садјыс азқдмны. Городвдјјас, быттд понјас, кывсд нуждддмдн ба-зар вывті котралдны. Крєстєаналыс бумагајас мырдддлдны. да ставсд мдј мырдддалан? Кднкд жыныс ун-жыксд зєблалісны. Мддасны дні тајо бумажкајасыс сіктјасдд ветлыны. Јдзс шыддны. Тыдалд, војбыд бу-мажкајастд шыблалдмадс. Со-дд ку-щдм повтдм бесјасыд!—довлділіс јурнас бабушка.

Гережа Сааакдд сінмасісны да се-рбктисны.

— Мыј тєшыс, мыј пінтд жєрјд-лавныд?—скдрміс бабушка. Сылы јурас єз во, мыј „повтдм бесјасыд“ Гережа да Сааа војбыд шыблалісны

тајо листовкајасо. I мыј сјџ дворын пывсан сајын гуалџма „бесовској типографија“.

Лун чџж Сережа ветлџдліс долыд да доволнџ. Сылы'окота вџлі вџрны, гывны, мыјкџ вџчны, но сјџ полис аслас вџдџн кыпџдны гортсалыс подозреџіе і сы понда крепитџіс. Сјџ аџыліс, кыџі најџ керка дорті, шашкасџ кутіттыр, котџртіс „Петушок“—полицејској надзірател Куршаков, ічџтык, гџрд ныра, гџрд дора вывті ыжыд картуза. „Петушокџ“ сјџс нџмтісны ічџт туша понда да чџрзыс гџлџс понда, коді катывліс петук горзџм. „Петушок“ бџрса, тырџм дола, муртса удітіс кыз, повџзм ісправнык. Кыкнаныс котџртісны Постоваловској улыча помџ, крамолнікјас орџџ, вџчны обыск.

— Котрџдлџ,—нуммуніс Сережа.

Карын, улычајас вылын, керкајасын, лавкајасын і ва дорын—сџмын і вџлі горні, мыј листовкајас јылыс. Быдџн мџвпаліс, мыј тајџ крамолнікјас кілџн уж. Уржум кар аснас катывліс вџрџдџм мазі поз. Быдџн шџпкџдчісны, ојзісны, довџдлісны журнаыс, паскџдлісны кіјасо. Сережа Санакџд ветлџдлісны Уржум улычајас куџта џік спокојнџ чужџмџн, џдва асыныс нџмкофнысџ кутны верміг.

Рытнас, кыџі і век, быд субџтаџ став Уржумын олыејас мунісны мысыны пывсанџ. Пџшти быдџнлџн пывганыс вџлі дворас. Тајџ субџтаџ лџбџдџм пџрадок сџџжџ ез вџв торкџма.

Бабушка жара ломтіс пач. Сережа Санакџд сещџм уна пыртлісны пывсанџ васџ, мыј Малаџја бабушка скџрміс:

— Ставнаскџ-нын Уржумкасџ гуналџмныд-а?

А налы окота вџлі тајџ лунас ставсџ бергџдны вывлаџ пыдџсџн.

Сы бџрын мыјџн мысџісны Сержалџн бабушка, Саналџн мам да чојјас, пывсанџ мунісны Сережа Санакџд. Сережа сещџм азартџн мџдіс којны гор вылџ, мыј сјџ помса скџрыс џужгіс.

Жежыд, жар ру гџвкјаліс пывгандџ.

— Тырмас, і сџџ жар, мыј те вежџрсыд вошін,—горзіс Саџа пелџс-

саџ; пџс ру сајын сјџ вџлі оз тыдав.

— Радејта жар пывганын пывсыны, лыјасџс небџдны. Пџрыслун абу радлун,—сераліс Сережа. Сјџ којыштіс јешџџ шајка кџзыд ва гор вылџ.

— Серго, чџрт,—горџдіс Саџа. Шајкаыс кџзыд ва вескаліс сылы. Руыс нџжџднык разаліс, і Сережа аџіс пелџсыс асыс јортсџ. Сјџ пукаліс быџџдџм јурџн, кутіс кіас ыжыд мочалка, і чужџмыс сылџн вџлі скџр.

— Кынмін? Вај, ме тенџ корџсџн шонтышта.

Сережа кватітіс ва корџс да укџдчіс Саџа дорџ. Саџа суса којыштіс сы вылџ кџзыд ваџн.

— Но, џні-нын те вошін!—Сережа зіліс кутны јортсџ кокџдыс. Саџа шенасіс куш шајкаџн. Сјџ кутіс сјџс шџтіџс моз, сылџн вџлі шајпајмунџм да скџр чужџм. Мајтџг бы вџјтјас візувтісны јурсаныс ныр куџаыс і банбок куџаыс шџка улас.

— Кушџм-нын тани вермасџм!

— Окоџтан, ме теџ сыла Мефџстофелыс сыланкывсџ, кыџ Казанској театрын.

— Сыв,—вочавіџіс Саџа, но шајкасџ век-жџ пондіс кутны ас воџас.

Сережа сувтіс пывсан шџрџ, лептіс вылџ кісџ ва корџсџн да шеныштіс сыџн кыџік џіріжер бедџџн:

Люди гибнут за металл!

Люди гибнут за металл.

Сатана там правит бал,

Правит бал, правит бал...

Сыліс сјџ і быд кыв бџрын тапкџдіс сыланкыв такт ладџн кокнас. Сымда вџлі сынн кутны вермытџм гажыс, сџџ југјалісны пџнјасыс, сџнјас да гџрдџдџм ва чужџмыс, мыј Саџа бергџдіс вывлаџ пыдџсџн шајкасџ да кучкіс сетчџ кулакџн.

— Правіт бал, правіт бал...—вылын гџлџсџн бџгтіс сјџ сыланкывсџ.

— А листовкајасыд мџџн џні став сџктјасџд мунасны,—віччыстџг друг орџдіс Сержа сыланкывсџ да серџктіс.

Тајџ војџ најџ уџісны кулџмјас моз.

Кујім вежџн мысџі, кор карын мџдісны вунџдавны листовкајас јылыс.

Сережа да Саңа вылыс пѳлучітисны заданіе крамольнікјасан: паскѳдны лысѳ выл лытовкајаслыс да шыблавны најѳс кар пастѳ. Заданіе најѳ пѳртисны олѳмѳ отлчнѳја.

Вылыс повѳдм ісправнік, полицейскѳј надѳрател „Петушок“ да горѳдовѳјјас котралісны кывсѳ нужѳдѳмѳн кар куѳта, мыжајасѳс вег корей. Аѳзыны најѳс ез удајтчы.

Казаныс воѳм

1904 вѳса јунѳ Костріковјас керкаын мунісны термасана лѳсѳдѳмјас. Мыскісны жож, весалісны поснѳдѳм кірпчѳн важ ыргѳн самѳвар. Маланја бабушка волсаліс пызан вылѳ нар'аднѳј, празнічнѳј пызан дѳра да пѳжаліс руѳдг лѳпјошкајас, моркова да капустаа пірѳгјас.

Ачыс бабушка пасталіс выл бумаѳеја ковта, а пѳлпом вылас старіннѳј ковровѳј чышјян. Сіјѳс бабушка паставлывліс медѳа торжественнѳј случаяјасын.

Чѳјјас Анута да Лыза шѳщ-жѳ вѳдѳсісны. Ыжыджыкыс Анута помаліс во сајын гімназіја да ужаліс учітелыңцалы отсасыѳн Лѳжморінскѳј ѳемскѳј школаын да бѳстіс жалованіе дасвіт шайтѳн тѳлыс. Ічѳтыс Лыза велѳдѳчіс женскѳј гімназіјаын. І велѳдѳчіс бура. Сіјѳ паскѳдніс ассыс тетрадјасѳѳ пызан вылѳ. Сылы окѳта вѳлі чујмѳдны да нѳмкоѳавны воксѳ.

Каржынјыс тѳдіс, мыј Сережа зев бура помаліс Казанса тѳхнчскѳј учілыщѳе да воѳ Уржумѳ.

Унадн Уржумса мешщана піыс вежалісны Маланја бабушкалы:

— Віѳѳд старушкаын кымын отсасыѳс аслыс быдтіс. Анута дасвіт чѳлкѳвѳјѳн бѳстѳ, да Лыза помалас, тоже оз ешажык бѳстны мѳд (Лызалы колѳ вѳлі јешѳѳ велѳдѳчыны нѳл во). Но, а Сергеј—сіјѳ і ѳѳннас нѳламынсѳ бѳстны мѳдас. Сіјѳ-ѳд абу кушѳмкѳ прѳстѳј рабочѳј, а учѳнѳј, тѳхнчк, — шѳпкѳдѳчісны да вашкѳдісны вежалысјас мѳда мѳдныслы.

Кор воіс даскѳкјамыс арѳса Сережа, сѳдов, паскыд пѳлпомјаса шылыда бѳрвыв сыналѳм јурейјаса, сѳд кыкборта тѳхнчскѳј тужуркаа,

векныд сѳд штріпкајаса бр'укіа, бабушка сујетітчіс да котравны мѳдіс Сережа гѳгѳр, кыз шуда тѳждыыс курѳг, курѳг піјаныс гѳгѳр. Сіјѳ ез тѳд, кытѳѳ пукѳдны Сережа-ѳс да мыјѳн сіјѳс вердны.

— Ыжыда, ыжыда быдмѳмыд, — дѳжналіс сіјѳ ѳѳі торсѳ і друг бѳрдзіс.

Тайѳ лунѳ ез еша сусед віѳѳдлы Костріковјас керкаѳ. Быддылы вѳлі окѳта віѳѳдлыны, кушѳмѳн лоіс Сережа. Медѳа јѳва суседјаслы кажітчіс, мыј Сережа „абу шапмѳма“. Сіјѳ шмонітис, сорнітис унакѳд најѳ олѳм јылыс, удаѳајас да шогјас јылыс і помнітис быдѳнѳс.

Палладіј дворнѳккѳд, коді тоже локтіс, најѳ каѳыштисны колѳм олѳмыс вѳвлѳмтор, кыз ѳтчыд двѳрын чукѳртисны кіссѳм пес нѳб, і тайѳ лунсан налѳн заводітчіс дружітѳм, да јешѳѳ кыз Палладіј отсаліс пріјутсајаслы тѳчны лымыс кыр.

— Вістав пѳжалујста, быдмѳмыд. Аслыд ачыд јур лоін. А вѳлін ічѳтк, катышок, карзубенкѳј. А ѳні—мојѳ почтѳніе—тѳхнчк,—радпырыс довкјѳдліс јурнас Палладіј.

Карзубенкѳјѳн Палладіј шуліс Сережаѳс гежѳд да абу зік правлілнѳј піјјасыс.

Рытгорув Сережа аѳзыс Саңа-кѳд. Саңа ужаліс ѳемскѳј управаын.

— Но, ѳні те прѳст став нѳлнанладѳрас, верман ассыд олѳмтѳ бура лѳсѳдны, — шуіс Саңа. — Тайѳ воѳ локтіс татѳѳ тѳдсајас орѳѳ гѳсѳтны реалка куѳта мѳнам јорт Нѳконов, — вежѳра зон. Сіјѳ нѳл арѳн меыс ыжыджык. Тарыт сіјѳ ме орѳѳ волас. Кѳсјан-кѳ ме тенѳ сыкѳд тѳдмѳда?

Іван Нѳконов, Томскѳј тѳхнологічскѳј інѳтутыте студѳнт, сулаліс соціал-ѳемократічскѳј партыјаын, вѳлі јітѳма Томскын рабочѳј партыјнѳј організаціјајаскѳд.

Сережа бѳрја кык вонас і ачыс Казанын рабочѳјјаскѳд јѳна тѳдмасаліс, ез ѳтчыд вѳвлыв подполнѳј рабочѳј собраніејас вылын. Сіјѳ мѳвпаліс ужавны подполнѳј організаціјаын да пырны соціал-ѳемократічскѳј партыјаѳ.

Никоновкөд төдмасөм сылы воис сөлөм вылас. Оңи кујимөн најө ветлисны Крамольникјас дорө, кујимөн пукавлісны амбарына уна вој чөж, політическөј брошурајас да статјас обсуждајтиг. Унатор мыј оз гөгөрво ачыс Сережа, сылы виставліс Никонув. Регыд најө топыда дружитчисны. Гожөм помын Сережа висталис Саңалы вылтор. Сіјө мунө Никонувкөд ужавны Томскө.

— Мыј-нө, техникөн сен лоан?— жуалис Саңа. Сережа падыштліс.

„Лоа сыөн, мыј өні меца важнө-жыс да меца коланаыс,“—позө вөлі ескө вескыда вочавіңны. Сөмын зевнүн ошјысөм вылө мунө. Сіјө і сіңік гөгөрвоас,—мөвпыштис Саңа жылыс Сережа.

Август помын Никонувкөд Сережа пондісны мөдөдчыны Томскө. Мөдөдчөмјас вөліны регыдөс. Белјө тыра көрзінка да одејала журлөсөн —вот і став ембур.

Муан лунлы панысө кујимнанныс мунісны „крамольникјас“ ордө. Жуисны чај, сылісны сыланкывјас. Панна Маріја сыліс кык польскөјөс, көн виставліс рабочөјјаслөн сөкыд олөм жылыс. Сөсса хорөн сылісны „думка“ Шевченколыс. І на прощаніје гусөнікөн „Варшавјанка“.

— Шуда туж, јортјас. Помнітөј өтитор—бодрост да вермөмө верітөм, —кутлісны кіјассө Сережалы да Никонувлы крамольникјас.

Саңалы окота лоіс шөщ-жө мунны Томскө.

Гортө крамольникјассаң Сережа воис бодрөј да гажа настројеніеын.

— Но, Аңута, аскі муна.

Ыжыд чојыс Аңута гөгөрвоіс, мыјын делөыс, сы понда ез јуас, мыла Сережа мунө Томскө, а оз мукөд кушөмкө карө.

— Ветлы. Шуда туж, Сережа. Гіжны пондан?

— Понда.

— Сөмын ме теө і азғылі, оз-өмөј поз тани лөсөдчыны уж вылас,— ојзыны мөдіс бабушка.

— Огө-нын азғыслөј мі сөсса текдө воцө, Сережа. Кула ме.

— Ој, Сереженка, а мјан вурсан машінаыд жугаліс,—бокјасас швачкіс кіјаснас Лыза.

— Пөчівітны, сіңкө, колө.

— Колө,—серөктіс, Лыза і котөртіс бостны вурсан машіна вылыс пу колпак.

— Мыј вылө тіјан машінаыд еласө? Мыј і кыт сылөн вісө? Важөн?—стрөга да төждысана јуасіс Сережа, бытө вісылөн көрөвө дорын доктор.

— да сіјө мјан пішшітө,—вочавіңіс нужөдлөмөн Аңута. Буква „ш“ артмө сылөн кың „ш“.

— Пырыс-пыр вөдөдлам, мыла сіјө пішшітө.—Сережа чуқыртіс сінкымсө да вөчіс сөшөм скөр чужөм, мыј Аңута, сы вылө вөдөдлөмөн, серөктіс.

Сережа пукөіс машінка дорө да пондіс разны сіјөс. Часжын мыгті сіјө лөсөдіс машіна да теңіс вылыс став разлөм частјассө.

— Јешшө-кө тіјан сіјө пондас пішшітны—гіжө мем.

Ме тіјанөс пісмөдөн інструктірујта, ме ез пішшіт.

— Ладнө гіжам,—мігнітіс Лыза да бөрсаныс котөртөмөн зүгіс да сывтөдіс Сережалыс јурсісө.

— Зік бытө чөрс, прөсті госпөді!—кутис броткыны бабушка.

Сережа мунө выл олөмө

Муніс Сережа арса шоныд да мича лунө. Кыңјас вылын көн-сурө вөжөдісны-нын лістјас. Јенеж вөлі лөз, кымөртөм.

Бабушка пөжаліс Сережалы туж вылас подорожыкјас да кістіс бутылкаө пөжөм јөв.

— Јуан, тужад, јуан. Пукты-жө зөптад. Ва вылад сөјныд век уңжык колө,—виставліс бабушка.

Мөдбөрті ставсө вөлі көртавлөма. Сережала пырісны Никонув да Саңа, коді көсјіс коллөдны јортјассө прістаң дорөң. Сережа прөстітчис бабушкакөд да чојјасыскөд.

— Ме-нын теө зірја дорөң коллөда,—колөкө мөдбөрјаныс да.—Бабушка петіс ставыскөд шөщ улыч вылө.

Сережа јешшө өтчыд прөщәјтчис ворота дорын рөднаыскөд. Сөсса терыба мөдіс вөславны јортјасыскөд прістаң дорө.

— Налы колө вөлі мунны кык

верст. Туј вылын паныдасисны тѳсаяс.

— Рєгыд гѳстїтїн. Кор бара воан? — горзїсны најѳ. Нєкымыҗас сувтїсны да кутїсны Сєрежаѳс җуасѳмҗасѳн.

— Таҗнад, пѳжалуҗ, і пароход вылад сорман!—ѳбзміс Нїконов да содтїс воскѳвсѳ.

Кыз частѳ овывлѳ мунѳм вѳзвылын, җортҗас мунїсны орчѳн сорнїттѳг, мыҗ җылыс сорнїтны тѳдтѳг.

Кар важѳн-нын колїс бѳрѳ. Најѳ петїсны Малмыҗскѳҗ тракт вылѳ. Танї кык во саҗын Сєрежа да Саҗа шыблалїсны лїстовкаҗас, а җеуна ылынҗык, вот сенї, ыҗыд тѳлѳн пѳрѳѳѳм поҗѳм саҗын, сен кыр җылын најѳ велѳдїсны „Варшавҗанка“. Сєрежа вїѳѳдлїс бѳкҗасѳ. Нїнѳм ез вєҗы тајѳ кык вѳнас, сїҗ-җѳ туҗ бѳкын сулалїсны поҗѳмҗас да поснїѳїк кызҗас ласкысѳмаѳс најѳ паскыд кырѳѳѳ стволҗас берѳѳ, каҗасїн, лїловѳҗ колоколчїкҗас, шѳндї жарыс кодҗас пѳрѳмаѳѳ гѳлубѳҗѳ, быдмїсны пуҗас подулын, арса лакѳм турун пїҗын.

Сєрежа муҗїгмоз җєщыштїс орешнїклыс лїст, пуктїс пар вылас да гѳраа шлѳчкїс. Сєсѳа кокнїа да пєлка шыбытїс мышку вылас кѳлуҗ тыра кѳрҗїна.

— А ну, вајѳ на прощаҗе!—Сєрежа став гѳлѳссыс горѳдїс җыҗны „Варшавҗанка“.

Саҗа да Нїконов щѳщ бѳстєїсны җыҗны.

„Цєпочкїно“ прїстаҗ дѳрѳ најѳ воїсны аскадѳ. Пароход сулалїс прїстаҗ дорын да кыз мїнут мысгї долҗен вѳлї вѳрѳѳѳчыны. Берєҗ вылын куҗїмнаныс курїтїсны морт ѳтї папїросѳн.

Сєрежа первоҗн каҗїс трап куҗта пароход вылѳ. Сы бѳрыс, муҗїгас катласїг, мѳдїс Нїконов. ѳтї кїас сїҗѳ нуїс кыѳм, кѳвҗѳн кѳрталѳм, белҗѳ тыра кѳрҗїна, мѳдас—руд салдатскѳҗ ѳѳєҗалаѳ гартѳм, тасмаҗасѳн кѳрталѳм, узлан кѳлуҗ.

Саҗа колччїс берєҗ вылѳ. Нїконов да Сєрежа кор кѳста мєстїтчїсны пароход вылын (налѳн вѳлї кык мєстаа мѳд ккласса каҗута), пароход сєтїс сїгнал вѳрҗыҗны. Терыба пондїс-

ны ідравны трап, а сєсѳа лєзїсны чалкаҗас. Пароход нѳҗҗѳнїк ылыстчїс прїстаныс. Палуба вылѳ котѳрчїсны Сєрежа да Нїконов. Најѳ ѳшѳѳѳчїсны гырҗҗананыс палубнѳҗ рєшетка вылѳ да шєналїсны картузаныс.

— Аҗҗыслытѳҗ!—горѳдїс Сєрежа.

— Аҗҗыслытѳҗ! Гїҗ, Нїконов, гїҗ Сєргѳ!

Пароход ылысчїс пыр вѳзѳ і вѳзѳ.

Саҗа сулалїс берєҗ вылын сєтчѳҗ, кытчѳҗ ез саҗав пароход. Сєкї сїҗѳ термастѳг мѳдїс гортас.

Вѳрын сїҗѳ бѳстчылїс җыҗны гуѳѳнїк „Варшавҗанка“ да пыр-җѳ лѳнїс. Сылы вѳлї гажтѳм і җеуна завїѳ. Сїҗѳ мѳвпалїс сы җылыс, кызї Сєргєҗ мѳдас друҗїтны Нїконовкѳд, овны выл карын да уҗавны, а сїҗѳ колїс Урҗумѳ.

Рытҗас Саҗа муҗїс ссылнѳҗҗас дїнѳ.

— Но, коллѳдїн җортҗастѳ?—җуалїс сїҗѳс Зѳҗкїн.

— Коллѳдї.

— Муҗїс тєнад друҗыд. ѳнї тє сїрѳтаѳн колїн,—сүҗїс сорнїѳ квартїраса кѳҗҗҗа старуха Анна Павловна. Сїҗѳ ваҗїс крїҗча җѳв.—Сїҗѳ кызї—зїкѳҗ муҗїс, алї уҗ вылѳ?

— Уҗ вылѳ.

— Уҗ вылѳ,—повторїтїс Анна Павловна.

— Но, но, мыҗ-нѳ. Морт сїҗѳ том, велѳѳѳѳма. Сылѳн ставыс вѳҗын. Вїѳѳдан, вѳѳѳчас ыҗыд чїнѳҗ, петас паскыд туҗ вылѳ, а сенї і ставыс сїҗѳ властын.—Анна Павловна пуктїс җѳв крїҗча пызан дѳрѳ да петїс комнатаыс.

Ссылнѳҗҗас вїѳѳдлїсны мѳда-мѳд вылас.—Рабѳчѳҗ Зѳҗкїн җеуна нуммунїс.

— Кыз тє мѳвпалан, җвєрєв, вѳѳѳѳчас Сєрежа ыҗыд чїнѳҗ? А?

— Мї вот тєкѳд вѳѳѳчїм. Ну, Саҗ, пѳрччы тужуркатѳ, вајѳ җѳлѳн чаҗуны.

— Атѳѳ, мє гортѳ муна.—Саҗа мѳдїс прѳшҗҗҗҗчыны.

— Тє-нѳ мыҗ партѳ ѳшѳѳн. Сєрежа понда бєспѳкїтчан! Сїҗѳ зон суг, вєҗѳра. Прѳста пєклаѳ оз пыр,—шуїс прѳшҗҗҗҗчїгѳн Зѳҗкїн.

Саҗа петїс крамолькҗҗҗҗас ордыс.

Каланча вылын кучкалiс бкмыс час, но улч вылын вблi jбзтбм. Олысјасыс тајб кадб пыржык јуисны рытја чай лбб ужнајтисны. Сапа мунiс југдбббм керкајас дортi i леччiс увлап Уржумка јулап. Сiјб мунiс трбпабд, кодбб најб ез бтчыд ветлывлыны Гережакбд. Сiјб мунiс i мбвпалiс сы јылыс, мыј сылбн чeлафдырпа јорт i друг лоiс револуционербн. Вермас лоны, во мыгтi сiјбс вaјасны етапбн татчб, Уржумб, лббб бшббасны, кычк бшббiсны „Андрeј Кожуховбс“. Сапалы лоiс страшнб да гажббм. Сiјб кыпббiс тужурка воробныкбс да котбртiс пбдбс кырјбд вывлап, матбжык гортлапб.

Тајб-жб кадб пароход вылын кык местaa мбб класса кајутапн сорнiтисны гусбныкбн—студент биконов да Гережа Кострiков.

биконов ез бтчыд вiстaвлыв Гережалы став ббкыдторјас јылыс да опасностјас јылыс, кодјас вiччысбны револуционербс сiјб ужып. Сiјб

вблi квајт арбсбн ыжыджык Гережаыс да лыббiс ассб зрелбј да опытнобј револуционербн. бни, кор најб мунiсны Томскб, сылы окота вблi јешщб бтчыд казтыштны Гережалы став ббкыдторјас јылыс.

— Те должен тбдны, Гереј, мыј тебб вiччысб. Вермас лоны i вiсeлiцалы, ссылка јылыс i сорнiтны кiнбм.

Гережа кывзiс лбна.

— Ставыс?—јуалiс сiјб, кор биконов лбныс да пондiс курiтны.

— Ставыс!

— Мыјла те вiсталан сы јылыс, мыј ме важбн тбда. Мыј кбт мекбб ез ло, ме век-жб муна тајб туббд.

— Бур, пондам ужавны бтлапн,—нарошнб жепыда да чорыда вочавiчiс биконов. Сылы окота вблi матыстчыны Гережа дорб да топыда кутлыны сылыс кiсб, но ташбм порывсб биконов лыббiс лiшнбј нежностбн.

Комiббiс Г. Гiмушев.

ОЗ ВУН СИӦ ЛУН

С. ЛЕРМОЛЫН

Кымӧр вӧлі
Вывті секі улын...
Вӧлі шогын
Ставнас Ленинград...
„Уеіс Кіров!
Кіров јортным кулі...“
Гӧгӧр ӧшјіс
Гӧд кајмаа флаг.

— Кіров ловја!
Ез сіз вермы лоны...
Уліч увгіс
Кар пастала тақ.
Кодыр мӧді
Смољнӧлаң ме воны,
Јӧз сен гыс
Саріз моз-нын нач...

Часыс часӧ
Лӧглун гы пыр codіс...
Јӧзӧн, флагӧн
Тыріс Ленинград.
„Коді лыстіс
Вождӧс віны, коді?“—
Страна паста
Муніс кызі чард.

Вына гыӧн
Враг јур вылӧ кіссіс
Јӧзлӧн јорӧм,
Помтӧм лӧглун, скӧр:
„Проклат мунас,
Коді вождӧс вііс!
Смерт став враглы!
Он ті ловзӧј бӧр!

Чышкам помбз
Враглыс бӧрја колас,
Огӧ колӧј
Татчӧ ӧті бусі
Кіров кулі—
Ужыс сылӧн олас!
Сылӧн німыс
Некодыр оз кус!“

ПӨРЫГ МАМ

А. ГАБОВ

Му ыло пуксис арса рыт,
I ылын козувяс оз ворсны.
Блед тӧлыс, тарыт вужан кыт?
Му ыло југӧр кысаң којан?
Колхоҥник керкад вај пыр,
Сен заптӧма пӧз чӧскыд сојан.

Сен пызан ылын самӧвар,
I ваыс важдн тӧлкӧдн пуб.
I пӧтӧлдклян кајыс пар
Җор мамлыс мӧвајас ылӧз нуб,
Кӧн миҗа, ыҗыд, гажа кар,
Кӧн паскыд муыс шудӧн туӧ.

Мам ассыс сӧнсӧ уна пӧв
Нын чӧвтӧлис ӧзӧс ыло чӧв.
Ез вештыв мӧвпсӧ пӧсмӧ ылыс,
Ӧд пӧсмӧ воис ылыс-ылыс,
Кӧн Краснӧј Армијаын пи,
Кӧн неваж мунлис војна би.

Вот коркӧ сылӧн томҗык пи—
Ным сылӧн Ваҗа—пелка пырис.
А пӧрыс мамлӧн збран ки
Ваҗ кид чурҧӧдис сек пӧсмӧ.
Мам морӧс пыщкӧ гуса би
Пыр ӧзтӧс аслыспӧлӧс вӧсмӧм...

— Но, мыј-нӧ, Ваҗа, кыв он шу?
Мыј лоин арса лун код буқыш?
I чуждм лоис нач сӧд му...
Те ассыд мӧвптӧ мамкӧд јуқышт.
Те кытӧ мӧдин?.. Щајсӧ ју...
Да пӧрыс мамкӧд нӧшта пуқышт.

— Ог ескы, мам, мыј тајӧ збыл.
Оз вермы сӧјӧ некыҗ лоны!
Ӧд гӧҗлис: винтовка-пӧ ыыл,
I враҗяс оз-пӧ лыстыны воны...
I мамлы тӧдны сетӧс Ваҗ,
Мыј воккӧд абу ставыс шаң:

— Со естӧн, кӧни вӧҗ вӧр сај.
Кыт места шусӧ Хасан тыдн,
Јапонскӧј звермӧм самурај,
Кыт порок шыныс ветлис гыдн,
Сен Петыр воклыс шуҗа сој
Јон косын быщӧдӧлма шыдн *...

Мам ташдӧм кывјас кылис кор,
Пым сӧнва бан куҗаыс турис,
А сӧлӧм лоис норсыс нор.
I кывјас сылы ташдӧм сурис:
— серт, мам сӧлӧмӧ вӧчӧс дој,
Мыј пӧлӧн раҗитӧма сој.

— Мам, поӧд шуны ӧтӧ кыв?
Мыј шуан, ме-кӧ таҗӧ панӧ:
Сен, кӧни выјим Хасан ты,
Кӧн Петыр петлис враҗлы паныд,
Кӧн паскыд му—җаҗнеј Восток,
Мед сетӧ сувтас сылӧн вок.

I сӧнва чышкыштӧс сек мам,
Пел сајӧ вештӧс чормӧм јурӧ.
Враҗ дӧнӧ лӧглуныс ез јам,
I ына кывјас корсис јурсыс.
Мам сӧлӧм чорҗис—лоис кӧрт,
I воӧд сесса ез-нын бӧрд.

— Мед, Ваҗ, те менам бӧрја пи,
Мед ме-кӧ пӧтӧгыс-нын кола,
Мед менам јур ылын чор сӧ,
Кӧт пӧрыс—кыҗкӧ немӧс ола.
Ме пыщкын сӧлӧм абу кын,
Кӧ-кокын менам ем-на ын.

— Сувт сетӧ, сулалӧс кӧн вок.
Ме теныд немтор ог шу паныд.
I гортад бӧрсӧ честӧн лок,
I пӧрыс мамтӧ ен-жӧ јандӧ.
Вӧз оуса шуда, гажа јӧр,
Мед враҗлӧн порҧ ырыс ез тӧри

* Шы—пурт сама јапонскӧј шык.

ШУДА МУ

ИВАН ВАС

О, шуда му!
Те, рѳінаѳ менам!
Кор суѳіс ескѳ
Менам ѳола сыв,
Сек помтѳг, помтѳг
Кутлі ескѳ теѳѳ,
Кыз рѳѳнѳј мамсѳ
Кутлѳ рѳѳнѳј ныв.

Мем теѳн ставыс
Раѳејтана, муса:
І гаѳа вѳр,
І теѳад вына јѳз,
І зарні шѳвді,
Коді шѳнтѳ мусѳ,
І мјѳан вѳстын
Сывѳѳ кельѳѳлѳз.

Мем муса тани
Зарніасан мујас,
Кыз зонлы муса
Раѳејтана ныв;
І тувсов каѳын
Вѳрѳн тырѳм јујас,
І сѳні јургыс
Мыла сыланкыв.

Ме пышкын сѳлѳм
Ыпјалѳмѳн чечѳѳ,
Ас пѳлпом сајыс
Кыла вына борѳ;
Зѳѳј варыш моза
Лебѳа, лебѳа сетѳѳ,
Кѳѳн олѳ мјѳан
Мѳѳѳа ыжыѳ морт.

І шуа сылы:
Пріміт, ыжыѳ ајѳ,—
Веж парма шѳѳрыс,
Ылі муыс теѳ
Ме ыжыѳ, ыжыѳ
Атѳѳ татѳѳ вајі
І болшеѳістскѳј
Біа-пѳѳ прівет!

І војтыр мјѳан
Щѳѳктіс нѳшта шуны,
Мыј вѳрѳг сјјѳс
Віччыстѳг оз.су,
Мыј ставѳѳн даѳѳѳ
Бѳрја тышѳ мунны,
Мѳѳд гуса віѳны
Шуда, гаѳа му.

А ыжыѳ ајѳ
Вѳѳа меным шуас
Выл вермѳм вылѳ
Сѳлѳм сетан кыв,
І зіла сјјѳс
Парма јѳзлы нуа,
А ачым пана
Гаѳа сыланкыв:

О, шуда му!
Те, рѳѳінаѳј менам!
Кор суѳіс ескѳ
Менам ѳола сыв,
Сек помтѳг, помтѳг
Кутлі ескѳ теѳѳ,
Кыз рѳѳнѳј мамсѳ
Кутлѳ рѳѳнѳј ныв.

ДОЗОРНИКЪАС

(челаджаслы повест, продолженіе)

М. ШЕСТАКОВ

8

Руд ешкынди кутіс шебрасны жүгд сындыс. Шеп октыс челаджас воґвылын, руд ош моз, вужрасіс пемыдыс да зеблаліс шепјассѳ ізапод пыщкѳ. Дѳзмісны челад, ез кут тыдавны воґѳ шеп октыны. Кымынѳн-кѳ ветлісны суслан мајѳгјасла, кодјас вѳліны асја заводітанінын-на, вајісны да сачјѳдлісны ѳтвестѳ, вешкајас моз. Вајалісны мешѳкјаснысѳ ѳтчукѳрѳ, медым вѳла леччыгјас сѳвтасны леччіганыс доѳјасѳ да нуасны гумладорѳ, да дуріг, горзіг тырја мѳдѳдчісны сіктланѳ.

Пашка да Стопка костын бара-нін абу лучкі. Пашка, кызі і лунтыр, мурыш да скѳр, шарксѳдіс медса воґын, јурсѳ улѳ леґѳмѳн, а Стопка леччіс медѳѳрја мортѳн мѳвпаліг тырја. Мыјѳн челаджас ылыемісны, Стопка вескѳдчіс мѳд тујвежѳ да леччіс склад воґті. Склад пос вылын, суґ моз, пузгырвіґіс Сава Иван да нѳналіс каллансѳ. Кор Стопка воіс ґік сы вестѳз, сіјѳ јуаліс:

— Мыј-нѳ, піјѳ, сіґ віґѳдан, ен-на-ѳмѳј аґзывлы менѳ?

Стопка нінѳм ез шу, ез сувтлы, муніс воґѳ.

Туй пѳлѳнса мујас вылын, саріґ моз гыалыс тѳрытја ід пыѳді, кык радѳн сарквіґісны сусланјас.

„Со кѳні мыјѳта колѳ віґанторјыд, — мѳвпыштіс Стопка пощѳс вылѳ кајіг моз. — Колан во заводітлісны кодјаскѳ гусавны му вывгыс. І таво вермас лоны сещѳмторыд. А віґыгјасыс абуѳс“. — Чеччыштіс пощѳс вылыс да мѳдіс туј куза.

Стопка бѳрса-жѳ гортас воіс сылѳн багыс. Мамыс корґіс ужнајтны,

вердіс. Сојсѳм бѳрын Стопка пас-тасіс да муніс Пашка дінѳ.

Пашка ужнајтѳ-на вѳлі да прамѳја ез і віґѳдлы Стопка вылѳ, кор сіјѳ пыріс керкаас.

Сојсѳм бѳрын Пашка чеччіс пызан сајыс да локтіс Стопка дінѳ, а сесса вашкѳдчыштѳм бѳрын најѳ пырісны мѳд жырјѳ. Пашкалѳн Міша вокыс сетчѳ-жѳ локтіс, вѳччыштіс, бостіс гуѳѳк да курітчіг тырја бѳр петіс гулајтны. Најѳ коліны ґік ѳтнаныс. Стопка пондіс віставлыны ассыс выл плансѳ, но Пашкаѳс сѳкыд-нін вѳлі дзјѳдны, сіјѳ кѳзалѳма-нін. Сіјѳ сорнітіс сѳмын дугѳдчѳм жылыс. „Еновтыны колѳ ставгыс“, — шуаліс сіјѳ.

— Вель уна ід, су да шобді вундѳма, сусланјасын сулалѳны. Сени колхозлѳн уна озырлун. Вај бостчам вылыс, сусланјас дѳѳѳрйтны пондам.

Недыр мыґті чајѳ вѳліны-нін пашња вылындѳ. Пашкалѳн бокас сулаліс багыслѳн важ пішщалыс. „Локтас-кѳ Сава Иваныд міјан дінѳ, ѳні і ме верма повѳѳдны“, — мѳвпыштіс сіјѳ.

Выл пост нѳшта-на јона кажітчіс піонерјаслы. ѳѳі-кѳ, најѳс некѳд-нін оз каґав, а мѳд-кѳ, вермѳны ветлыны кыт окота. Ветлѳдлѳмѳн унмыд озжык лок, оз вугрѳдлы.

* * *

Лыѳфысан керкаын лоі жар. Керка тырыс мужікјас, бабајас, томјѳз. Ыжыд молыја лампа ѳшалѳ пызан вестын да југѳдѳ пызан дорын пукалысјаслыс чужѳмјаснысѳ. Кор-

сурб бісан југнитлбны стеклб пышкын бі кывјас, тајб, буракб, сбстбм сынбдыс тырмытбмла оз вермы шылыдасб ломавныс.

Карсањ воыс морт, коснбдінік јос чужбма, под јорш шырбм сбд јурсія комсомолец Ларуков сорнитіснн вел дыр, но колхознїкјас абуна дбзмбм чужбмабс, кывзбны зев сблбмыс. Ларуков, уна прїмерјас вајбдбмбн, вїставліс урожај ідралїгбн нан вошбмјаскбд чорыда тышкасбм јылыс, госуларстволы нан поставка медвоzza вартбм нанбн мынтбм јылыс да сїз воzб. Ыжыд выманїе кыскїс кывзысјаслыс соцордјасбм паскбдбм, классбвбј врагјаслыс коласјасбб помбз ердбдны да накбд чорыд тыш нубдны колбм јылыс сорнї.

Лбсыда і помалїс сорнїсб Ларуков. Медббрјасб вїсталїс кымынкб кыв колхозбс јонмбдбм куза, колхознїкјасбн зажіточнбјб вобдчбм јылыс да пукес. Сорнї помасбм ббрын јбз шызыштїсны. Кылісны пукалысјаслбн долыда кызбкталбмјас, пуклбсјаслбн зуртыштбмјас да бта-мбд костын гажа сорнїјас.

Лунтырса уж ббрын колхознїкјас музбс, вунббмыс, јасббмыс вїсбны косјас, дојмбны сојјас, но собранїе вылыс некбд ез пет доклад помасбм ббрын, некбд-на ез думажт мунобм јылыс, быдбвлбн дум ем сорнїтыштны. Об карса морт вел уна выл вбпросјас кыпбдїс, кодјасбн інтересујтчбдны колхознїкјас да колб решїтны бтувјбн.

Обї пондас сорнїтны, а дасбн содалбны асыныс мбвпнысб, отсалбны сылы. Уна предложенїејас сеталїсны, шубм прїмїтїсны. Секїжб обсудїтїсны Порс Јаковлыс да Ёїкбн Іванлыс поведенїенысб. Колхозса јуралыс сорнїтбм ббрын быласан кылісны горббмјас:

— Вбтлыны колб колхозыс! Вбтлыны!

— Нїнбм најбс малавны!...

— Вајлб меным кыв,— шыасїс којмбд радын пукалыс Грїша, кодї вблї пусысбн Опон Мікулај брїгадаы; јбз мургїг костї сїјб сувтїс сцена пом ас. Вїчысыштїс јбз-мыслыс лантыштбмсб да стрбг сїн-

јасбн вїдбдлїс залын пукалысјас вьлб.

— Ме абу-нн верстб морт да ешбм позортб некбр ог вбч, кушбмбс вбчїс уважаємбј порсыд.

Зал тырбн кубббтїс серам. Кодјаскб горзїсны Грїшалы:

— Правїлнб, Грїша дад, правїлнб!

— Мыј-нб абу правїлнб?—воzб завбдїтїс сорнїтны Грїша.—Ме збыл шуа. Јај гусалбмыд-бд пустакї. Сїјбн сбмын менб позорїтїсны. А кычї Порс Јаковыд относїтчб уж дорас? Ме абу грамотнбј, но азза. Сїјб не бтї во-нн зугїс мїјан брїгадалыс ужсб. Кымын лун сїјб пышјыліс аслыс турун пуктыны, а сыкбд шбш уважаємбј Іван Ёїкбнбвїч. Збыл? Збыл, ферт. Тбдам ставным. Сы куза і збн вежон кыскалїс брїгаданым рбгбза знамја. А воzзасб-кб сылыс парјыштлан...

Залыс бара тырї гора серамбн да бура дыр кежлб орлї Грїшалбн сорнїс.

— Ставным тбдам, сїјб вблї кбјн, да кужїс ыжку пасасны. Колхозб пыртбз кык мбс сојїс асыс, кораббсб і вел уна тор таргајтїс, мед оз ков бтувтны колхозб. А бнї сїјб колхозсб думажтб кїстны пысасаныс. Колб вбтлыны колхозыс і пом!

Грїша ббрса сорнїтысјаслбн сешбм-жб вблї мнєнїеныс да шуїсны вбтлыны једїногласнб Порс Јаковбс і Ёїкбн Іванбс, кычї отсасысб. А Ёїкбн Мїшлы сетїсны выговор.

Собранїе помасбм ббрын јбз чукбр ылббтїсны, кычї вешлак вбссбм ббрын ылббтб прудїе ва, да оравлытбг лузгїсны, петїсны лыдбысан керкаыс. Колны сбмын кымынкб мужїкјас, кодјас мунобм пыдбї локтїсны пызан дорб. Ларуков колчїс на дїнб да бура дыр беседујтїс накбд. Уна вылторјас-на вїсталїсны пбрыс колхознїкјас да јуасїсны Ларуковлыс мукбд колхозјас јылыс. Пања, кодї Ларуковбс вїчысыс шбш мунны, дбзмїс да мунїс. А кадмыс век зыргїс сорбмлан.

Кор Ларуков пондїс мыјкб пасјавны блокнот лїст вьлб, мужїкјас аскостаныс пондїсны сорнїтны, мед не торкны сїјбс, нбжбднжык, а кор Ларуков ббр сујїс блокнотсб пыж-

кѳс зѳптас, пондѳсны гаравны му-
нѳм јылыс.

Сѳд уска ѳаѳѳ сувтѳм бѳрын зев
мелѳа вѳѳѳдѳлѳс Ларуков вылѳ да јуа-
лѳс:

— Тѳ-нѳ, Ларуков јорт, кѳнѳ уѳад?

— Комсоргыд корѳс да сы орѳѳ-
кѳ лѳѳ мунны-а. Аѳѳа-кѳ пемынад
керкасѳ.

— Поѳѳ-ѳѳ і мѳјанѳ мунны,—шуѳс
уска морт.—Теныд-ѳѳ ѳткѳѳ, кѳнѳ
уѳан. Мѳјан тыртѳм керкаыс.

— Поѳѳ і тѳјаны уѳны,—шуѳс Ла-
руков да шѳѳ мѳѳѳѳѳчѳс мунны.

— Тыртѳм, шуан, керкаыд?—јуа-
лѳс сѳјѳ ывлаѳ петѳм бѳрын-нын.

— Тыртѳм, тыртѳм, тѳрам. Сѳмын
гозја да ѳтѳ пѳ.

— Пыд ыжыд-нын?

— Абу-на ыжыд. Велѳѳчыс-на,
пѳонер.

Ларуков кыскѳс папѳрос пачка,
сујѳс вомас папѳроска да гѳѳтѳѳѳѳс
Васкаѳс. Папѳроска бѳѳн ѳувјалѳг
мѳѳѳсны туж куѳа. Мунѳг моз сорнѳ-
тѳсны најѳ. Ларуков вѳлѳма зев
варов, кывја-вора морт, а Васка се-
шѳѳм-жѳ дај. Гортас вѳѳм бѳрын
Васка рекоменујѳтѳс гѳѳтѳс гѳтыр-
ыслы:

— Прѳмѳг, кѳѳајка, гѳѳтѳс, Лару-
ков јортѳн шубны.

Васка петалѳс Стѳпкаѳс вѳдлыны,
но сѳјѳ абу.

— Мѳјан-тај-нѳ пѳным некѳр оз
уѳлыв гортын, кѳн-нѳ ветлѳ?—јуалѳс
гѳтырыслыс Васка пырѳм бѳрын.

— Опѳн Пашкакѳѳ-тај оз леѳаслы-
ны,—шуѳс Васкалѳн гѳтырыс.—Сен
буракѳ і уѳлѳны ѳтлаын.

Таѳѳ ѳајтѳс Стѳпкалѳн мамыс, сѳѳ-
жѳ вѳлѳ шубны і Пашкалѳн мамыс-
јас: „Кѳнкѳ-пѳ Васкаын уѳлѳны
Стѳпкаыскѳѳ ѳтлаын“.

Васка да Ларуков ужнајтѳсны да
водѳсны уѳны. Ларуков дыр-на ез
вермы унмовсыны. Мѳвпалѳс собра-
нѳјельыс актѳвнѳја мунѳмсѳ, колхоз-
нѳкѳјаслыс кыпыдлунѳн выступајѳѳм-
сѳ да мукѳѳторјас...

* * *

Стѳпка да Пашка мујас вылыс
лечѳѳсны лѳз тѳѳѳгѳн, Стѳпка воѳс
гортас, пѳрччысѳс, бѳстѳс ѳан тор
пызан вылыс да петѳс мѳѳ керкаѳ.

Ез і удѳт сојны ѳаѳѳ—унмовссысѳс
сылѳн. Уѳѳс, гашкѳ, кык ѳас, а се-
ѳа мамыс кутѳс ѳуксавны:

— Стѳпка, чеччы, пѳјѳ, шондѳыс
јенеж шѳѳрас-нѳя.

Стѳпкалы ескѳ вывтѳ-на сѳкыд
вѳлѳ сѳнсѳ востыны, јурыс топѳѳѳѳѳ
јурлѳс берѳдас, но чеччѳс, медым
мамсѳ не ѳѳзмѳѳны унаыс ѳуксалѳ-
мѳн, а сѳјѳ-ѳѳ, кѳѳ нѳшта ѳужѳѳчы,
век-жѳ-нын ѳуксалас, заводѳтѳма-кѳ.
Стѳпка сѳнсѳ тѳлыгтыр петѳс олан
керкаѳ, а сенѳ пызан дорын пукалѳ
тѳѳѳѳ морт, шылыд сѳѳ пѳнѳака,
сѳѳ јурѳѳа. Стѳпкаѳс мерајтѳс сѳн-
нас да нумдѳс.

Кѳр Стѳпка мысѳс да локтѳс пы-
зан дѳрѳ, тѳѳѳѳ морт пыр і шыа-
сѳс сылы, а сеѳѳа кутѳс јуасны Стѳп-
калыс, мыј најѳ вѳѳлѳны.

— Мѳ колхозлыс урожај вошѳмыс
вѳѳам. Лунтыр-лунтыр шѳп ѳктам му-
јас вылыс,—вѳстѳлѳс Стѳпка.—А рыт-
нас, мыјѳн пемѳдас, кыѳѳѳчыны му-
нам.

— Кытѳн кыјѳѳѳѳѳ?—пондѳс јуа-
ны Ларуков. Стѳпка каѳалѳс, мыј
лѳшнѳѳ вѳставсѳс. Сѳјѳ ѳѳјѳ сорысѳѳ
бергѳѳѳс мѳѳ тѳрјѳ:

— Мѳса-тај, рытнас гулајтам, вој-
пукам.

Ларуков матыстчыштѳс Стѳпкалан
да зев мелѳа пондѳс вѳѳѳѳны сы вы-
лѳ. Стѳпкалѳн ѳужѳмыс гѳрѳѳѳѳс.

— Мыј-нѳ повѳн? Кыѳѳ тенѳ шуб-
ны?—пондѳс јуасны Ларуков, а ачыс
зев мелѳа вѳѳѳѳс Стѳпка сѳнмѳ.

— Ег-жѳ повѳы. Мыыс повѳа?

— Ме јуала, кыѳѳ мѳса шубны?

— Стѳпкаѳн.

— А-а! Сѳѳ-кѳ Степан Васѳлѳјевѳ.

— да,—Стѳпка нумдѳс, нумдѳс і
Ларуков да пондѳс возѳ јуасны. Кѳр
тѳѳмалѳс Стѳпкајаслыс затѳјанысѳ,
шуѳс:

— Зев бур ужѳ бѳстѳѳмыд. Пѳ-
нѳрлѳн тајѳ ыжыд мог, сѳмын еѳѳа-
ѳнѳс тѳ. Колѳ став ѳтраѳнытѳ кыс-
кыны тајѳ ужас, котырѳчыны, а ѳнѳ
мыј? Тѳ кыкѳн ужалаѳ, а кыѳ лѳѳѳ
комын пѳонер, тѳјанкоѳјас-жѳ, ынѳм
оз тѳѳны. Љѳк сѳјѳ.

Тајѳ кывјасыс Стѳпкалы пѳлѳбокас
бытѳѳ кучкѳсны. „Пашка сѳнѳс менѳ,
ме вѳлѳ шуа-да“—мѳвпыштѳс сѳјѳ да
нѳшловѳс.

Ларуков мундм ббрыя Стопка бд-
јбжык пастасіс да каіс му вылб шеп
бктыны. „Кбнкб, став пбнерјас-нн
воісны, а ме сормі; но ме вібтала,
міса манітс менб Ларуков јорт“,—
мбвпаліс сіјб. Завор дорб воігбн код-
кб чукбстіс сіјбс.

Віздбліс, да Пашка кішкб, вбтчб-
ббрасыс, лолыс тырбма. Стопка
сувтовкерліс да, кор Пашка суіс,
мбдбдчісны орчбн. Мувіг моз віс-
таліс Ларуковкбд сорні јылыс да
медббрті відыштіс Пашкабс:

— А те ен шу кыскыны мукбдсб!..

9

Клапча шордор јорсањ сіктлан
локтис акањ код ныв, сіјб жењыдік
соска јежыд ковтаа, сбд јубкаа, сбд
сінтасјаса, чужбм вылас кајыштбма
албј вір. Вомдорјасыс кор-сурб кок-
ныфіка вбрзыштлбны, шочыніка пы-
дысањ кашнытлб, бытбб кызбдны кбс-
јб сіјбс, но оз шед кызбмыс. Пе-
тыр Обб бшінулб воігбн сіјб по-
помыс аззіс пукалыс кык том мортбс
да увлањ лезіс сінјасбб, бытбб-кб оз
аззы најбс, војб пондіс шаркббны.

— Тајб гашкб і ем?—назбнк јуа-
ліс Ларуков.

— Да, тајб і ем,—воча шуыштіс
мбдыс.

— Александра Віссаріоновна, татчб,
татчб!—горбдіс Ларуков.

Сашб мувіг костаыс дрбгмуныш-
тіс тбдтбм гблбс шыыс. „Мы-нб кол-
лб налы, кор менб корбмабс колхоз
правленіјеб“,—мбвпыштіс сіјб да вес-
кбдчіс на дінб. Ларуков воіг мозыс
мерајтис Сашббс кокувсањыс да јур
вылбзыс.

Сашб сувтіс да јандыбмла сінсб
лезіс најб увдорса пос шупбд вылб.
А кор Пања, Ларуковлбн јортыс, не-
быфіка чукбстіс сіјбс нмнас, мбда-
рб бергбдчіс. Бергбдчігас вомдор-
сыс тыдыштліс нумббм. Ларуков
шбщ нумдіс.

— Но, вај-жб пуксы, Александра,
алі, Сања, сорытыштам мјанкбб,—
шыасіс Ларуков.

— Ті гашкб і корінныд колхоз прав-
леніјеас да?—јуаліс Сашб, не то
шенббмбн, не то серјознбја, да сін-
сб кылбдіс Ларуков вылб.

— Мі корім, мі, сбмын ен дбзмы.

— Ме ескб ог дбзмы, да бд јбв-
сањыс абу лбсыд уж косттыд мунд-
мыд, шуасны пондасны...

Сашб кокныфіка сербктіс, себса
поліг тырја мозматыстчіс вурындук
помб да пуксіс.

— Но, мы-нб сешбмыс, мыјла ко-
рінныд?—јуаліс сіјб.

— Вот мыј, Александра дај свет
Віссаріоновна, те-пб лоан пбнер во-
жатбјбн. Сіг?—јуаліс Ларуков.

Сашблбн кумачміс чужбмыс. Чу-
жбм қібывса албј гбрдыс, мырд гбрд
вылб вежббмбн, паскбдчіс пелдіныс
пелдінб. Аслыс кажітчіс, мыј чу-
жбмыс зелавны пондіс.

— да, ме,—вочавізіс Сашб.

— Тбдан мыј, Сања? Тајб, Ларуков
јортыс, двітб мјанбс лока ужалбм-
сыным. Пбнерјаскбб-пб лока ужа-
лам. Колб-пб котыртны најбс...—віс-
таліс Пања.

— да, да, Сања, колб котырт-
ны,—шуіс Ларуков. Себса віздбліс
Пања вылб да содтіс.—А мыј вбчб-
ны пбнерјасыд тіјан, тбданныд обб
ті? Обіныд комсорг, мбдныд пбнер
вожатбј.

— Колхознбј ужын отсасбны бн,
шеп бктбны мујас вылын, а регыд
пондасны велбдчыны,—мышјавтбг ві-
сталіс Сања.

— Сіјб-тб мыј. Еща-на сіјб,—шуіс
Ларуков да мігнітис Папалы.

— Дозор-пб колб лбббдны пбнер-
јассыд, колхознбј урожај да ембур-
сб віқбм вылб,—Ларуков пыффі віс-
таліс Пања.—Мыјкбдыра кад кежлб-
пб колб војса постјас лбббдлыны.

— Кыгі? Вој кежлб?—чујмбмбн
горбдіс Сашб.—Ннбм оз артмы...

— Оз артмы, шуан?—орбдіс сы-
лыс сорнысб Ларуков.

— Оз бара. Обікб, најб лун-лун
шеп бктбны, а мбд-кб, најб томбс-на,
абу-на војын ветлысјас.

— Артмас,—сербктіс Пања.—Вој-
нас кутасны дозорнчјатны, а луннас
шојчыны. Сіјб оз дыр кысы, сб-
мын мујас вылыс нањ урожај чукб-
мытб.

— Оз артмы,—шуіс Сашб да бв-
тыштіс кінас.

— А, артмас-кб, Александра Віс-
саріоновна?—вылыс шыасіс Лару-

жасіс, бостіс пішшал да, колхоз му вылб мунбм пыдді, муніс вбрб, а гбтырсб жнабс, блбдіс мед оз мун некытчб. Батыс мунбм ббрын жна кутіс Педабс жалітны да корны со- жыштны.

— Лок, піук, леччы да сожышт, кынбмыд-бд тенад сумалб. Оз-бд ков батыдлыс жуавтбг некытчб мунны, со-бд сібб кущбм скбр талун.

Пефалбн сінваис кык вожбн ісков- тіс чужбм кузаис, сібб куза сыркні- тіс, но нінбм ез шу.

— Міжанбс-бд, піб, вбтлбмабс кол- хозсыд,—вожб вібталіс мамыс.—Сі- ббн-бд сібб те вылб і ме вылб звер коф. Лок, піб, леччы да сожышт.

Пефа ез вбрбдчы пблат сербгыс, кбт кынбмыс вблі збыл сумалб, сбмын гашасіс да пбтблбкса плакајасыс сі- рбб увјассб вібдаліг мбвпаліс уна тор јылыс. Сібб вблісбті гбгбрвоіс ставсб, мыјла сіббс да мамсб нбјтіс батыс. Сум вылас угіс батыслбн кол- хозлы лок вбчны зібмыс, коф вбс- на набс, ферт, шубмабс вбтлыны колхозыс. Сблбмыс бзјіс батыс вы- лб скбрлунбн, бд сіббс, кычі піонер- бс, кутасны јанбдны да весіг, вер- мас лоны, вбтласны отрадыс, а секі і дозорнчјатны оз лезны.

Табб луннас Пефа керкасыс ез пе- тав. Мыжа морт моз лунтыр којта- ліс гортас, а рытнас, батыс воіг кеж- лб, бара кајіс пблатб да лантіс шыр моз.

Жінб, Пефалбн мамыс, лунтыр-жб інас ез жшыв. Чуф пырас керкаб, і бара-нын ббрбб, мамыслбн ббр- ббмыс нбшта-нын јона жугылтіс Пе- фабс.

Порс Јаков вбрыс воіс југыдкоф- бн-на. Кыскіс лазыс пара ебла да шыбытіс сунлабчб. Сесса пбрччыс іс да пуксіс пызан дорб. Бура дыр се- ні пукаліс мурыштбмбн, кыв шулы- тбг. Кывзыштіс Пефалыс лолалбмсб, коді чускіс зев гусбнік, да скбрыс чукбстіс:

— Пефа! Кылан он? Лок чеччы да гібж шыббчбм.

Пефа кивыл ез кер. Сібб тбдліс- нын асывнас батыслыс скбрлунсб да поліс леччыны, но кор батыс нбшта чорыда горбдіс, некота пырыс, по- ліг тырја леччіс. Сувтіс прістук бо-

кб да оз тбд мыј вбчны, весіг кісб кытчб колб пуктыны оз куж.

— Мыј-нб жујгбдчів?—бара горб- діс батыс.—Лок ббјбжык!

Пефа, шбј-шбј, локтіс пызан дорб, сесса батыс вылб сінббжнас віб- діг пыріс пызан сајб, кыскіс пызан- јбрыс бумага, пуктіс пызан вылб, бос- тіс карандаш, но оз тбд, мыј колб гібжны, да пондіс січ пукавны.

— Гібж Рајзоб шыббчбм!—шыасіс Јаков.

Пефа кбт велббдчис-нын кујім во, лбсбдчб нолбф классб пырны, но Рајзоб шыббчбм гібжны ез саммы. Мыјдта сібб ез мырсы, нінбм ез арт- ны, сбмын марајтеіс бумагаыс. Јаков віббдіс, віббдіс Пефалыс гіббмсб да шбктіс лыффыны. А кор гбгбрво- іс, мыј нінбм абу артбма, зумгіс ыжыд кулакнас Пефалы јурас да сібб бура дыр кежлб шбкмувліс, но ез ббрбдчы ні карандашсб ез пукты кі- сыс.

— Тіјанлы ескб коббскб-кб вузав- ны, сібб вермад,—шуіс Порс Јаков да чеччіс пызан номыс, пастасбмбн муніс кытчбкб, весіг гбтырыслы кыв ез шу. Но дыр ез ветлы сібб. Мурт- са вошавліс, і бара-нын, кылб, грібб- бб-воб.

Пефа, сібб пыріг кежлб, муніс кб- шасб да водіс волпас чукбр бокб јурсб пуктбмбн, лантіс, сінсб чіткыр- тбмбн пондіс сінјыны, оз-б батыс ба- ра ускбдчы сы вылб. Но Јаков ез во- лы кбшасб, а бара пуксіс пызан по- мб да мурыштчіс.

Недыр мысті кыліс вылыс грібб- чбм да пырісны керкаб Тікбн піјан, кык вок. Тікбн Міш пыріг мозыс шур- снітіс пызан дорбз, кбні, пызан вы- лас, кујлісны Пефабн колбм бумага да карандаш.

Тікбн Міш первой віблаліс-лыффіс Пефалыс гіббдсб, а сесса сінсб кы- пбдіс да сувтбдіс Пефа вылб.

— Со кушбма бні велбббны чела- тб. Кујім во велббдчасны да шыб- бчбмтб гібжны оз кужны. А мі? Мі кык во велббдчылім да лоб быдтор вбчны дај кужам.

Пефалыс сблбмсб бытбб пуртбн кырбдісны, сещбм зывбк кажітчісны Тікбн Мішлбн кывјасыс. Сібб ез вбр-

чѳдчыв, нѳ ез вѳѳдлы, а сбмын леччысѳ узѳм улѳ да пондѳс горажы-ка чускыны ныр пырѳс.

Порѳ Яков ѳнѳсѳ арыштлѳс ѳнѳ вылѳ да сылы ез ков щѳктѳм, гѳѳт-јаслы самѳвар сувтѳдѳс. Пуѳѳдѳс да вајалѳс пызан вылѳ стѳканјас, чаш-кајас, нанѳ, закуска, а медбѳрын вѳна сулеја да румкајас.

Пукѳсѳны ставныс, но Пеѳа пыр-на кујлѳс кѳщас пѳлѳсын. Кѳѳ мыјд-та сѳјѳс ез чуксавны, ез шыас нѳ ез чеччы.

— Оз-кѳ, олас, ѳѳѳт-на барѳн,—шү-ѳс Порѳ Яков. Сы бѳрын Пеѳаѳс веѳѳ мамыс ез चुѳѳстлы.

Шај да вѳна јуѳѳн јона бырѳсыны гѳѳтјас. Јона вѳдѳсны колхозса јура-лыѳ Кѳрнѳл Иванѳс, парторг Ёмү-шевѳс да Ларуковѳс, кодјас медса јона сулалѳсны најѳс колхозыѳ вѳт-лѳм вѳсна.

Јусѳм бѳрын Ёкѳн Миш Порѳ Ја-ков нѳмсаѳ да Ёкѳн Иван нѳмсаѳ гѳјѳс шыѳѳѳѳм Рајзоѳ. Быѳсамасѳ сукла-лѳс сетѳѳ, а сѳсса сујѳс конверт пыщ-кѳ да топыда клејалѳс, медым ез распечатајтны да лыѳѳыны гѳјѳѳдны-сѳ. Сѳсса гѳјѳыштѳс торја пѳсмѳ рај-зоса ѳнструктор Патовлы, кодѳ нѳ ѳтчыѳ-нѳн вољывлѳс сы орѳѳ. Ёкѳн Миш тѳдѳс, мыј сѳјѳ сулалас на дор. Патовкѳѳ најѳ нѳ ѳтчыѳ-нѳн јулісны волѳгјасас.

— Патов мѳјан морт, оз леѳ мѳја-нѳс ѳѳдортны,—шүѳс сѳјѳ пѳсмѳ вы-лѳ адрес гѳјѳгтыр.

11

Пеѳаѳс јона кутѳс гажтѳмтны не-кытѳѳ ветлытѳг олѳм. Кѳѳ мѳѳдлун-нас ѳ буржык лој батыс, но Пеѳа, воштысѳм морт моз, пыр шѳјѳјалѳс да мѳѳвпалѳс мыјкѳѳ. А рытлаѳыс, кор сылѳн батыс кытѳѳкѳ мунѳс, а мам-ыс ез-жѳ вѳѳ, Пеѳа пастасѳс шоны паскѳѳмѳн, бостѳс нанѳ кѳрыш да пе-тѳс гортѳыс. Медым некод ез азѳыв сѳјѳс, ѳшѳнүвсаѳныс вежкѳѳѳѳс град-јѳрјаслаѳ да сетѳ леччыс вадорлаѳѳ.

Вадор ласта вылын јѳреѳсны сѳѳ да жежыѳ ѳжјас, најѳ сащкысалѳмса веж ежа вылѳ да јѳс пѳннаныс нещ-кѳны јемјыв код ѳтава турунсѳ. Пе-ѳа мунѳс кырјылѳ да пукѳсѳ. Ва, бер-гачѳн гѳгылтчалѳг, вѳзүвтѳс увлаѳ.

Ва вылын салѳѳбтыштлѳсны ѳткымын посныѳѳк гыјас.

Пеѳа пукалѳс кыр јылын да мѳѳ-палѳс, кытѳѳ сылы воштысѳны. „Му на кытѳѳкѳ ылѳжык, карѳ, мед не-код ез азѳыв... Ог, воша, дај подѳн-над ылын. Пѳѳнерјас дѳнѳ муна дозор-нѳчайтны—оз прѳмѳтны, шуасны, тѳја-нѳс-пѳ вѳтлѳма колхозыс, вѳтлам ѳ пѳѳнерыѳ. Ог мун нѳ сетѳѳ, нѳ сетѳѳ. А кытѳѳ ескѳ мунны?“...

Пемѳыны-нѳн пондѳс, а Пеѳа век оз азѳы места, кытѳѳ сылы мунны. Код тѳдас мыјјас-на мѳѳвпалѳс сѳјѳ сенѳ пукалѳг, а сѳсса немвѳччыстѳг друг чеччыс да котѳртѳс ѳктлаѳ. Сѳктѳ вѳѳм бѳрын вежкѳѳѳс лыѳѳы-сан керкалаѳ.

Лыѳѳысан керкаѳн некод ез вѳѳ стѳрѳѳж кынѳѳ. Пеѳа пырѳгѳн сѳјѳ бурещ вѳлѳ чышкалѳ пызан да ез ѳ тѳѳдлы сылыс пырѳмсѳ. Пеѳа гусѳ-нѳк мунѳс шкап сајѳ, а кор стѳрѳѳж мунѳс аслас оланѳнѳ, сѳјѳ пуктѳс нан-сѳ пѳлѳсѳ да мунѳс пызан дорѳ. Кыс-кѳ зѳпсыс ѳѳѳѳѳк бумагатор да ка-рандаш, сувтѳс пызан дѳнѳ да гѳжыѳ пондѳс. Со мыј сѳјѳ гѳјѳс:

„ПѳѳНЕР ОТРАѳСА ВОЖАТѳЈЛЫ

Вожатѳј јорт, ме гѳја со кущѳм-тор куѳа. Мѳјанѳс вѳтлѳмса колхоз-ыс, но ме пѳѳнер да ог кѳсјы лоны пѳѳнер отраѳыс нѳ колхозыс боѳын. Вѳтлаѳ онѳј менѳ пѳѳнерыс да леѳад-ѳ дозорнѳчайтны? Бат менѳ јона нѳј-тѳс. Ме ѳнѳ гортѳыс пышјѳ.

Пѳѳнер Пеѳа Шангѳн“.

Пеѳа муртса помалѳс гѳјѳѳмсѳ, ку-тѳсны кывны кок шыјас. Зев ѳѳѳѳ мунѳс бѳр шкап сајѳ да пукѳсѳ. Во-ѳсны, кылѳ, Стѳпка да Пашка, сор-нѳѳѳны. друг Стѳпка горѳѳс:

— Пашка, волы, тан кущѳмкѳ гѳ-жѳѳ.

Стѳпка бостѳс да пондѳс лыѳѳыны, а Пашка матыстѳс да мышсаѳныс ку-тѳс вѳѳѳѳны.

— Јаков Пѳѳкалѳн,—шыасѳс Паш-ка.—Кѳнѳ сѳјѳ? Кор вајѳма?

Воалѳсны мукѳѳ пѳѳнерјас—дозор-нѳкјас. Код локтѳ, сѳјѳ ѳ лыѳѳѳ Пе-ѳалыс гѳјѳѳсѳ, а Пеѳа пукалѳ шкап сајѳн да кывѳѳ, пѳштѳ оз лолав. Не-

дыр мысті воіс жожатōј Віссаріон Сана. Пефалон сы дінō шыдчōмыс Јона вбръдїс сїјс. Кор лыддїс, гō-гōр віддїліс да јуалїс:

— Кытыс тајō сурїс?

— Танї, пызан вылас вōлі,—воча-візіс Стопка.

Вајдїсны стōрōждс, јуалōны сы-лыс, но сїјō нїнōм оз тōд. Сїјō абу ақзылōма Пефалыс волōмсō, нї абу ақзылōма пызан чышкігōн нємса бу-мага.

— Мыј, ребјата, тї шуанныд та куза?—јуалїс жожатōј пїонерјаслыс.

Пїонерјас бура дыр некод нїнōм ез шу, сōмын віддїлісны мōда-мōд вы-ланис, буракō, тōдмалїсны јорта-јорт-лыс мнєнїјєнысō.

— Вот мыј, јортјас, тајō оз-ō кōсјы пōрјавны мїјанōс, медым ог вōтлō пїонерсыс?—шуїс Габō Ге-ма.

— Оз ескō да,—шыасїс Стопка.—Сїјō оз пōрјаслы.

— Но, оз. Кушōм бат, сещōмї і лї,—шыасїс кодкō.

—Сїјōс ез нōјт батыс, а прōстō гїжō.

— Прōстō.

— Нєкытчō оз пышы.

Пефа неуна-нїн ез пет шкап са-јыс, кōсјїс докажитны ас кывнас, но тєрпїтїс, кōт кї-кокыс сырмї-ны.

— Ребјата!—вылыс шыасїс жожа-тōј.—Сїқ оз поқ. Гашкō пōрјавлō, а гашкō і збылтор гїжō. Колō тōд-мавны да вōлістї.

— Вōтлыны колō пїонерсыс.

— Созорнїкыс черкнїтны-ї.

— Но, мыј кутїд венчыны сє-са?—шыасїс Пашка, кодї пыр-на чōв олїс.—Колō пост вылō мунны. А Пефа јывсыд аскї тōдмалам.

— Вернō, ребјата!—шуїс жожа-тōј.

— Аскї тōдмалам ставсō.

Пефалы ескō сек-жō вōлі окота петны да вїставны ас јывсыс, пет-кōдлыны ассы мōвпјассō, но полїс первојсан петтōмла. А сōдōмыс обїд-нōысла чеччōмōн чеччїс.

Созорнїкјас мунїсны. Лыддысан керка колї куш. Пефа петїс шкап сајыс да вōтчїс бōрсаыс.

* * *

Пефа петїс лыддысан керкаыс да зєв дōјō котōртїс туј куза. Сылōн сїнваыс моллōн гōгылтчїс чужōм кузаыс. Пефалы вывтї обїднō вōлі гортлаыс мунны, пыр вїччысїс бōр-саыс кодлыкō чукōстōм, но сїјō ез ло. Сы бōрса некод ез вōтчы, нї ез чуксає. Воїс дшїнулас да сув-тїс пос помас, кутїс кывзысны кер-касыс.

Керкасаң кыліс батыслōн да ма-мыслōн пїнасōм. Мамыс, кылō, бōр-дан гōлōсōн шуалїс:

— да-дō ме ег шōкты сїјōс мун-ны. Мыј-нō те лоїн? Лōб-жō, буракō, ваб пырны олїг костї. Вї кыкнанны-мōс, вї, мед мынан.

— Тїјаныс дōвакō мынан ловја јурōн,—воча шуалїс батыс.

Пефадс дрōж бостїс. Сулалō да оз тōд, мыј і колō вōчны, пырны-д не пырны.

— Кытчō воштысны?—ышловзїс сїјō да кокјасыс лїгышмунїсны, чу-жōм кузаыс бара гōгылтчїсны сїнва војтјас.—Кōт мыј, а ог пыр кер-каб.

Шōјгїс звōз помлаң. Каяїс сарај дōдс дорō да назōнїкōн востїс пыш-кōс ігансō дōдс костōд. Ез грїмгыс іганыс сарај жождō, быдн кокналїс сōдōмдїныс.

Нōждōнїк пырїс сарајō, бōр ігна-лїс лучкї. Сōд пємыдыс сапкысїс сїнјасас. Пефалы шуштōм лої, повны пондїс, но сарајыс мунны, нї кер-каб пырны ез кōсјы. Карта вылыс кылыштїс мōслōн рōмїқтōм, сыыс неуна лїчаммїс сōдōмдїныс. Кок ма-ласнас тапсōдїс сарај пєлōслаң, кōнї вōлі турун чукōр. Зурасїс турун чу-кōрō. Пефа сувтїс. Сулыштїс регы-дїк да каяїс чукōр вылō, лōсбдыш-тїс гурантор да, лумкаб моз, водїс. Веж турун кōр сапкысїс сылы гор-шас, і сыыс Пефалōн кындмыс ку-тїс сумавны. Сїјō заводїтїс наң сој-ны. Наң кōр кыліс мōдар сарај пє-лōсын кулїс Сōбдōлыс. Сїјō кы-шыктїс Пефа дїнō, пондїс нїртчыны, нїксыны. Пефа ескō гоз-мōдыс јōт-кыштлїс-жō Сōбдōлōс, но сїјō ез мун. Пефа шōщ кутїс вердны нанōн сї-јōс.

Небыд турун вылын Педа зев ѓд-
јо шоналис. Колѓм нансѓ сујс палто
пѓла улас, нырсѓ пѓла улѓ-жѓ сујуш-
тис да лантис, унмовсис. А Сѓбѓллы нан
дук кылѓ, оз мунсы сылѓн, нѓ оз
водсы. Зѓрис, зѓрис Педа дорын да
ез терпит, пыралис јурнас палто
пышкѓ. Кватитис Педалыс нансѓ да
летитѓдис аслас лумкаѓ, пондис щѓлк-
јыны.

* * *

Уѓѓ Педа турун вылын дај вѓтасѓ,
бытѓтѓкѓ најѓ пост вылынѓс. Пукалѓ-
ны кыкѓн Васка Колакѓд су суслан
бокын, а војыс пемыд, пемид, кѓт
сѓнмад чунтѓ суј—нинѓм оз тыдав.
Лантисны дај вѓччысѓны, оз-ѓ гуяс
локны колтајас гусавны.

Војшѓр гѓгѓрѓѓ пукалисны зев лѓ-
сыда, а сесеа пондис очсѓдлыны да
вугрѓдлыны, ѓ најѓ кыкнанныс ун-
мовсисны.

Саѓмис Педа, а Кола ныргорѓн
шнарѓгѓ. Кутис чуксавны. Секѓ суслан
сајсан бырскѓбтис ыжыд морт ву-
жѓр да сащкысис Педалыс кѓлысас,
горѓдис ош гѓлѓсѓн.

Педа саѓмис. Вѓстис сѓнсѓ, а сы
вѓзын батыс сулад куѓ лѓмпу нѓрја.
Кватитис Педаѓс шошаѓдыс да кыс-
кыштис турун вылыс, сѓјѓ грѓмгысис
сарај жождѓ, шытѓг бѓрдѓс.

— Нѓшта ѓ лимзавны кѓсјан,—вы-
лыс горѓдис батыс да шлѓчкѓбтис
лѓмпу нѓрјѓн Педа ладвей куѓа.
Ладвейсѓ бытѓтѓ чушкан чушкыштис.
Педа ѓдјѓ вѓрскѓбтис чеччыны да
котѓртны, но ез удѓт, вылыс ву-
рыштис лѓмпу нѓр мышку куѓаыс.
Педа бѓр усѓс, чорыда бѓрдѓс.

— Вот теныд ѓ пиѓнер, вот теныд
ѓ дозор, на! на! на!—шуалис Поре
Јаков быд кучкигѓн.

— Ој, бат, ој, дугды!—горзис Пе-
да, но сѓјѓн ез бурмѓд батсѓ, сѓмын
ѓдѓѓдис.

Педа чуралис. Лѓмпу нѓр шыры-
сис. Поре Јаков шыбытис нѓр дѓнсѓ
кѓсыс, тракнитис пѓсѓ, кодѓ ез вѓр-
ѓѓдчыс, да кыкис керкаас, ласкис
кѓщас пельсѓ.

Зѓнѓ, Педалѓн мамыс, аззис шу
код пѓсѓ да ыжыд гѓлѓсѓн бѓрдѓс,
шондис лыѓѓѓдлыны.

— Тед дај колѓ?—локыс равѓстис
Поре Јаков. Лоѓ лантны Зѓнѓлы.

— да, ез-жѓ ков есѓ жугѓдны ас-
сыд пѓтѓ, абу-ѓмѓј жал?—вылыс
шыасис Зѓнѓ нор гѓлѓсѓн, сѓнвасѓ
чышјан помнас чышкалѓг.

— Лант, а то астѓ пѓвсала! Те
пѓтачитѓн сѓјѓс, велмѓдѓн, а ѓнѓ ве-
лѓд кыѓ гажыд. М-м-м!—Мурѓстис
да пондис шурсјавны жожд куѓаыс;
кытѓчѓ воштысны ачыс оз тѓд. А
сѓнјассыс куш жежыдыс сѓмын тыда-
лѓ, ѓѓдыс бытѓтѓ гуглаас быгылтѓѓ-
ма, кѓјасыс тѓралѓны.

Кватитис лабѓч улыс чер да ѓѓѓс-
сѓ колѓбтѓмѓн петис ывлаѓ. Ошѓну-
лас бура дыр-на зѓжјалис, а ачыс оз
тѓд мыј корсѓ, кѓ улас нѓнѓм оз сур.
Мунис пес вѓѓан улѓ, казалис пес чур-
кајас да заводѓтис савкјыны, пот-
кѓдлыны. Пес чуркајас поткѓдлѓм
бѓрын кутчысис важ телега сарај
берѓд, кодѓ сулалис пес вѓѓан бокын
колхоз котыртчан вѓсан-нѓн, да пон-
дис сѓјѓс жулкјыны, керавлыны пес вы-
лѓ.

* * *

Кѓщас лабѓчын саѓтѓг кујлыс Пе-
да дѓнын сулалис сылѓн мамыс, Зѓ-
нѓ. Сѓјѓ лептыштлѓс Педалыс дѓрѓм-
сѓ, вѓѓѓдлѓс мышку вылас, кытѓчѓ
вѓлѓ лѓѓѓма апастѓм лѓз да гѓрд
вѓјјас, да пѓлыштѓс мам ловнас. Пе-
да ымѓстис. Зѓнѓ пондис бѓрдны да
лыѓѓѓдлыны:

— Морт высѓѓј, морт высѓѓј, мыј
бара вѓѓѓмыд ѓѓѓѓтѓ?! Конѓрѓј дај
Педушѓј, жугѓѓѓма-ѓд, жугѓѓѓма...

Бѓрдѓг тырја петалис посвоѓѓ, ва-
јис скамја, сувтѓдис лабѓчкѓд орчѓѓн
да волсалис Педалыс гѓн перѓна.
Волпас вылѓ пуктитѓн Педа куѓа да
ѓѓкыда ружтыштис, а сесеа пондис
сургыны бѓа морт моз. Јајсыс кајис
клатшѓѓј-лок жар.

* * *

Горувладорсан Поре Јаков дѓнѓ
локтис Тѓкѓн Иван. Сѓјѓ казалис Ја-
ковѓс пес вѓѓан улыс да вескѓѓѓѓс
сы дѓнѓ.

Чест туду, Јаков ѓнѓсѓмѓвѓч!—
шуѓс сѓјѓ воѓг мозыс.—Мыј-нѓн, важ-
јасѓ жугѓѓдлыны пондѓн? Кыѓѓ пѓс-

лѡвѣчан шусѡ: „Важсѡ-пѡ кѣстам, вылѡс течам“, ах-ха-ха,—серѡктѣс куза да Порѡ Яков вылѡ сѣнсѡ сашкѡмѡм сувтѣс. Яков дугѡдѣс-жѡ кераѡмыс, ускѡдѣс черсѡ муѡ да берѡдѣс Иванлан.

— Сѣз, немужта. Мы-нѡ сесса керан, ужыд абу, а мыжкѡ-ѡд колѡ вѡчны. Тажѡ кѣссѡм телега сараѣсѡ-тај со заводѣтѣ пес вылѡ жугѡдлыны мешајтчанѣныс.

Тѣкѡн Иван кыскѣс табак кѡшѡл, гартѡвтѣс чѣгарка да чургѡдѣс кѡшѡлсѡ Порѡ Яковлы.

— Курѣт, свѡјак, свежѡј табак, сѡмын-на бѡстѣ сѡлпыс.

— Керкаас будѣ пырам-а?—шус Порѡ Яков да мѡдѡдѣс кѣлчѡлан. Иван вѡтчѣс бѡрѡаыс.

Посвѡзѡд пырѣгѡн паныдасѣс Ҷѣнѡ. Сылѡн сѣндѡрјасыс гѡрдѡдѡмны бѡрдѡмысла. Нѣнѡм ез шу, петѣс ывлаѡ.

Тѣкѡн Иван да Порѡ Яков пукѣсны ѡтар-мѡдар пызан пѡлѡсѡ да здук мында пукалѣсны кыв шутѡг, а сесса Тѣкѡн Иван кажалѣс кѡшасын кулѡыс Пѡѡаѡс да жуалѣс:

— Вѣсѡ алы мы-нѡ пѣыд?

— Оз. Абу-ѡд нежнѡјтѡмѡс ѡнѣ. Кыкыс-тај кучкѣ нѡрјѡн да со водѡдѡма, гыпкѡ, кѣшкѡ. Мун да ескѡ шыбыт улѣч ывлаѡ кык кокѡдыс.

Иванлѡн жалыс петѣ Пѡѡа вылѡ. ѡд сѣјѡ кушѡм тѡлка ѡѡѣна, вел варѡв. Волас да вел јона гажѡдас Иванѡс, а аслас абу. Сѣјѡ вылыс жуалѣс гѡлѡссѡ лѡзѡмѡн:

— Мыжкѡ-нѡ вѡчѣс алы мы?

— Пышјалѡ. дугѡдлѣ-нѣн ме сѣјѡс војын ветлѡмыс, таѡј бара-на пышјѡма, а сесса лѡктѡма да сарајѡ водѡма турун вылѡ.

Сѡра кымѡр кѡсттѣ мыччыслѣс, гѡрдѡ соркнѣ чѡлан коѡ шѡндѣ да слабынѣк југѡрнас малыштѣс ѡшѣк пыр Пѡѡаѡс, сесса бѡр сажѡдѣс кымѡр сажѡ. Пѡѡа сѡкыда ружтыштѣс да бѡр лантѣс.

Тѣкѡн Иван нѡшта вѣзѡдлѣс Пѡѡа вылѡ, сесса бергѡдѣс Порѡ Яковлан да гырҶа јылас леччысѡмѡн пондѣс каятны:

— Чѡртыс тѡдѡ, мыј і вѡчны? Кыз те думаятан, свѡјак, бѡстасны оз колхозад, бѡрсѡ?

— Ог тѡд, мыј вѡчасны,—шус Яков да порѡ нырѡмсѡ кѡрлѣг вѣзѡдлѣс Иван вылѡ.—Гашкѡ і кулачитасны мѣ вокѡс.

— Оз ескѡ кулачитны, да дыр нужјѡдлыны пондасны-а.

— Тевѡтѡ сѣјѡ, тѡдѡмыс, оз кулачитны.

Порѡ Яков вѡлѣ тѡдѡ, мыј батыслѡн овмѡсыс вѡлѣ кулацкѡј овмѡс, озырмылѣс јѡз уж помыс, но ѡнѡз сѣјѡ пыр-на вермѣс овны ердѡдѡтѡг дај сѡдтѡд вредѣтны колхознѡј овмѡсын. Сылѡн батыс немыс ужѡдлѣс јѡзѡс. Яковлѡн гѡтырыс, Ҷѣнѡ, вѡвлѡм слуга-жѡ. Сѣјѡ ѡныс ордын слугаалѣс кујѣм во чѡж, сесса Яков сѣјѡс пѡрјалѣс, Ҷѣнѡс мырдѡн зугѣс, бѡрас бытѡн лѡі мунны сы сажѡ, кѡт сѣјѡ сѣннас ез вермывлы вѣзѡдныс порѡ нырѡма Яковѡс.

Слугаалѣгад тѡдѡмыс-нѣн ескѡ кѡдѡвлѣсны Ҷѣнѡс, но моналѣгас нѡшта-нѣн јона пондѣсны. І терпѣтлѣс Ҷѣнѡ быдногыс ізѡѡајтчѡмсѡ ѡныс гѡзјалыс, шѡщ і мужѣкыслыс. Кын кѡкыс Ҷѣнѡлѡн оз і вѡлѣ сывлы. А пѣсѡ, кодѣ лѡі регыд Яковкѡд венчајтчѡм бѡрын, мучѣтѡмнас і вѣисны. Пѡѡа чужан воѡ ѡныс гѡзјаѡс чѡртыс лыјѣс, кулѣны кыкваныс, да вѡлыс еша кокналѣс Ҷѣнѡлѡн олѡмыс. Сы бѡрын і Яковыс раммыштѣс, езжык кут нѡјтлывны да нарѡтѣтны бат-мам дырѡаыс моз, кѡт ужѡдлѣс лѡк вѡлѡс моз.

Колхозѡ пыртѡз Яков начкѣс кык мѡс дај кукаы. А Ҷѣнѡс волпасѡз воштылѣс, ѡнѣја Пѡѡаѡс моз, мѡсјасѡс начкыны лѡзтѡмыс.

— Мѣјанѡс кѡт-ѡд вѡтлѣсны, нежѡ бур бѡстны колхозылды,—вѡзѡ нудѣс Порѡ Яков.—Вајмѡдам і боксаныс, ѡерт ескѡ пышѡаныд лѡсыджык вѡлѣ-да. А Тѣмушев коѡјасыд да Корнѣл Иваныд ѡмѡј олысјас?!

— Тазтѡ, свѡјак, ен-нѣн јавѡ сорнѣт,—вомгѡрулас шус Тѣкѡн Иван, медым Пѡѡа ез кывлы.—Ставсѡ-ѡд он вѣав. А мѣ воклы-ѡд абу-мѡј ѡткѡф, кѡт кѡнѣ. Колхозад ескѡ ез ѡмѡла вѣзны, да сѡмын...

Ҷѣнѡлѡн друг пырѡмыс орѡдѣс налыс сорнѣнысѡ. Сѣјѡ најѡ пукалѣг кѡста ветлѣс-нѣн сѣктсѡветѡз,

Јаковкѡд јукѡм јылыс јуасѡм могыс. Норасіс сені Пеѡаѡс да ассѡ нѡјтѡм јылыс, петкѡдліс весіг лѡсѡ, но сені сѡмын суѡѡ сетны шѡктісны. А Ҷінѡлы, ѡтлаын олігѡн, абу лѡсыд суѡітчыны, ез сет суѡѡ, шог пырыс локтіс бѡр гортас, чышјансѡ сінмѡзыс лѡѡмѡн.

12

„Тіч-тач, тіч-тач“, — дугдывтѡг тічкѡдѡ пызан вылын буділынік часі, бытѡѡ лыѡѡ пулссѡ Стѡпкалыс, коді узѡ крѡват вылын да ун јывтійс шарабачітѡ. Кор часіѡн кыкнан стрелкаыс, кузыс і жєныдыс, воісны даскык час вєстѡ, сіѡ трільѡбтіс да пондіс куза штіргыны, сѡѡмѡны Стѡпкаѡс. Стѡпка сѡѡміс, вогтіс сінсѡ да первој віѡѡліс часі вылѡ (часісѡ сіѡ заведітіс водігас да зьѡноксѡ лѡѡдіс бурещ даскык час кежлѡ). Сєсса вештыштіс вывсыс ешкынсѡ да зьіркнітіс, сувтіс; фіззарѡдка вѡчігѡн сылы дум вылас усі Јаков Пеѡа, сылѡн тѡрытја пісмѡыс, кодѡс гіжѡма вожатѡјлы, сєсса Прѡна Колянбін, кодѡс аслас гусасыс мамыс абу вердывлѡма да пыр нѡјтлѡма. І Стѡпка решітіс мѡвпнас:

„Вермас і Пеѡаѡкѡд лоны сєшѡмжѡ тор. Навернѡ оз прѡстѡ гіж сіѡ. Гашкѡ збыл Прѡна Колянбінѡс моз нѡјтѡ да оз вердлы батыс“. — Секжѡ гѡраа шуіс: — Час ветла тѡдмавын пыр жѡ.

Стѡпка корсіс да сѡјыштіс. Сѡјѡм бѡрын кѡмасіс, пастасіс да петіс керкасыс.

Поскѡд леччігѡн паныда шпынныштіс луншѡрја шѡнді, јоріс Стѡпкалыс сінјассѡ. Стѡпка сувтіс поспомѡ да кок нырнас лысѡ гіжлѡдліг мѡвпаліс. „Ѳтнам ветла алі Пашкаѡс шѡщ нудѡа? Ѳтнам кѡ, буржык лѡѡ ме чајта“...

Пѡре Јаков пос помѡ воѡм бѡрын бура дыр сулаліс сіѡ, кывзысіс, озѡ мургыны, но нінѡм ез кывлы, да решітчіс пыравны. Кок чуң јывнас тувчѡлѡмѡн кајіс поскѡд, пыріс. Керка ѡѡсѡд пыріг моз сін улас усі кѡщасын шуј моз кулыс Пеѡа. Стѡпкалѡн сѡлѡмыс јѡкмунлі, бытѡѡ кодкѡ кырыштіс сіѡс. Стѡпка сувтіс порог дѡрѡ. Гѡбѡч ѡѡс вѡзын вужѡр моз сулаліс Ҷінѡ да шѡкыда чышкышталіс нырсѡ. Пѡре Јаков да Тікѡн Іан зѡрѡѡчісны Стѡпка вылѡ, коді сінсѡ ез мынтыв Пеѡа вылыс.

— Мынѡ, піѡ, вісталан? — ныр пырыс назѡбтіс Пѡре Јаков. Сіѡ кывжасыс Стѡпка быѡн дрѡгмуні, часі моз пондіс тошкыны сѡлѡмыс, кучкавын морѡсас.

— Нінѡм, — коса шуіс Стѡпка да јѡткыштіс ѡѡсѡ, бырснітіс посвозас.

Пеѡа кывліс Стѡпкалыс гѡлѡссѡ, востыштіс сінсѡ, віѡѡліс Стѡпка бѡрса да ружтыштіс, но мѡдыс єзын кывлы. Сіѡ пыр котѡртіс, ез весіг віѡѡдлы бѡрвылас.

— Каја да вісгала вожатѡјлы, — гѡраа шуіс Стѡпка да гумла јѡрјас вѡмѡн мѡѡѡдіс мујас вылѡ.

(Возѡ лѡѡ-на)

ТЭ ПОМНИТАН, ЁРТӨЙ

ГАВРИЛ ИВАН

Тэ помнитан, ёртөй, кызд коркө
Ми вөлкө петімө кыкөн,
Кызд видзөдлм мышвылө, гортө,
Кызд водзө пыр востьлалім орччөн.
Сезь енэжын дживгис яр шондї;
Дзор кымөр чир некөн эз шывгы.
Ми сьблөмсянь нюмъявны пондїм,
Кор сыланкыв босьтїмө сьывны.
Вот пуксис нин векньыдик ордым,
И ми гөгөр парма вөр увгө;
Пу туганъяс вөрөнн сёрдын,
А войгөлыс на пөвсын шувгө.
Пыр востьлалім кыкөн ми яглань
Лёк пөрөмъяс, прөсекъяс вомөн,—
Сїдз рытьядор матысьмим ярлань,*)
Көн гажа яг зымвидзө — помтөм!
Вот пуксисны грымөдан лунъяс,
И пармаяг мыла зэв юргө.
„И, ёртөй, ме тэныд эг тунъяв,
Мый сюрс лыдным вөр пасьта
мургас“.
Вот вывлань ми чатрасям ягын,
Вөд сэтшөм нин мича зэв вөрыс!

И ю чольгө мышканым матын,
А ми водзын гажа зэв нөрыс!
Со гөрд гача истукан-пожөм.
А киясын пиланым лэчюд:
Век сьблөмъяс тырөнн гажөн,
Көр мудзөм оз төдлы сой-вечик!
И чард бибн чер усьө пвө,
Тшөтш дзажгысьө төчитөм пила;
А пожөм тай здукөн сэк муө,
Кызд ратшкысьө, гымыштө—кыла!
Сэк куритчим, пукалім воча,
Зэв сьблөмсянь сёрнитім сїдзөн:
„Ми тагэ да рене **) тан вөчам.
Мед врагъясөс му вылысь,
сїдзны“. ***)

Тэ серампыр „да“ шуин меным:
„Көр мореті кытшовтас керным,
Мед Гиглерлы клёнгысяс плешас,
А Франколы бугыляс пешас!!!
Тэ помнитан, ёртөй, кызд коркө
Ми вөлкө петімө кыкөн,
Кызд видзөдлм мышвылө, гортө,
Кызд водзө пыр востьлалім орччөн!

*) Яр—яг ним.

**) Тагэ, рене—специальной вөр.

***) Сїдзны—дзескөдны, выджны, зырны.

КОМИ ФОЛКЛОРИС

ПОП, ФАК ДА МУЖИК

(*Moja*)

Овлісны-вывлісны поп да фак. Отчыд оббодна сывсѡм бѡрын попыс факѡнлы і шуѡ:

— Ваі-жѡ, отец факѡн, ветлам те орѡѡ оббѡдајтны.

— Кыз-нѡ сїз, батушко, ме орѡѡ. Те орѡѡ-жѡ-кѡ ветлам-а. Ме ордын, батушко, унаысжык-нын оббѡдајтлім, сесса те ордын-нын колѡ.

Вот поп да фак спорѡ воісны, кодыс орѡѡ оббѡдајтны мунны. Поплы жал-жал факѡнѡс вердны, а факѡнлы сыыс-на жал.

Азїс мужик поп-факлыс вензѡм да локтїс на дїнѡ сѡвет сетны.

— Батушко,— шуѡ мужик,— напраснѡ тї отец факѡнкѡѡ вензаннѡ. Ме тїянлы верма бур сѡвет сетны, коды код орѡѡ оббѡдајтны мунны. Сунѡ тајѡ тыас. Коднѡд регыджык верманчыд овны ва пыщкас, сылы і оббѡѡн вердны. А ме лоа свїдетелѡн тїянлы.

Поп да фак сїзі і вѡчісны. Пѡрчычысны да сунїсны ваѡ. Кыкнаныс зїлѡны дыржык ва улыс не петны. Мужик пукалѡ кыркѡщ јылын да вїзѡѡѡ.

Ез вермы терпїтны факѡн да воґжык мыччїс јурсѡ. А мужик горзѡ:

— Отец факѡн, отец факѡн, батушкоыд-ѡѡ ез-на мыччыслы. Зїлжыка бѡр сун, а то ворссан.

Факѡн ѡтї здукѡн бѡр суныштїс.

Недыр мыстї і поп мыччысїс. А мужик сылы горзѡ:

— Батушко, батушко, отец факѡнѡн-ѡѡ ез-на мыччыслы. Ѳѡѡжык бѡр сун, а то ворссан.

Ез ков унаыс вїставны і поплы. Зїла бѡр сунїс да кутїс ва пыѡѡсын вїчысны.

Тазі рытѡзыс мужик сунѡѡїс попѡс да факѡс. Најѡ суналїсны сетґѡз, кытѡз кыкнаныс ез пѡдны.

Чукѡртїс *І. Порошкін.*

ГОРШ ПОП ДА МУҢЕР КАЗАК

(*Moja*)

Ѳтї поп ордын вел куґа оліс казак. Попыс вѡлі зев горш да јона оббѡїтліс казаксѡ. Вот і кутїс казак думажтны, кызї ескѡ попѡс велѡдны, мед ескѡ сїјѡ ѡвгыштїс оббѡфїтѡмыс. „Ладнѡ,— шуѡ казак аслыс,— час ме тајѡс велѡда дорын узлыны“.

Ѳтї асылѡ казак воґ чеччїс да течїс пестерѡ вел уна нан, бѡстїс наберушка да мунїс попѡс чуксавны. Поп гѡзја узѡны-на вѡлі. Казак јїр-

кѡѡчїс ѡґѡсѡ, дај сакїсны најѡ. Вѡстїсны. Пырїс казак да поплы і шуѡ:

— Но-жѡ, отец Мікаїл, ветлам талун јагѡ шак вотны, зев-пѡ јона шакыд петѡма, бур шак. Огѡ-ѡѡ дыр ветлѡј, регыд бѡр воам.

— Ладнѡ,— шуѡ поп,— ветлам і ем, окѡта-жѡ јагсѡ вїдліг мѡз ветлыны.

Поп зїла кутїс кѡмасны-пастасны, а матушка дае ваїс пестер да наберушка.

Матушка шуѡ батушколы:

— Унаб-нб наңтб пукта?

А поп шуб:

— Ме ог тбд.

А казак шуб:

— Чбв, нем оз ков. Ме рбд-жб ег бост, нб гортын ег сој.

Поп наң ез і бост.

Ладнб. Мбдснны вбрб да коркб і воисны. Ветлісны да ветлісны вбрті, векущбм шак абу. А казак век поп-бс ылбдлб, век вожд нубдб. Ветлісны, ветлісны вбрті, кутіс пемдыны. Поп дбва-нын жојлалб шыгнад. Сесса қікбз вошісны најб. Сбвсем пемдіс.

Поп да казак водісны зорбд бокб узны. Отыс водіс отарас, мбдыс—мбдарас.

Поплбн зев јона сумалб кынбмыс. Мортын зев јона музіс, жугыл кујлб зорбд боқын. А казак мбдар боқын шыапкб наң, нарбшнб горажыка піннас журчкб.

Поп кылб, мыјкб казак зев јона нарскб-сојб. Поп јуалб:

— Мыј-нб те сојан?

А казак і шуб:

— Турунсб.

— Чбв,—шуб поп,—ме, со, ог і гб-гбрво.

давај мбдсн поп сојны турун, да оз вермы—век жагалб.

Сесса кутіс норасны сјбд:

— Ме-тај-нб ог вермы сојны турунсб, пінбј оз орбд. Сбмын намлала да жагала.

— Он жагав,—шуб казак,—небос велалан. Онжык-кб горша ов, небос он жагав. Сыр-нын те менб велбдін аслад пбттбм горшнад. А бнб ме тенб вождстб велбда турун сојны.

Сесса најб шыајтчісны кујім суткі чбж вбрті. Поп ветліг чбж сојіс турун, дбва лолыс воіс гортас. А казак пыр жерјаліс да жыапкіс-сојіс нан.

Чукбртіс *І. Гамтомов*.

ХУДОЖНИК

(*Мојд*)

Важбн овліс бтб зев бур художник, Матвеј Івановічбн вблі шубны. Сјбд нмавліс быдлаын, щбщ і Кіјево-Печорскбј лавраын.

Вот коркб Кіјево-Печорскбј лаврасаы воас сылы заказ—шбктбны вбчны 12 апостолбс. І заказыскбд щбщ ыстбмабс 200 шајт задаткі. Сы вылб шбктбмабс бостны материал, медым сјбд-жб сбм вылас вблі вбчбма 12 апостолбс да мед најб вбліны қік ловја кодбс. Ставсб вбчбм вылб кадсб сетісны 2 вежон да тајб кык вежон ббрас кбсјісны воыны ужсб прімітны Кіјево-Печорскбј лаврасы медгырыс јбзыс: 12 манақ, кодјасбс кујімысбн-нын пострігајтлбмабс. А даскојмбдыс—ачыс старшбј ігумен.

І вот, 120 шајт дон Матвеј бостіс материал да пондіс ужавны. Но сјбд материалсыд артміс сбмын 9 апостол, а мукбд 80 шајтсб сјбд рбскодујтіс мукбд нуждајас вылб да

вылыс материалсб бостны сылы лоб нінбмбн. 13 лун-нын коліс. даснолбс луннас кбсјысісны локны Кіјево-Печорскбј лаврасы прімітны сылыс вбчбм апостолјасбс.

Зев шог лоб Матвејлы. Сјбд помала думајтб, кықк-мыј петны тајб пікб вобмыс. Кбсјб-нын вблі ужјбзасны, но думајтіс да дбвакб кодкб ужјбзалас. Сјбд ез тбд, мыј керны вожд, јурсб бшбдбма, жугыл.

Но Матвејлыс шогсбмсб аззіс сылбн гбтырыс, зев міча нывбаба, быд уж вылб мастер морт. Сјбд јуаліс вербсыслыс:

— Мыј-нб, Матвеј, талуи лобмыд? Мыјкб-тај, вбқда-да, зев жугыла пондін пукавны? Вај вбстав, гашкб ме мыјбн-кб верма отсавны теныд лббб бтвылыс кутам шогсыны.

— Кыз-нб он шогсы, муса гбтырбј,—вбсталіс Матвеј.—Тбдан-кб те, Кіјево-Печорскбј лаврасаы аскі-жб локтасны прімітны менсым 12 апо-

сталі, а менам-дд сѡмын 9 апосто-
лѡс вѡчѡма. Вот і шѡгга; тајѡ-дд
абу шутка фелѡ. Мыјѡн кута дор-
жыны?

— Азѡмыд-тај мыјыс шѡггыны,
Матвеј,—шуіс сылы гѡтырыс. Ен сѡ-
мын лѡгас, а ме вѡча сіјѡ кујім
апостолѡ, некущѡм сѡм-на оз ков,
агыс артмасын аскі 12 час вој
кежлад. А талун вод да шѡггытѡг
уѡ, сыыс бурис нінѡм абу. Нафѡйт-
чы ме вылѡ.

— Оз поѡ, гѡтыранѡј, еновтчыны.
Началствоыс гырыс вѡб, лѡб повны.
Кіјевѡ-Печорскѡј лаврасаныс-дд
ачыс ігуменыс локтѡ.

— Мыј-нѡ сыыс,—кевмысѡмѡн-нін
сорнітис гѡтырыс.—Мед кѡт ачыс
архімандрітыс локтас. Шуі-кѡ теныд
кыв—лѡб вѡчѡма.

— Но, ладнѡ, сіѡкѡ,—сѡгласітчіс
верѡсыс.—Мѡда нафѡйтчыны тенад
муфѡрлун вылѡ.

Аскінас Матвејлѡн гѡтырыс чеч-
час зев воѡ, вѡччас медбур паскѡм-
јаснас дај шуас:

— Ме, Матвеј, ветла вѡлѡстѡ
апостолѡстѡ корсны. Сетчѡ гашкѡ
воісны-нін. Ог дыр ветлы. Те ен лѡ-
гас, сет меным тыр вѡла, но мыј-
сурѡсѡ ме јылыс ен думажт.

Вот муіс Матвејлѡн гѡтырыс
вѡлѡстѡ. Кадыс вѡлі воѡ, код-сурѡ
уѡдны-на. Сіјѡ пыріс поп орѡдѡ.

— Здравствуйте, батушка.

Поп бурещ вѡлі ѡтнас да шуас:

— Здравствуйте, Агніја Петровна.
Мыјкѡ зев воѡ талун ветлан? Вічкѡб,
тыдалѡ, локтѡмыд?

— Вічкѡб лі абу, ог і тѡд, отец
Георгіј. Мыј олѡм ветла да мыј
олѡм ола ачым ог тѡд.

Ташѡм сорнісыд поп чујміс:

— Мыј-нѡ-нін сещѡмыс тіјан, вај
вістав. Гашкѡ ме верма ѡтсавны мы-
јѡнкѡ.

— Ме, отец Георгіј, нывбаба зев
прѡстѡј: мыј дум вылын, сіјѡ і кыв
вылын. Талун рытнас, ем-кѡ тенад
прѡст кадыс, батушка, час-мѡд кеж-
лѡ волы ме орѡд гѡстїтны.

Поп ез гѡгѡрво да јуаліс:

— Кущѡм-нѡ сещѡм гѡстїтѡм ті-
јан, Агніја Петровна, бал кодѡс гѡзја
вѡчыштамыд алї мыј?

Агніја серѡктіс да поплы нѡжјѡ-
нік вісталіс:

— Ѳтнам ме лѡа, отец Георгіј.
Тѡдан-дд меным верѡстѡ: јуас да
вежѡнјасѡн оз волы. Ѳтнам ме лѡа,
отец Георгіј...

Поплѡн нїмкод југнітїсны сїнјасас.
А Агніја татчѡ содтїс:

— Нїнѡм сесса і сорнітны дырѡ
міјавлы. Ен ѡткажїт, отец Георгіј.

Поп кѡсјысіс волыны; вісталіс
кущѡмжык кадѡ локтас.

Та бѡрын Агніја нѡшта пыравліс
факѡн орѡдѡ да псаломшщїк орѡдѡ.
Најѡс сїѡ-жѡ коріс гѡстїтны, сѡмын
не ѡтї кадѡ.

Сесса сіјѡ бѡр локтїс гортас да
мужїкыслы вісталіс, мыј сіјѡ коріс
попѡс, факѡнѡс да псаломшщїкѡс.

Матвејлы зев лої фївѡ.

— Но, ладнѡ, пондылам вічысны
гѡстјасѡс. Мыј те накѡд мѡдан вѡч-
ны-а?—шуіс Матвеј да содтїс:—А
мыј лѡб, бурещ-кѡ сек кежлѡ воас-
ны Кіјевѡ-Печорскѡј лаврасаныс?

— Сіјѡ і бур,—ошкыштїс гѡтырыс,
но асыс став думјасѡвек-на ез віс-
тав.

Но вот. Коркѡ пондїс пемдыны,
лої 9 час рыт. Гѡзја вічысѡны гѡст-
јасѡс да сорнітѡны на јылыс.

— Те вѡч сїѡ, кыѡї ме щѡкта,—
вісталіс Агніја.—Пет керкаыс да
ѡшїнулѡ сувт со есіѡ ѡшїнвоѡсас.
Псаломшщїк пырѡм бѡрын ме кусѡ-
да бї, а те сек заводїт чорыда јїр-
кѡдчыны, бытѡ локтан кодјурѡн.
Сесса ачыс олѡмыс петкѡдлѡс, кыт-
чѡ мыј најѡс ме вошта. Бѡрынас
аѡтан ачыд.

Муртса-на налѡн сорныс помасїс,
друг кодкѡ пондїс голѡдчыны кїлчѡ
вылын. Агніја петїс, јуалїс:

— Кодї сен голѡдчѡ војнас?

— Тајѡ ме, Агніја Петровна, вај
востлы поѡд-кѡ, локта пукыштны те
орѡдѡ.

Ѕїк пыр, Александр Осїповїч, ме
водны-нін вѡлі кѡсја. Час пыравла да
јубка чѡвтышта вылысам.

Сіјѡ пыріс бѡр гортас дај шубѡ
Матвејлы:

— Вај-жѡ, Матвеј, ѡдїѡжык пет
мѡд ѡѡстїтыс да вѡч сїѡ, кыѡї сор-
нітїм. Тешїтыштам тајѡ сѡкѡлјасѡв.

Псаломшцік пыріс. Агніја мѳдіс пуктыны самѳвар.

— Меным, Агніја Петровна, зік нінѳм оз ков, гортын соїі і жуі зев бура.

— Мед соїін-кѳ. Нѳїтѳм нѳїтѳм вы-лѳ оз ладмы, а соїѳм вылад соїѳмыд, шуласны, ладмѳ.

— Сїѳ сїзі ескѳ-да—сѳгласїтїсї псаломшцік.

Коркѳ-некоркѳ самѳвар пузіс. Не-дыр жуїсны, да Агніја шуб:

— Час-жѳ ме содтышта карасїн. Мыїкѳ-таї омѳлакоѳ ѳзїны пондїс.

— Оз ков, Агніја Петровна, ог мѳ-дѳ бїѳн овны.

— Вої-на ѳд, Александр Осїповїч. Бї-кусїс, а Матвеї сїѳ і вїччысѳ; сетїсї кодїураѳ да сылѳмѳн мѳдїс локны крылчѳлан, а сесїа каїс крылчѳ вылѳ, кутїс чорыда голѳбчыны.

— Еї, Агніја, ваї вост ѳдїѳжык! Агніја бытѳ повзіс да і шуб пса-ломшцікы:

— Біас ваї ѳдїѳжык, біас, а тѳ ме ог тѳд, мыї лоас; кыї бытѳ на-рошнѳ пїанїкыд локтѳ.

Псаломшцік біасїс. А ачыс повчѳ-мѳн жуалїс:

— Ме-нѳ кытчѳ воштыса, госпѳдї помїлуї?

— Ваї ѳдїѳ пыр ме бѳрса таїѳ комнатаас, пѳрччыс пастѳгыд да татчѳ і вод, орччѳн апостолїас дїнас. Сїѳ талун код да тенѳ татыс оз аз-зы. Псаломшцік мыїкѳ бергалїс. Тыдалѳ, ез вѳв лѳгыд водны апос-толїас дїнѳ. Но Матвеї, кылѳ, нѳшта жона мѳдїс горзыны да їїркѳбчыны.

— Ваї ѳдїѳжык, Александр Осїповїч, а тѳ крылчѳ ѳзѳсѳ жуїгѳдас да ачыс пырас, кыкнаннымѳс вїас.

Псаломшцік водїс апостолїас дїнѳ, а Агніја петїс востыны верѳсыслы. Матвеї зев скѳрыс горѳдїс гѳтыр вылѳ:

— Мыїла-нѳ та дыра он вост!—А бѳрынас содтїс:—Ме вїзѳда-да, тѳ меным аслыс нога талун каїїтчан. Абу-ѳ тенад кодкѳ гѳст комнатаад? Ваїлы-жѳ жуїгѳдыка ѳзтыв бїтѳ да вїзѳдла гѳгѳрбок, ставыс-ѳ ладнѳ?

Сесїа бостїс лампа да пыріс комна-таас, пондїс лыдѳны, ставысѳ-нїн апостолїасыс. А псаломшціклѳн сѳ-лѳмыс морѳссыс петѳ; думайтѳ, дыр-ѳ

Матвеї сїѳс оз азчы да дырѳ оз шыапкѳд-нѳїт. Воїсасны ташѳм їон морткѳд сїѳ весїг ез і думайт. Матвеї пондїс лыдѳны апостолїасѳс:

— 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Пра-вїлнѳ,—горѳдїс да ѳдїѳнжык бѳр сїп-тїс. А гѳтырыслы шуб:

— Ваї-жѳ ужнаїтыштам да колѳ водны. Ун локтѳ.

Вот гѳтырыс лѳсѳдас соїыштны, і пондасны нѳжїѳнїкѳн сорнїтны.

— Но і молодчїна тѳ, Агніја. Ме ѳнї гѳгѳрвої тенгыд плантѳ.

А псаломшцік думайтѳ-жѳ: „Но ладнѳ, таїѳ кодїурнад-таї нїнѳм ез азчы. Кор водас, гѳтырыс менѳ бѳр лѳзас“.

Муртса водїс Матвеї, кодкѳ бара пондїс кїлчѳ вылын грымѳбчыны. Аг-нїја петїс да бара жуалїс:

— Код-нїн воїнас їгѳдчѳ?

— Таїѳ ме, Агніја Петровна, ѳтец ѳакѳннѳ.

— Зев ескѳ бур, да регыдїк нѳрѳ-вїтышт, їубкаѳс кѳт пыравла да вы-лысам пастышта, а таї-тѳ абу лѳ-гыд.

Сїѳ котѳртїс керкаас да шуїс му-жїкыслы:

— Ваї петав регыдїк керкагыс: мѳд апостол-нїн тенгыд воїс.

Бара Матвеї петїс мѳд ѳзѳстї, не-код ез і тѳдлы. ѳакѳнѳс сїї-жѳ, кы-чї псаломшцікѳс, Агніја прїмїтїс да бара водтѳдїс апостолїаскѳд радѳм.

Вот, ѳакѳн водас да кїяснас вїдла-лас псаломшцікѳс і шуб:

— Таїѳ апостолыс збыл бытѳ лѳвїа морт, жаїыс-на быдѳн пѳс.

А псаломшцік і шуб:

— да, таїѳ апостолыдлѳн пѳс-на жаїыс. Тенад-ѳд оз-жѳ другѳн кѳзав, а кѳзавны-кѳ пондас, Матвеї вермас шонтыны.

ѳакѳнлы гѳлѳсыс тѳдса каїїтчїс да жуалїс:

— Таїѳ абу-ѳ тѳ, Александр Осї-повїч, воѳмыд татчѳ?

— да, да. Таїѳ бурещ сїѳ і ем. Те-таї, Мікаїл Петровїч, локтїн-жѳ.

Но налы дыр сорнїтны ез сетны. Кылѳ, кодкѳ кылчѳѳ бара мѳдїс їїр-кѳбчыны. Таїѳ воїс поп-батушко.

Агніја водтѳдїс і ѳтец Георгїїѳс. Матвеї сїї-жѳ кодїурн мѳз пыріс

тајо комнатао да лыддiс: даскык апостол!

— Правильно—шуис Матвей,—Ставыс-на ас местаанысбе.

Сесса бөр петiс да комнатасб том-налис. Поп, дакөн да псаломщик вiч-чысбны, мыј лоб воғо.

— Но вот, Матвей, шулі-тај, меса 12 час кежлб тенад лоб 12 апостол.

— Молодеч те, Агнiја. Тед, вёлм-кб, некушом материал оз ков, асныс артмисны да јешшб ловјабс. Но ме ог тбд, мыј мбдам вбчны таяжаскбд? Будi неуна плетбн нбјтыштам, јај кузаны бура лбсалас.

Агнiја вiсталис вербсыслы, мыј нбјтны најбс талун оз ков. Шбктiс узны водны.

Но водны најб ез уфiтны: кiлчб дiнб Матвейлы воiсны зев уна вбла-јас да сувтiсны бшiнулас. Сесса доддыс чеччалисны зев уна морт, ставыс куз сбд паскбмабс. Кајiсны кiлчб вылб да пондiсны голббчыны. Матвей петiс посвоғб да јуалис, ку-шбм бур јбз-нын војнас ветлбны. А најб вочавiғбны:

— Тајб мi, Матвей Ивановiч, лок-там—12 манах да даскојмбдыс мiјан кбзайным—Кiјево-Печорскбј лавра-сан. Тенсыд бур ужтб прiнiмајтны локтам. Гашкб абу-на i гбтов да?

— Гбтов, гбтов, отче манајас. Локтбј пырбј да керкаас сорнiтамб.

I вот, тујыв в јбзлы Матвей пуктiс самбвар, вердiс, јукталiс, кыгi колб, а ббрыннас шуис:

— Онi верманны водны да шојч-чыштны аскiбз.

— Ог уғб тан, Матвей Ивановiч, мунам поп ордад,—мбдiс пыкыны iгумен. Сiјб вермас ббiжајтчыны мi вылб, кыгi свјашченнбј служител, сы орбб волытбг оз поз мiјанлы.

Тајб став сорнiсб кылбны жырјын кулысјас. Повғбмабс, муртса лов-јабс.

„Мыј бара лоб мiјанлы-а“,—ставыс думайтбны. А дакөн i шуб:

— Мыјбн востасны бғбссб, ме па-ныд i чепбсја.

— Сiғ оз поз,—муртса ез горббны поп да псаломщик.—Отi јурсiбн оз ков вбрғббчыны. Мед мыј лобма, лобма-нын. Пастбгын вблбст кузатб он котбрт. дај Матвей кабырыс бб-вакб мынан.

Кадыс мунiс нбјжб, манајас чај јуисны да мыј-да. Лоi асыв-нын, ју-гдiс. Iгумен i шуб Матвейлы:

— Петкбдлы-жб те мiјанлы апос-толјастб, прiмитам да колб мунны вiчкбб, вiғбблыны оғец Георгiјлыс службасб. Талун-бд крам празник тани, арсов Иванлун. Со-тај бур јбз муналбны-нын вiчкбад.

— Но, ладнб, давај, сiғ-кб, вiғб-лбј,—шуис Матвей бғбс дорб матыст-чiғбн.—Гашкб оз-на i гббiтчы тi-јанлы менам художничествоыд.

Оғбс вогсiс, i сетчб пырисны 12 манак да iгумен; пондiсны вiғбны.

— Став апостолсб ескб зев бура вбчбмыд, но етiјб кујим апостолыс абужык ладабс. Отi-кб абу бткофбс: кодi кузжык, кодi жењыджык. Те-ныд, Матвей Ивановiч, најбс ковмас бтi кузтаб вбчны. Менам-бд заказыс вблi, мед ставыс бткоф вблiны. А етајб дорса апостолыс зiк-нын мбд сiкаса. Гбрд тош рiсујтбiмыд. А гбрд тоша апостолыс ез-на вбвы некор. I кiјаснысб неладнб рiсујтбмыд ку-јимнан апостолыслы.

Матвей тајб ропкбмыс бытбб скбрмыштiс да горббдiс гбтырыслы.

— Вајлы мун ббјбжык чер! Ме пырыс-пыр рбвњајтыштала, кокјасыс вывтi кузбс.

Агнiја котбртiс черла. А кујим ловја „апостолыд“ кыз-тај чеччыштасны да мбдасны пышјыны! Матвей на ббрса, да кучика плетбн пастбм јај кузаныс пондiс кулыны. Агнiја котбртбдiс-вајiс чер да горббдiс мачакјас-лы:

— Томвалб ббјбжык бғбссб, а то став апостолјасыс пышјасны, он i ағзылбј!

Чукбртiс А. Миков.

ТОМ АВТОРЈАСЛӨН ҚЫВБУРЈАС

ИВАН ВАГ

Медбур вiстјас, очеркјас, повестјас, кывбурјас, ғыланкывјас былө тавоса январ—апрел тöлысјасын мунаи конкурс матыстiс художественнöй литература бердö был том авторјасдс. Конкурс заводiтчöмсаи да бөрја лунјасдö „Ударник“ журнал редакцијаб воалдны уна произведенијас, торјөн-нии кывбурјас.

Колд индыны, мыј том авторјас јона-на нуждаiтчöны гiжöм куза элементарнöй техническöй гöгөрвоомлун сетöмын; уна гiжны бостысјас-на оз тöдны, мысаи колд заводiтчыны, мыј жылыс гiжны, кычi гiжны. Та вöс-на уна јортјаслөн гiждöјасыс артмны жебдс, лыдфысјасдс интeресуiт-тöмдс, лыдфысысдö вöтöмдс.

Сы могыс, медым был том авторјаслы отсавны гöгөрвоны да бырдны најö гiждöјасын унжыкыс овлан тырмытöмторјасдс, тајö ставтаны сувтöдöма мөг вöчны неыжыд разбор некымын кывбурјаслы, конкретнöй примерјас вылын петкөдлөмөн, мыјјас оз сүзсыны сiјö лiбдö тајö кывбурын, мыј колд вöчны, медым вöдö былө не лeзны сiјö тырмытöм-торјасдс.

Мијан воэын Ким Стeплөн „Пасвартам ми“ кывбур. Автор гiжö „гöрд iрдалан знамјабн вöд мундм“ жылыс, „быд лун странаи был геројасдс дордм“ жылыс, „врагдс ас му вылыс пыр пасвартöм“ жылыс. Кывбур заводiтчö тақи:

Гöрд iрдалан знамјабн мунам ми вöд,
Көт мијандс бертöны релс вылыс бокд,
Көт дастöны-кодјöны туј былө гу,
Көт лeзöны мијанлы кöчмд сөд ру.

Тајö строфаас авторлөн абу вiстa-лöма, кодјас „мијандс бертöны релс

вылыс бокд“, „дастöны-кодјöны туј былө гу“ да с. в., i сöмын вiстaвeдö којмөд куплетас „iдöмд фaшизм“ жылыс, кодi омбла iтeдö воэынжык вiстa-талöмыскөд.

Сорнитны-кө тајö строфа форма жылыс, колд шуны, мыј ем тави кывбур течöмлөн стöч размер, но художестволөн мукдö средствојас, торјөн-нии рiфмовка—абу, не лыдфыны-кө бөрја кык строкасыс „гу“ да „ру“. кодјас пышкыс бөрја кывсö зевтöма сöмын рiфма радыс.

Воэд:

Јорт Сталин ки улын ми вескыда мунам,
I öтвылыс чөј паныд сыкөд ми кајам.
Лок гадјасыс чышкам став шлiфуйтöм туј.
Мед сы вывтi мунiг ез сорав лок шуј.

Поэд-ö шуны „Сталин јорт вескөд-лөм улын ми мунам“ пыддi „јорт Сталин ки улын ми мунам“? Мијан думыс, ташöм выраженијeс абу пырдма ни јöз кост сорнид, ни, медса-ни, литературад. Сeсса i звучитö кыккө тешкөдa. Ферт, та пыддi, мiчаа мөв-пыштлөмөн, поэс сетны предложенијeсö буржыка. Неоправданидја звучитö i „лок гадјасыс чышкам став шлiфуйтöм туј“. Тујыс-кө шлiфуйтö-ма, сiчкө сiјö шылыд, некущöм топ-канјас ни гуранјас сени абудс, мун вескыда, некод тенд оз падмөд, со i ставыс. А „лок гадјасдс“ татчö ни-нөмла. Мөд делө, тујыс-кө ез вöв „шлiфуйтöма“, вöли-кө сiјö гуранјаса да шыбөлјаса, сiјö шыбөлјасас-кө вö-ли кыскöны мијандс „гадјасыс“. Тајö случајын не сöмын најöс вöли колд чышкыны, но i пасвартны помдö.

Примернö ташöм-жö тырмытöмтор-јас ағзам i којмөд строфаныс.

Исторiја важөн нии, важөн зев дао,
Мед ас дастöм гуас-жö гуавны тас.

Автор оз лыдфы коланадн вiставны, кодбс „исторiяыс важдн-нын даг гуавны“. Збыл вылас-жб сiјбс вiставныс колб, бд сы јылыс (враг јылыс) i мунд тани сорныс, i сiјбс вiставтбг предложениеыс артиб помббдтбм. Тајб претел вбснаыс-жб омбла јтбб i куплетыслбн мбд жынiјс:

Med јбмбм фашизмыс ез некор-нын лок,
Став ужалыс јбз шуас: „Здорово вок!“

Ѕик гбгбровотбм, кытыс друг лок-тiс „став ужалыс јбзыс“, кодлы сiјб шуб „Здорово воксб“. Тајб строкасб ѕик абу дагтбма темалбн вылысса развiтiјенас да лыдфысыслы лоб ѕик вiчыстбмторјбн.

Кывбурлбн ббрја кык куплет iзложение боксан омбла торјалб воѕа кујим куплетсыс.

Быд лунб страна выл геројјасбс дорб.
Med дас вблiн быд здукын—Сталин јорт
корб.

I врагбс ас му вылас пасвартам пыр,
Med воѕ вылб вунбдчас сујсыны поре выр.

Воѕа строкаас-кб вблi шубма геројјасбс быдтбм, воспiтатбм јылыс, ферт, ескб вблi буржык дорбм кыв дорсыд. Којмбд строкаыс кажiтчб мбдыслы продолжениебн, но збыл вылас-жб мбдыс—самостојателнбј, i којмбдыс сы дiнб некущбм отношение оз имеit, некущбма сыкбд оз јтчы. Ббрја строкаас автор кбсјбма шуны „Med воѕб вылб вунбдчас сујны поре выр“, но размер соблудатбм рабi бтi слог чiнтбма да лобма „воѕ вылб“, кодi аслас гбгбровотбм-лунбн вајб ушщерб содержаниеыслы.

Оз јiжны поре пiнјасыс ѕвермбм фашизмбн!
Оз чечавны емалјас сталiнскбј релслбн!
Оз шед некор нулыштны мiјанлыс бан:
Быд гражданин морбснас сувтас сек тан.

Тани строкајасбс течбма сiјi, мыј ве-сиг ббкыд гбгбрвоны, мыј јылыс мунб сорныс. Кытчб „оз јiжны поре пiнјасыс ѕвермбм фашизмбн“? Мыј-сама емалјас вермбны ловы релслбн (бд релсыд абу пiн)? Мыјла да кодi кбсјб нулыштны мiјанлыс баннымбс? Тајб кывјасбс гiјигбн Кiм Степ нб-тi абу мбвпыштлбма сы јылыс, кычi кутас најбс воспрiнимајтны лыдфысыс. А лыдфысыс произвeдениеыс корб не сбмын мыслјас правлiнбја

iзложитбм, сiјб бтщбщ сетыс корб мыслјасбс последователнбја да художественнбја iзложитбм, сiјб следитб произвeдение форма ббрса, сiјб кбс-јб аќыны произвeдениеыс выл, iнтересујтана элементјас.

Сетны-кб кывбурлы общбдј донјалбм, колб шуны, мыј сiјб лобма жеб. Жеб лобма i содержание боксаыс, i художество боксаыс. Кывбурас абу некущбм последователност, свјазаност, ешабс да гблбс художественнбј средствојас—епитетјас, метафорајас, сравнениејас, омбла гбгбрвоанабс предложениејас, абу удачнбјбс рiфмајас.

Кывбур гiжан техникабн автор абуна овладејтбма, сiјб омбла-на тббб да кужб применајтны кывбур гiжан прiјомјас. Воѕб вылб авторлы колб лоны ас дiнас требователнбјбн, чорыда ужавны ас вылас, зiлны овладејтны гiжан техникабн.

Мбд автор, лја Павлов, гiжбма быланкыв. Аслас темабн сiјб ббрјбма быдбнлы тбдса Хасанса геројјасбс.

Ылыс асыв вылын, шбкыд вбрјас пбвсыи,
Крепыд граница сулалб мiјан.
Сталнбј јiган сајын, му вылын, сынбдмын
Сiјбс вiзбны вокјас да пiјан.

Прiпев.

Кытбн Гбрд Армија асыс петкбдлас вын,
Сiјбс некор оз некытбн вунбд.

Колб шуны, мыј быланкыв прбстбј кывбур дорыс нбшта-нын ббкыджык, сiјб требујтб стбч размер, кывјасбс мелодiјакбд лбсалбмын течбм да с. в.

Павлов јорт быланкывјын воѕа строкајассаыс-нын тыдалб, мыј сiјб оз соблудат тајб правлбјасбс. Коми кыв особенност вылб вiзбдтбг (коми кывјын ударнбј слогјасыс кыв воѕас), сiјб допускаијтб ударнбј слогјас-сб быдлаын, мед сбмын вблi лбсалб строкаыслбн размерыс. Та вбсна кывјас уналаын чегјасбны да ббктбдбны најбс произноситбм.

Ѕыланкыв гiжбма заводiгчбмсаыс помбзыс кос, трафаретнбј кывјасбн. Торјбн-нын прiпевыс лобма неудачнбј. Автор абу артыштбма сiјбс, мыј прiпев медсасб должен дополнитны да мiчмбдны быланкывсб.

МЫ ПЕЧАТАТОМА „УДАРҢЫК“ ЖУРНАЛО

1938-öd ВОЫН

	№	Ғыстб.
Адалыс А. Джамбул (творческөй ужлы 75 во тыріг кешлө)	5	11
Антисөветскөй „право-троцкистскөй блок“ вылын процесс. (Государственнөй обвинител—ССР Союзса прокурор А. Ја. Вышинскіј жортлөн реч)	3	12
Алымов С. Лыжлөй вывсан, самолетјас (Перевод Иван Васлөн)	10—11	79
Бајанов Б. Партијалөн вериөй отсагыс	9	9
Болшеви́стскөй пропаганди́ст	9	6
Бредкин Ја. Мужество да отвага (Хасан тм дорын героическөй бойјаслөн episodјас)	9	14
ВКП(б) ЦК өчереднөй пленум јылыс информацияннөй јүбртөм	1	6
„ВКП(б) историјалыс кратиөй курс“ леөдмкөб јитөдын партијнөй пропаганда сүвтөбөм јылыс ВКП(б) ЦК-лөн постановленьје	12	38
Васев Н. Виө вылын (кывбур)	10—11	77
Виноградов А. Байрон чужан лунсан 150 во тыріг кешлө	1	89
Ворошилов К. Царіцын („Сталин да Краснөй Армија“ кыгагыс отрывок)	2	8
Вокин І. Артејева Матрена Трофимовна (очерк)	1	51
Выборов В. да Јермолин С. Националиөй драматургија да комі театр	9	59
Габов А. Каликова домна јылыс сыланкыв	4	45
„ Пöрыс мамы (кывбур)	12	38
„ Всенароднөй празник (кывбур)	12	18
Габов І. Машө (вист)	6—7	30
„ Кырјын (кывбур)	10—11	74
Гавриј Иван. Антон Василјевич Карманов (очерк)	3	62
„ Те помнитан, жортөй (кывбур)	12	50
Галин Б. „Враг-кө оз сетчы—сјісөс бырөбөны“	6—7	9
Голубева А. Уржумыс бетинка (вист, перевод)	12	23
Горкиј М. Враг-кө оз сетчы—сјісөс бырөбөны	3	43
„ Буревестник (перевод Г. Федоровлөн)	3	45
„ Мај 1-ј лун („Мам“ романыс отрывок)	3	46
„ Варыш јылыс сыланкыв (перевод Сук Пармалөн)	3	50
„ Литератураө пырөм том ударникјаскөд беседа	3	52
Гордејев Н. Міча нылөй (кывбур)	10—11	63
Горш поп да муфер казак (мојд, чукөртис І. Самтомов)	12	51
Доронін П. Повтөм героина (Каликова домна јылыс очерк)	10—11	40
Джамбул. Великөй Сталинскөй закон (кывбур, перевод Е. Ганслөн)	5	14
Eduard Ганс. Чужан сиктын (кывбур)	6—7	53
„ Рытын (кывбур)	9	42
Иданов В. Художественнөй кывлөн геніј (Ј. Н. Толстој чужөмсан 110 во тырөм куза)	9	61
Жаров А. Мыјөн ми өни озырөс да јонөс (перевод Иван Васлөн)	10—11	78
Заборцев В. Вперед (стих)	2	94
„ Красная Армия (стих.)	2	95
„ Привет героям (стих.)	3	92
„ Тяжелая утрата (стих.)	5	34
Зуев А. Ілја Јаковлевич Жиганов (очери)	6—7	14
„ Звер (вист)	9	33
„ Томјөвлөн војак (очерк)	10—11	58
Иванов жортлөн пісмө да Сталин жортлөн вочакыв	2	19

	№	Лыстџ
Иван Вас. Сын вај, тџлџј (кывбур)	6—7	12
„ Кор мџан вестын (кывбур)	9	43
„ Отчџзна мџан (кывбур)	9	55
„ Мыла горџн (кывбур)	10—11	38
„ Казтылџм (кывбур)	10—11	44
„ Том авторјаслџн кывбурјас	12	56
„ Шуда му (кывбур)	12	37
Игор полк јылыс кыв (перевод Сук Пармалџн)	6—7	27
Јарославскџј Јем. Ленин—Сталин партија—Велџкџј Октабрскџј социалисти- ческџј револуцџја котыртыс	10—11	3
Јар Љон. Чуб (вџст)	1	80
„ Винтовка (кывбур)	2	93
Јачменџв В. Тулыс (кывбур)	4	62
Јермџлџн С. Гажа сад (кывбур)	6—7	21
„ Ме—рџџвалџн пџ (кывбур)	8	20
„ Лебџы, сыланкыв (кывбур)	8	59
„ Пурџн кывтџгон (поемалџн заводџтџџм)	9	29
„ Кыч во (кывбур)	10—11	46
„ Муса нывлы (кывбур)	10—11	72
„ Зорчалџ му вылын томлун да гаж (кывбур)	10—11	54
„ Всенарџднџј празник лун (кывбур)	12	18
„ Тајџ лун оз вун (кывбур)	12	36
Јермџлџн С. да џјаконов Н. Жужыд запањ (пјеса)	8	21
Јуновџч М. Народнџј поет	1	56
Јухын В. Лун 26-џд лун	6—7	22
„ Болшевиџстскџја дастысны писателјас конференцџја кежлџ	8	10
Катајџв В. Ме ужалыс народлџн пџ (повестыс отрывокјас)	2	49
Комџ ССП-ын	2	96*
Комџ АССР-са Верховнџј Сџветџ бџрјысџмјас јылыс положенџје	3	3
Комџ АССР-са Верховнџј Советџ бџрјысџмјас лун јылыс	4	11
Комџ АССР-са Верховнџј Сџветџ бџрјысџмјас куџа Централнџј Избџ- рательнџј комџссџјалыс состав вынџсџџџм јылыс Комџ АССР исполкомса презџдџумлџн шуџм	4	12
Комџ АССР Верховнџј Сџветса депутатџ Јосџф Вџссарџоновџч Сталин јортлыс кандџдатура регџстрџруџтџм јылыс Комџ АССР-са Верховнџј Сџветџ бџрјысџмјас куџа Сыктывкарса 1-џј номера Чапајџвскџј избџрательнџј округса Окружнџј избџрательнџј комџссџјалџн шуџм	5	4
Комџ АССР Верховнџј Сџветса депутатџ Вјачеслав Мџхајлович Моло- тов јортлыс кандџдатура регџстрџруџтџм јылыс Комџ АССР-са Верховнџј Сџветџ бџрјысџмјас куџа Сыктывкарса 5-џд номера Рабочџј избџ- рательнџј округса Окружнџј избџрательнџј комџ- ссџјалџн шуџм	5	3
Комџ АССР-са Верховнџј Сџветџ комџ народлџн послањецјас	6—7	6
Комџ АССР Верховнџј Сџветлџн первој сессџја	8	3
Комџ АССР Верховнџј Сџветса Презџдџум	8	6
Комџ АССР-са Народнџј Комџссарјаслџн Сџвет	8	8
Комџ АССР Сџветскџј писателјас сојузса Оргџјурџлџн уж јылыс отчџт, кџџџс вџџџма комџ советскџј писателј- јаслџн да республикаса лџтактџвлџн расшџрен- нџј собрџнџје вылын 1938 во са октабр 15-џд лунџ	10—11	7
Коммуниџстјасџс партијасыс вџтлџгџн парторганџзацијајаслџн џшыбка- јас јылыс, ВКП(б)-ыс вџтлџмјаслџн апеллацџ- јајас дџнџ формално-бјурократџческџј отноше- нџје јылыс да тајџ тырмыџџмторјасџџ бџрџ- џџм куџа мерајас јылыс ВКП(б) ЦК Плену- млџн шуџм (1938 во, јанвар)	1	6
Коммуниџстјас да беспартијнџјјас сталинскџј блоклџн выл победаяс вџсна	5	6
Кџџџџв М. Хосе дџлас ордџн („Испанскџј џневныкыс“)	9	16
Костарџв Н. Партизанскџј вџстјас	2	60

	№	Листб.
Красној Армијалы да флотлы кыз во тырбм куза всенароднбј праздник	2	12
Красној Армијалбн кујим осоенност жылыс (Сталын јортјбн реч Мос- ковскбј Сбветлбн торжественнбј пленум вылын, кодбс сбма Красној Армијалбн дасбд родовшщ- налы)	2	5
Кычуров Л. Вожблы (кывбур)	12	22
Лапин Г. Пионерлбн сыланкыв	4	35
Луздор Вас. Динјол жылын (повестыс XVI глава)	9	24
Львин В. И. Сбветјас Ставрссјјасе III сјезд вылын докладыс (В. И. Ле- вин. Соч., XXII т., 211—212 листб.)	2	3
Львин В. И. Красној Армија динб шыбдбм (соч., XXIV т., 197—198 листб.)	2	4
Лебедев М. Лен улын да цар улын (важ олбмыс иббтик вистјас)	4	54
"	5	37
"	8	14
"	9	23
"	9	51
Лебедев-Кумач. Гажа томјбзлбн марш (перевод А. Шамановјбн)	5	36
Литературнбј хроника	8	63
Мальцев М. Вермбм (вист)	1	83
"	2	82
"	4	46
"	8	48
Мајакоскјј В. Ханжа (перевод Вас Митлбн)	4	15
"	4	16
Макаров А. Кыч-вб бни он сыв (кывбур)	6—7	52
"	9	43
Максимов Н. Нзродлбн посланец (очерк)	2	56
Марја Лебед. Зонсан писмб (кывбур)	6—7	51
"	12	22
Мивашеков. Ми сылам (кывбур)	1	73
"	1	74
"	6—7	49
"	8	47
"	4	44
Миг Саш. Полом дад (вист)	1	75
Миш Ол. Том патриотјас (вист)	3	83
"	6—7	64
Митрук Як Тувсов рытын (кывбур)	3	90
Медбур комј пјесајас вылб 1938—39-бд воын конкурс нубдбм жылыс Комј АССР-са Народнбј Комиссарјас Сбветлбн шубм	9	обл.
Можегов И. Збој Миша (вист)	6—7	71
"	10—11	75
Морозов С. Сталин жылыс сылбм (кывбур)	4	35
"	5	16
"	6—7	17
"	9	54
Муравјов И. Граница вылын (вист)	3	93
"	5	24
Некоторые документы о революционном выступлении государственных крестьян Устькуломской волости Устьсы- ского уезда в 1842—43 г. г.	5	52
"	6—7	74
Нестеров В. Частушки	6—7	26
Нькрасов Н. Инды те сешбм места вај меным („Размышления у парад- ного под'езда“ нма поемаыс отрывок, перевод П. доронилбн)	1	59
"	1	60
"	1	61
"	1	62
Обеспечитны ВКП(б) исторја пыдысан велбдбм	9	3
Поп, дак да мужик (мојд, чукортс А. Парошкин)	12	51
Поп да сылбн тарангас (мојд, чукортс Ф. Куевкин)	6—7	62

Поков М. Мѳд прѳлеткалѳн итогјас јылыс да 1938-бд во вылѳ Комѳ АССР-ын народно-хогајственнѳј планлѳн основ- нѳј могјас	1	21
Попов А. Вѳдблѳм бѳрвылѳ	5	44
Попов С. Гожѳмын (кывбур)	1	71
дозорын (кывбур)	3	82
Бабушкѳн јорт памѳт куза (кывбур)	5	33
Рѳбѳналы (кывбур)	6-7	13
Аздысѳм (кывбур)	8	46
Ме талун дас (кывбур)	8	58
Пѳсѳ коллѳдѳгѳн (Украјнскѳј народнѳј творчествоме, перевод Грѳш Сашлѳн)	2	81
Просужѳх М. Шуда олѳм (кывбур)	5	23
Пушкѳн А. Тѳвса рыт (кывбур, перевод А. Шамаповлѳн)	4	63
Вакѳческѳј сыланкыв (кывбур, перевод Иван Васлѳн)	9	56
Пунегов Г. Сѳѳ ју дорын (кывбур)	3	81
Ју вылын (кывбур)	5	43
Нѳрыс јылын (кывбур)	6-7	50
Вѳѳ вылын (вѳст)	6-7	65
Прошев А. Но, кыѳи-нѳ сывтѳгыс овсас (кывбур)	5	42
Размыслов А. Сѳктса зон (кывбур)	3	70
Руководашѳј партѳјнѳј органјас бѳрјѳм нуѳбѳм јылыс ВКП(б) ЦК- лѳн шуѳм	4	3
РСФС-са Верховнѳј Сѳветѳ бѳрјысѳмјас лун јылыс ВЦК Презѳдѳум- лѳн шуѳм	4	7
РСФСР-са Верховнѳј Сѳветѳ бѳрјысѳмјас куза централнѳј избѳрател- нѳј комѳссѳјјалыс состав вынсѳбѳм јылыс ВЦК Презѳдѳумлѳн шуѳм	4	8
РСФСР-са Верховнѳј Сѳветѳ бѳрјысѳмјас куза избѳрателнѳј округјас јылыс ВЦК Презѳдѳумлѳн шуѳм	4	9
Роѳенцвер Б. Командарм Чжу де	5	20
Рос Мѳтреј (мојд, чукѳртѳс І. Самтомов)	6-7	54
Рочев Ја. Нѳколај Сѳдоров (очерк)	10-11	47
Руководашѳј парторганјас бѳрјѳм нуѳбѳм јылыс Сталин І. Ленин кувсѳм куза (1924-бд воса јанвар 26-бд лунѳ Ставојуж- са сѳветјас II сјезд вылын реч)	4	4
.	1	3
Социалистѳческѳј парламентлѳн медвогза сессѳја	1	14
Сурков А. Конармејскѳј (перевод Вас Мѳглѳн)	2	48
Сук Парма. 1919-бд (кывбур)	2	79
Сандрѳк Јогор. Жужыд кырја берѳг дорын (кывбур)	4	53
Савѳн С. Н. Герѳјство да отвага	9	13
Стальскѳј С. Чѳлафлы (перевод Г. Федоровлѳн)	12	17
Конституѳја творѳцлы (перевод Иван Васлѳн)	12	17
Сѳлков І. Јол јылын (вѳст)	4	36
Урожај (кывбур)	6-7	64
Јансѳдѳгѳн (кывбур)	10-11	56
Отвылыс (кывбур)	10-11	62
Светлов М. Каховка (перевод Вас Мѳглѳн)	5	35
Тѳнад заветјас куза лѳи ставыс (рѳч сказ.)	1	49
Тѳлстој А. Нѳан (романыс отрывѳк)	2	24
Том авторјас конкурс резултатјас јылыс журѳлѳн шуѳм	1	обл.
Усѳвѳч Е. Владимѳр Мајѳковскѳј	4	12
Федоров Г. Тракторѳстка Васа (повѳст)	1	64
.	2	72
.	3	72
.	8	16
.	9	57
.	9	57
Частушкајас (чукѳртѳс І. Самтомов)	10-11	76
Чѳган да помѳшѳѳѳк (мојд, чукѳртѳс А. Мѳков)	4	64
Чѳпајѳв ловја (рѳч мојд)	8	61
Шуд корѳѳм (чувашскѳј мојд)	8	61
Шѳстаков М. дозорникјас (чѳлафлы повѳст)	9	44
.	9	44
.	10-11	65
.	12	39
Ыжыд чест, ыжыд шуѳд!	5	3

ЖҮРІНДІАЛЫҒ:

беті

„ВКП(б) історіялыс краткөй курс“ леџмкөд жітөдын партијөй пропаганда сүвтөдөм жылыс ВКП(б) ЦК-лөн постановленьје 3

С. Сталскіј	Конституція творецлы (перевод Иван Васлөн)	17
“	Челядлы (перевод Г. Федоровлөн)	—
А. Габов.	Всенароднөй празнік (кывбур)	18
С. Јермолін.	Всенароднөй празнік лун (кывбур)	21
Л. Кыџуров.	Вожды (кывбур)	22
М. Лебед.	Сталынлы (кывбур)	—
А. Голубева.	Уржумыс дөтинка (С. М. Кировлөн томдырға олдм жылыс повесть, перевод С. Ымушевлөн)	23
С. Јермолін.	Оз вун сійө лун (кывбур)	36
Иван Вас.	Шуда му (кывбур)	37
А. Габов.	Пөрыс мам (кывбур)	38
М. Шестаков.	Созорықјас (челядјаслы повесть)	39
Гавріл Иван.	Тэ помнитан, ёртөй (кывбур)	50
Комі фольклорыс	Поп, дак да мужік (мојд, чукөртис І. Порошкін)	51
“	Горш поп да муџер казак (мојд чукөртис І. Самтомов)	—
“	Художык (мојд, чукөртис А. Міков)	52
Иван Вас.	Том авторјаслөн (кывбурјас)	56
Мыј печатајтөма	„Ударнык“ журналө 1938-өд васын	60

Ушв №: 22

Отв. редактор—В. Юхнин. Техн. редактор М. Шестаков. Обложка худ. В. Полякова.

Главлит № 3736 Заказ № 2929. Стат. формат бумаги 72×108¹/₁₆, 4 печ. листа 66 000 знак. в п. л. Тираж 1000 экз. Сдано в набор 25/XI-38 г. Подписано к печати 25/XII-38 г. Издание № 15.

Типография НКМП, Коми АССР, гор. Сыктывгар, Дом печати.

Л. 1939 г.
Акт № 77

